Skapelsen. Urtidsroman

Bokutgåva

Åhlén & Åkerlunds förlag, Göteborg 1912.
I.
GÅTAN.

»Ni är sjuk, min herre, farligt sjuk.»

Så ljödo orden.

De uttalades i en läkares mottagningsrum af doktorn, en äldre man med milda drag och ett par vänliga, bruna ögon som skymtades bakom hans guldbågade glasögon.

Patienten, till hvilken orden ställdes, satt framför doktorn i en stol. Han var en ung vetenskapsman och hans fack var astronomi. Det som man mest fäste sig vid hos honom, var onekligen hans djupa, drömmande, mörka ögon hvilka likt två svarta diamanter glänste under den ädelt hvälfda pannan. Från denna föll det mörkbruna håret i lockar öfver hjässan ned öfver nacken och omramade ansiktet med mörkt, därigenom gifvande den redan förut bleka hyn en nästan marmorliknande hvithet. Hela apparitionen tydde på, att man hade framför sig en drömmare, en man, som spelade på fantasiens strängar, en diktare eller en musiker, och allra minst kunde man tro, att han idkade den mest exakta och beräknande af alla vetenskaper, den om lagarne inom den stjärnbesådda rymden.

Den unge mannens utseende var af det slag, som hägrar för den unga flickan, när hon börjar att uppställa sitt manliga ideal – detta ideal, som hon sedan aldrig når sådant, som hon drömde sig det. Hon slår af mer och mer, allt efter som hennes vårar fly och slutligen reduceras figur, talanger, utseende, ja till och med inre egenskaper och resterna af hennes ungdomstids drömda ideal är det, som för henne till brudstolen. Men hos den bleke vetenskapsmannen i doktorns mottagningsrum fanns ännu allt bevaradt som fängslar och bedårar en harmonisk kvinnas sinne – hans tillfälliga sjukliga utseende endast gjorde honom mer intressant.

»Och botemedlet, herr doktor?» frågade han.

»Absolut hvila!»

»För kropp eller själ?»

»För bådadera.»

»Att låta kroppen smaka hvilan är lätt, herr doktor – att låta själen, tanken försänkas i Nirvana, hur är det möjligt?»

»Genom att byta intressessfär.»

»Tomma ord, herr doktor! Att lämna en sfär, som är nödvändig för ens hela tillvaro, en sfär, som är ens hela lif och glädje, lust och fröjd – hur kan ni anse detta vara så lätt som att skifta habit – ty så förefaller det mig att ni tycker.»

»Det var ej tomma ord, jag yttrade. Men för att kunna hjälpa Eder till hälsan och till det lif, hvarifrån ni nu verkligen dag för dag aflägsnar eder behöfver jag edert fulla förtroende. Gif mig det och jag skall finna

läkemedlet!»

»Jag fruktar att ni aldrig finner något, som kan hjälpa mig, doktor.»

»Ni vill ej gifva mig edert förtroende?»

»Det tjänar till intet! Jag endast uppehåller eder tid därmed.»

»Endast därför, alltså?»

»Ja, blott därför.»

»Tvärtom, tvärtom! Tro ej att ett intressant fall som edert för mig är förlorad tid. Nej, det är ett värdefullt tillägg i min praktik.»

»I så fall – må göra.»

Han fortsatte:

»Har ni, doktor, någonsin grubblat öfver en gåta, så stor, så svårlöst, att det aldrig skall bli i en människas makt att lösa den? Har denna gåta någonsin så fängslat edert hela sinne att den slukat alla edra dagliga intressen?»

»Nej, så intensiv har min tanke aldrig varit. Väl har jag spekulerat rätt mycket, men min praktik har aldrig lidit däraf.»

»Jag är fångad af en sådan gåtas hemska makt. Jag måste försöka att lösa den – det bjuder mig en inre röst hvars makt jag ej kan motstå – men jag skall aldrig kunna det.»

Han lade handen öfver sina ögon och suckade.

»Aldrig!» upprepade han.

Så satte han sig plötsligt rakt upp från sin något sammansjunkna ställning och hans blickar gingo ut genom fönstret in i det klara blå med ett frånvarande uttryck som såge han oändligt fjärran ting.

»Hon var skön, den härligaste uppenbarelse, som jag någonsin skådat! Hon var, som hade en himmelsk ängel tagit plats på vårt stoftkorn och i sina ögon medfört en gnista af den heliga elden. Aldrig hade jag anat att kol, syre, väte och kväfve kunde tillsammans dana ett så underbart väsen som denna kvinna!

Hela mitt lif har varit ett sökande efter något, utan att jag visste hvad det var. Jag drefs att söka och åter söka. *Hvad* sökte jag? Jag visste det ej. Jag har letat efter detta okända något i pyramidernas grafkamrar och i Roms katakomber, jag har sett efter detsamma mellan materiens atomer i laboratoriets glasbägare, i naturens öppnade sköte, bland människorna och i den oändliga rymden mellan dess rullande klot. Jag fann intet.

Så kom denna kvinna i min väg. Våra blickar möttes – och med ens var det mig klart hvad det var, som jag förgäfves sökt.»

»Det var henne, det var hennes kärlek?» frågade doktorn intresserad.

»Nej. Det var icke henne – besynnerligt nog. Det var *hemligheten, som omgaf mitt föregående lif.»*

»Ni talar fullkomligt i gåtor.»

»Nej, hör mig! Då synen mötte mig, då jag blickade in i hennes ögon för första gången stod allt klart för mig. Jag tror på preexistensen, på ett föregående och ett efterkommande verkligt materiellt planetariskt lif. Men att det var spåren af detta mitt fordom timade jordelif som jag sökte, det visste jag ej förr än då. I det ögonblick som hennes själ blickade mig emot djupt ur hennes ögons gömmor, gick mitt inre lif upp i hennes och aningen stod mig klar: 'Vi två hafva förr älskat hvarandra.' Och så kom frågan, sammansatt af tre faktorer: '*Hvar, när och huru.*' Detta är den brännande gåta, som hotar att sköfla mitt lif, herr doktor: 'Hvar har jag lefvat förr, när har jag lefvat och hurudant var mitt lif.' Hvem kan här gifva svaret? Måhända ingen så länge jorden står.»

Doktorn satt tyst.

»Och hvad blef det af flickan?» frågade han till slut.

»Öfverraskningen var så stor, häpnaden öfver att ändtligen veta, *hvad* det var, som jag beständigt sökte, var så öfverväldigande, att jag icke kom mig för att göra flickans bekantskap. När jag kom till mig själf var hon försvunnen.»

»Och ni har ej anställt undersökningar?»

»Jo.»

»Och med hvilket resultat?»

»Jag vet hvem hon är.»

»Såå, och hvar träffade ni henne?»

»Här i Stockholm.»

»Och ni har aldrig mera återsett henne?»

»Nej.»

»Och hvar finnes hon nu?»

»Jag vet det ej.»

»Hennes namn?»

»Sina Wosloff.»

»Ah, ryske generalkonsulns dotter?»

»Ja.»

»Ni har nu sagt mig, hvad som trycker eder», sade doktorn. »Jag har hört tillräckligt för att fatta hvad som behöfves för att kurera eder.»

»Det är ej möjligt», svarade den unge mannen. »Hur skulle ni veta något om mitt föregående lif?»

»Nej, det vet jag intet om. Men jag vet ett sätt att förmå eder att byta intressessfär.»

»Och det vore?»

»Sök upp Sina Wosloff hvar hon än må finnas – säg henne, att ni älskar henne och fråga henne om kanske

hon har någon aning om sitt föregående lif. Däraf kanske ni kan draga några slutsatser för eder egen del.»

Den unge mannen sprang upp. Smärt och rak stod han på golfvet framför den åldrige doktorn. Det var ej samme man längre, på dennes kinder brunno åter hälsans rosor, ur hans ögon lyste hoppets eld.

»Doktor, ni har gifvit mig lifvet åter», utropade han glad och fattade den äldres bägge händer.

»Måhända», svarade doktorn. »Sitt dock ned ännu ett ögonblick så vill jag berätta eder huru jag anser att ert nuvarande sjukliga tillstånd egentligen har uppkommit.»

Astronomen satte sig åter.

»Säg mig först: när träffade ni denna dam?» fortsatte doktorn.

»Det är endast en vecka sedan.»

»Jag kunde hafva gissat, att det var nyligen», genmälde den gamle. »Eder sökande tanke har genom hela edert lif gifvit eder spänning och kraft och detta gaf eder motståndskraft. Knappt fick ni emellertid klarhet innan detta gaf eder visshet om att ni aldrig skulle finna gåtans lösning. Detta var det, som bröt eder fysik. Men, som jag säkert hoppas, ni skall snart igenvinna eder forna lifskraft.»

»Ja, doktor, ja. Hur kunde jag ej komma att tänka på detta själf? Det är mer än jag kan förstå!»

»Gåtan förhäxade eder.»

»Ja, så måste det hafva varit.»

»Alltså, friskt mod, min unge vän», sade doktorn. »Nästa gång jag återser eder hoppas jag att allt är åter godt.»

De tvänne männen skiljdes.

II.
SINA.

Så helt hade Adolf Herling gått upp i sin egen tankes höga sfärer, att han varit döf och stum för hela världen rundt omkring sig. Doktor Harkuss’ ord och hans lugna sätt hade till en viss grad återgifvit hans sinne jämvikten och utbredt lugn öfver hans själ. En ny uppgift hade ställts för honom, att söka Sina och vinna henne. Från endast tanke och åter tanke hade han ryckts in i det verkliga, pulserande lifvet, hans energi var väckt och det nya i saken intresserade honom lifligt. Men, tänkande som han var, måste han äfven nu spekulera och fundera – denna gång på sättet, att närma sig den sköna kvinnan.

Djupt försjunken i tankar märkte han dock ej hvart han gick. Det var ett under, att han undgick hästar och spårvagnar, automobiler och ryttare – det föreföll, som ledde en utomstående makt hans steg. Han vaknade till sig själf då han gick uppför en bred stentrappa, och förundrad såg han sig omkring. Han var på väg upp till Nationalmuseums öfre våning.

»Hvad i all världen har jag här att göra?» frågade han häpen sig själf.

Men något inom honom tvang honom att fortsätta sin färd och slutligen stod han i en stor sal hvars väggar voro behängda med taflor af framstående mästare. Midt på golfvet stod en rund soffa, öfverklädd med röd sammet och på den sida af soffan som vände från Herling såg han en dam sitta, vändande honom ryggen.

Midt framför den unga kvinnan såg han den tafla på hvilken hon oafvändt hade sina blickar fästade. Det var en liten, obetydlig duk, enkel och utan ram. Den föreställde ett studiehufvud af en man.

Med ens stannade Adolf, slagen af häpnad – han kunde ej taga ett steg, så utomordentligt förvånad blef han.

Bilden, som flickan betraktade, hade ju *hans egna* anletsdrag, likheten var så i den grad slående, som hade taflan varit ett direkt porträtt af honom själf.

Hans bild intresserade tydligen den unga kvinnan, ty hennes ögon kunde ej skiljas från den och hans hjärta slog med häftiga slag. En aning sade honom, att denna kvinna just var Sina, som han sökte, och att hans intresse för henne besvarades af ett lika stort för honom från hennes sida.

På tå smög han vidare fram öfver parkettgolfvet och ställde sig på knä i soffan på andra sidan om flickan och lutade sig sakta fram öfver den runda midtelkudden så att hans öra kom helt nära den unga flickans nacke. Hon märkte intet – men det gick en sakta ström af ord, milda, hviskande, öfver hennes läppar.

»Adolf», andades hon fram, »från den dagen då jag såg dig är mitt lif som en dröm. Dig har jag anat i mina drömmar, din bild har jag alltid älskat.»

Hon suckade.

»Men det ligger en gåta öfver dig, öfver mig; dock vet jag ej hvilken. Då jag såg dig för några dagar sedan stod detta med ens klart för mig. Vi hafva träffats förr – men hvar?»

Hon sträckte sina händer mot taflan och hviskade:

»Du sköna bild, blif åter lif! Adolf, träd fram som kött och blod!»

»Sina!»

Hon spratt till, ytterst häpen.

Och då hon vände sig om stod han där framför henne lefvande, leende – med öppen famn.

»Sina!» sade han, »vi två äro skapade för hvarandra. Jag älskar dig, har tillbedt dig i tid och evighet och skall alltid, alltid älska dig!»

»Du, min gud, mitt allt!» hviskade Sina.

Han slog sina armar om henne, drog henne häftigt till sig och öfvertäckte hennes ansikte med kyssar. Hon besvarade hans känsloutbrott med glöd, och tvenne hjärtan hade åter knutit ett band för lifvet, ett band som intet kunde lösa utom döden – måhända knappast den.

De gingo ut i lifvet och rörelsen på storstadens gator.

»Här är kvaft och hett», sade Adolf. »Låt oss gå utom tullarne, ut på landet. Där sjunger nu naturen, nyvaknad, vårens pris i höga toner, där slå näktergalar och där kvittra svalor och bokars och ekars friska grönska har det ljusa hoppets färgnyans!»

Under en lummig bok låg en flat, mossbelupen sten och på denna slogo de sig ned, de båda älskande. De talade om ting, som föga skulle intressera utomstående att höra, men hvilka för dem bägge voro berusande som hett vin. De talade om sina känslor från första stund de sågos och om framtidens lysande hopp.

»Vet du, redan i ett par år har den bilden i Nationalmuseum varit mitt ideal. Jag har tänkt på den – den drog

mig emot sig med en trolsk makt. Något sade mig dels att jag skulle få se originalet, dels att jag och detta original förr haft någonting gemensamt i våra öden.»

»Och hvad?» frågade han med spändt intresse.

»Ja, det vet jag ej och får nog aldrig veta det.»

»Också jag har haft en sådan aning om våra ödens sammanhang med hvarandra», sade han sakta. »När jag såg dig första gång var det som klang hela min själ af en mäktig, betagande harmoni. Det var som om vårens första blomma hade trängt igenom min själs förra, enahanda, släta snöfält. Den blomman lifvade med sina färger och spred doft i tomheten – en berusande doft. Men i nästa ögonblick skymdes allt liksom af ett uppstigande svart moln, en sky, som tycktes gömma ett oväder inom sig. Det var gåtan, som kom. »Hvar, när och huru?» ljöd den. Tro mig, älskling, jag kan ej helt smaka lyckan innan jag vet dess svar.»

»Kan du ej?»

»Nej. Hvarför vet jag ej. Jag kan aldrig träda inför altaret med dig innan jag vet svaret.»

»Det står ej i mänsklig makt att lösa gåtan.»

»Då står det ej heller i människors makt att viga oss.»

»O, min älskade», sade flickan. »Nyss log hoppet och framtiden och vissheten om att jag funnit dig emot mig. Nu är det, som vore du åter så fjärran. Hvarför kan ingen lycka vara ogrumlad och hel?»

»Jag vet ej, men intet annat är heller fullkomligt i vår stackars jordiska värld.»

De sutto länge tysta, hand i hand.

»Sina», sade han, »har du ingen aning om hvar, när och huru våra öden förr varit sammanlänkade?»

Hon endast skakade sorgsen sitt sköna hufvud och såg mildt på honom.

»Absolut ingen?»

»Nej, blott *att* så har varit.»

Och åter reste sig gåtan för Adolf Herling – reste sig i sitt fängslande majestät, i sin hårdt bjudande makt. Han var åter fången af dess hemska tjusning, räddningslöst fångad i garnet.

Doktor Harkuss' råd hade haft sin verkan, men blott för några få timmar, det hade verkat som alkohol på hans kropp och själ – men nu var ruset öfver – en afgrund grinade mot honom – hans andliga ruin, hans kroppsliga undergång. –

Sorgsen lade han sitt hufvud i Sinas knä. –

III.
ASTRONOMEN.

Sinas och Adolfs förlofning var icke offentliggjord men godkänd af Sinas familj, och de träffades ofta. Hos ryske generalkonsuln, en man som hade många intellektuella intressen, fanns ock, bland många andra inventiösa inrättningar, på husets tak ett litet astronomiskt observatorium. Här uppe tillbringade de båda

unga många lyckliga stunder under stjärnklara aftnar, Adolf lärande och undervisande och Sina med intresse följande hvart ord som gick från hennes mästares läppar.

Han lät tuben irrande söka genom omätliga rymder mot stjärnors lysande klot, mot mystiska töcken och in i den skimrande Vintergatans outgrundliga djup.

En afton studerade de bägge med stort intresse planeten Mars.

Sina sade:

»Du tror väl på lifvet på andra planeter än jorden?»

»Naturligtvis, min vän!»

»Men tror du ock att varelser finnas, som någorlunda likna oss, människor? Eller menar du att andra planeters innevånare äro oss oändligt olika?»

»Min åsikt är», svarade han, »att en långt större öfverensstämmelse förefinnes än man anar.»

»Men stora, populära astronomer säga dock, att skiljaktigheterna måste vara enorma, att vår djärfvaste fantasi icke på långt när räcker till att tänka oss dessa väsen.»

»Förlåt mig, kära vän», sade han. »Du får ej anse mig förmäten, om jag säger dig, att jag finner dessa stora astronomer något föråldrade och litet barnsliga.»

»Ingalunda anser jag dig förmäten, visst inte. Jag tror på dig och är säker om, att du har rätt och de andra fel. Men säg mig dock, hvarpå du grundar detta? Det fängslar mig i allra högsta grad.»

»Astronomien har haft sin utveckling liksom allt annat. I alla grenar af vetenskapen har mänskligheten genomlupit vissa stadier. Jag vill gifva dig ett exempel i tron om Indiens under; detta rör ju vår jord, men det samma har afspeglat sig i tron om universums bebodda planeter.»

Han fortsatte:

»I mänsklighetens stapplande barndom trodde man att hela världen var lika den del som närmast omgaf personen – synkretsen var ej ännu vidgad nog. Sådan som den egna gården var trodde man att hela landet var. Bortom sjön som begränsade detta land menade man att ett annat fullkomligt lika land var beläget. Och så gick det vidare.»

»Men detta stämmer ju just med din uppfattning af de bebodda planeterna. Den svarar således till mänsklighetens naiva barndom», invände flickan.

»Ingalunda – vänta ännu litet så får du höra fortsättningen», svarade han. »När nu upptäcktsresorna kommo, fann man, att vidt olikartade länder funnos. Och så upptäcktes sagolandet Indien. Nu slog samma mänsklighet öfver åt andra hållet. Alla de sagor, som diktats om detta land, fylla volymer och äro de mest orimliga man kan tänka sig. Där fanns, skildrar en författare, människor utan hufvud. Dettas plats var i bröstet i stället för på skuldrorna. Där lefde en annan ras, hvilkas öfre delar voro vargars, de nedre människors – och så går fantasien vidare, hämmad af intet. – Som du ser, slog man öfver från tron på allts likhet till tron på, att allt, som var främmande *måste* vara absolut olika hvartannat. Att människor funnos som i intet liknade dem själfva och så vidare – att skatter funnos, som af intet motsvarades i deras hemland.

Så lades ock denna period ad acta. Upplysningen steg. Öfverallt, hvart man kom, om i evig polaris-regioner, om under ekvatorns glödande sol – alltid – alltid – fann man hos mänskliga varelser ett hufvud som hos oss,

två ben och två armar, tio tår och tio fingrar, hår och naglar och en benstomme som i allt sammanstämde hos alla breddgraders människor. Och af det inre lifvet fann man öfverallt detsamma – ehuru mer eller mindre utveckladt – till exempel religionen och längtan mot fullkomlighet. –

Och detta, min Sina, är ju också det verkliga – det sanna. Det är ett faktum.

Filosoferandet öfver bebodda världar i himlarymden har ock sin historia alt berätta. För de första, som befattade sig därmed stod det klart, att man i de andra planeterna hade att vänta sig en jord som vår. Så stego utsikterna. Man kom till kännedom om, att planeterna kretsade under mycket olika förhållanden och genast slog åsikten om. Den blef nu, och är, tänk dig det, ännu i dag, i detta upplysta århundrade, icke kommen längre än till våra förfäders naiva tro om Indiens sagounder. Tror du att jag hyllar denna barnsliga åsikt, som ännu förfäktas af hela världen den dag som i dag är?

Nej, Sina!

Jag har höjt mig till det sista stadiet, det som äfven hvad Indien beträffar visade sig vara det enda riktiga.

Än i dag gifves det författare, som på fullt allvar beskrifva Marsbor krypande omkring på sex ben. Eller andra som låta dem äga vingar. Det är löjligt.

I hela universum gifves det öfverensstämmelse och åter öfverensstämmelse, långt mera än någon anar.»

Han tystnade.

Men Sina ville höra honom tala mera om dessa ting och sade:

»Allt det där tycker jag är logiskt och förnuftigt. Men förklara dig dock mera utförligt är du snäll!»

»Jorden är en liten, usel planet i ett litet obetydligt stjärnsystem», sade han.

»Ja, det medgifves.»

»Det gifves oändligt af solar med planeter kretsande kring sig.»

»Ja.»

»Af en händelse kunna *vi* endast se den planet på hvilken vi vistas.»

»Ja visst.»

»Tellus är hvarken deu minsta eller den största – den är en som många andra. Det är klart att vi i den se framför oss ungefär en *profbit* af bebodda planeter i deras allmänhet.»

»Ja, det är verkligen högst troligt.»

»Andra planeter äro naturligtvis olika och kretsa under andra förhållanden, det är sant, men jordens olika breddgrader äro dock äfven de i högsta grad olika – och dock är människa alltid människa.» –

»Ja.»

»Hvad vi nu måste undersöka, innan vi gå vidare är hvarpå det organiska lifvet egentligen beror. *Hvad* det är, detta som kallas lif, det vet ingen människa. Säkert är att det dock har en viss värmegrad nödigt, en viss mängd af ljus och liknande. Det afhänger alltså af yttre omständigheter som passa för dess trefnad. Och nu skola vi se hvilka stora likheter alla planeter hafva. De kretsa alla omkring en sol, de äro alla till formen

klolformiga.»

»Ja, men alla solar äro icke hvarandra lika. En är hetare, en annan kallare än vår – en är blå, en annan röd och en tredje är orangegul. Planeterna äro stora och små, så ock solarne», svarade Sina.

»Du har alldeles rätt, min vän», genmälde Adolf. »Och dock, hur du än vrider och vänder på saken så kommer du dock till slut därtill att hvarje planet i hela världsrummet *en gång* under sin existenstid kommer att stå i precis samma förhållande till sin sol som vår egen jord nu gör det. Eller ock *har* den stått i ett likadant förhållande.»

»Det förstår jag icke», svarade flickan.

»Åh, jo, det är lätt begripligt. Solen har varit hetare än nu. Då kunde ännu intet lif trifvas på jorden. Så blef den kallare och kallare och slutligen svalnade den så att lifvet kunde vinna säte. Så skola ock andra solar göra. Om planeten är längre aflägsen från sin sol än vår jord från sin så behöfves ju en större värmemängd på grund af det ökade afståndet och vice versa. Och på denna grund hafva redan ett oändligt antal planeter passerat det stadium af värme och ljus som vi nu hafva och oändligt många skola komma att göra det. Och när värme och ljus på en rund roterande kropp äro lika med det som vi nu hafva, så vet jag ej hvarför icke lifvet i stora drag skulle just i det momentet likna det lif som den roterande, klotformiga jorden har i detta ögonblick. Kan du inse det?»

Sina satt tyst – hennes klara ögon sågo mot fästet och Adolf såg tusenden af stjärnor spegla sig i dem.

»Hvilken upphöjd, härlig teori», sade hon till slut. »Det är, som jag såge himlen öppnad och skådade tusende möjligheter. Jordar lika vår – människor lika oss – tankar lika våra – o, Adolf, detta vore förvisso sfärernas harmoni.»

IV.
PÅ MERUS.

Efter att nu hafva skildrat tilldragelser, som i det tjugonde århundradet hände på *Jorden*, den himlakropp, som vi onekligen bäst känna, skola vi för ett ögonblick se hvad som passerade på ett annat ställe af universum och på en helt och hållet annan tidpunkt.

Min kännedom om, att dessa besynnerliga händelser verkligen hafva timat, har jag från säker källa – läsaren skall själf kunna öfvertyga sig därom längre fram.

Tidpunkten låg milliarders millioner af jordeår före den dag som vi nu genomlefva, ja, den var så långt aflägsnad från vår egen tid, att vår lilla jord vid den tiden ännu var glödande och saknade sin nuvarande, fasta lithosfär.

Gå ut ur din kvafva kammare en frostkall vinterkväll, läsare, och jag vill visa dig hvar platsen var belägen.

Ser du där på det mörkblå fästet *Svanens* vackra stjärnbild?

Helt säkert ser du i denna också *Deneb*, stjärnan af första storleken. Den lyser klart och starkt är dess sken.

I denna himlatrakt var det, som händelserna tilldrogo sig. Dock ej direkt i *Denebs* närhet utan nära β i *Svanen*, stjärnan *Albireo.*

För att du skall komma till kännedom om *Albireos* sanna natur, räcka ej längre dina ögon; du måste taga tuben till hjälp.

Hvad tälja dig dess linser?

Du ser det snart: *Albireo* är en dubbelsol.

Du ser dem bägge, den ene gul, den andra blå, båda lysande med eget ljus.

De båda äro fader och moder till den lilla – för de starkaste teleskop osynliga – planet, som i denna tid kretsade i sitt lopp omkring den gula solen. Och på denna planet, denna lilla jord, *Merus*, var det de händelser spelade, som vi nu gå att beskrifva.

Merus var en liten planet, ungefär af jordens storlek. Den roterade om den gula solen på fem hundra dagar, hvarje dag representerande ett omlopp af planeten kring sin axel. Den hade dagar, nätter och räknade år i likhet med vår egen Tellus. Landamären och oceaner voro fördelade hos den liksom hos Jorden och Mars – land på norra halfklotet – vatten å södra och dessas inbördes förhållande till hvarandra torde hafva medfört ungefär detsamma som nu kan spåras på planeten Mars eller något mera land och mindre vatten än som i nuvarande stund finnes på jorden.

Norr och söder finnes ju ej i rymden. Hos en planet äro emellertid dessa alltid lätta att utpeka. Står man nämligen på en planets ekvator, seende rätt framför sig i dess rotationsriktning, så har man norr på vänster hand, söder åt höger.

Långt före den tid hvarom vi tala, hade Merus haft en liten måne. Denna hade emellertid nedstörtat på planeten och vållat en hel del små revolutioner. Så hade dess axelläge totalt förryckts. Medan axeln förr hade stått vinkelrätt mot ekliptikan och årstider således icke hade existerat, hade den af stöten fått en ställning som icke var olik jordens axellutning. I denna tid funnos således på Merus vinter och sommar, höst och vår liksom hos Jorden i våra dagar.

I kultur och ålder stod Merus vida öfver våra dagars Tellus. Där funnos fåglar i luften, fiskar i hafven och djur – dock endast tämda – i de kvarvarande skogarna. Där funnos högt kultiverade varelser som påfallande liknade oss jordemänniskor.

Där funnos hus och städer förvånande litet skiljaktiga från de jordiska.

Men en sak kunde de dock ännu icke, dessa mänskliga varelser trots deras höga kultur – de hade ej ännu gjort sig luften underdånig – de kände ej konsten att flyga. Däri kunna vi, detta århundradets barn, triumfera öfver dem – ty det torde vara säkert, att när vi hafva nått den utvecklingsgrad som Merus då hade hunnit, då skall flygproblemet för länge sedan hafva fått sin lyckliga lösning.

Snö och is låg kring polerna hos Merus. Och nära den norra polen låg ett land högt kultiveradt, bebodt af intelligenta väsen. Där funnos ännu skogar, vattenfall brusade nedför klipporna och bördiga tegar vittnade om jordbrukets höga ståndpunkt. Just med detta land skola vi strax sysselsätta oss mera.

Innan vi gå vidare, skola vi ännu en gång se tillbaka på Merii bana om sin sol. Dess lopp var, på grund af den blåa solens graviterande inverkan, mera elliptiskt än jordens och hade sitt perihelium åt det håll, där den blåa solen var belägen, sitt aphelium åt motsatta hållet. Samtidigt var axellutningen sådan, att den norra polen, när Merus befann sig mellan de bägge solarne, vände mot den blåa himlakroppen. Då hade alltså det norra halfklotet vinter, det södra sommar. Det är klart, att på grund häraf hela norra halfdelen i ymnigare mått bestrålades af den blåa solen än södra halfklotet.

Vegetationen var i viss grad olika jordens, ty medan Tellus bar sin rikaste skrud af växter kring ekvatorn, hade Merus företrädesvis på norra halfdelen rik växtlighet. Den aftog mot ekvatorn och var minst på sydliga halfvan. Planetens lärde menade att detta berodde på den massa af ultravioletta strålar, som den blåa solen utsände. –

Årstiderna kunde egentligen icke kallas så som hos oss. Ty sommaren, då både den gula och den blåa belyste planeten var visserligen varmare, men till gengäld frodades vegetationen mera under den tid då Merus gick mellan bägge solarne och den blåa solens strålar i rikt mått begöt dess yta. Hvad var då sommar, hvad var vinter?

Meruianerna löste dock denna fråga på enklaste sätt. De kallade sommaren »den gula» årstiden, hösten »den grönblå», vintern »den blåa» och våren »den gröngula».

Molnen gingo i lufthafvet ehuru sparsammare än hos oss, och deras sammansättning var ock vattenånga som hos jorden.

Vid klart väder – och sådant hörde till vanligheten – hade man om »sommaren» den underbaraste anblick: den stora, dominerande, gula solen med den mindre, blåa vid sin sida. Men himlapellen var ej blå som jordens himmel. Ty himmelsfärgen är alltid komplementfärgen till solens färg. Vår jordiska sol är ganska långt framskriden i afkylning och har i realiteten en dragning åt orange, och alldenstund blått är oranges komplementfärg, synes vårt fäste blått. Detta faktum märktes tydligt i Meri atmosfär: den blåa solen lyste alltid från en orangefärgad himladuk och den gula sände sina strålar från en svagt ljusblå pell med något dragning åt det violetta. Under den gula årstiden, då bägge solarne samtidigt rådde öfver hvalfvet, då var det ett krig med färger, nyanser så sköna, att vår fantasi knappast mäktar tänka sig dem, men alltid ägde himlen i solarnes närhet nyss nämnda färgton.

Den gula årstiden med dess högre värme och mindre solafstånd var *mognadens* tid. Men den blåa, med sina lifvande strålar var *växtlighetens.* Då växte allt med en otrolig hastighet, men den gula, värmande solen var det, som rundade formerna, som gaf frukten rodnad, blomman färg och doft, och beredde nektarn i dess kalk.

V.
AMIR OCH SOMA.

Det lilla landet tätt under nordens pol hette Weram.

Där funnos skogar och snår, vajande åkerfält och lekande bäckar. Där slogo kvittrande fåglar glada drillar i den mystiskt färgade atmosfären och i de klara insjöarna summo pigga fiskar. Detta allt om »sommaren», den gula årstiden.

Så kom den tid då den blåa solen var oinskränkt härskare öfver landet. Den kom så småningom. Först genomlöpte landet den grönblåa tiden »hösten». Då eröfrade efter hand den blåa solen mer och mer hvalfvet och en dag, en viss dag, »jämningsdagen», lyste de bägge lika länge. Så blef hastigt allting mer och mer blått och snart sjönk den gula himlakroppen helt och hållet under horisonten och den blåa stod högt. Alla de härliga färgspel som denna långa öfvergång frambragte på föremålen å Meri yta, på vågorna, på molnens kanter låta sig ej beskrifva. Slutligen förkunnade blott ett svagt sken att den gula solen existerade och nu var den veritabla »vintern» inne.

Och med ens förändrades allt i naturen. Fåglarna, djuren på jorden, ja, fiskarna i vattnet gingo alla till hvila.

Hvarför? Emedan det blåa ljuset faktiskt verkar såsom ett narkotikum på den animala organismen.[1]

Här åter synes denna underbart visa, omsorgsfulla skaparehand, som tyckes hafva ordnat allt i hela världen så ytterst planmässigt. Men samtidigt spåras här ock en mycket stor olikhet mellan Meri vinter och jordens.

Hos oss kommer vintern – den täcker i sitt hvita bårtäcke naturen – för att bereda *floran* ett tillstånd af hvila. På Merus kom den som ett blått ljus och sänkte *faunan* i ro. Hos oss hvila växterna ut, på Merus djuren. Hos oss mörker, kyla, skyddande snö – på Merus söfvande ljus, beskyddande, mild värme.

Men i all denna ödslighet som nu uppstod fanns det dock en animal varelse, som hade förmågan att kämpa emot – det var de människoliknande Merianerna. Och medlet var synnerligen enkelt: de buro orangefärgade ögonglas och neutraliserade därigenom solljusets förlamande inverkan på kropp och själ.

Nyss har talats om huru hela lifvet var starkast kring norra halfklotet. Se här ett ytterligare bevis därpå: Att floran trifdes bättre är redan klart. Att också djurvärlden måste kunna existera bättre där hvarest naturen själf beredde den hvila torde vara lika lätt förståeligt. Å södra Merushalfdelen fanns ju aldrig någon egentlig blå årstid – endast den gula och den mörka, förutom de bägge mellanliggande. Den var mera lik jordens polartrakter denna halfva. Medan på vår Tellus organismerna mycket väl kunna utstå denna skiftning kunde de ej detta på Merus. Ty lifvet hade först uppstått där, hvarest de gynsammaste betingelserna hade varit för handen och detta var på det norra halfklotet. Därifrån hade frön förts till södra delen och då de ej där träffade sina förra existensvillkor hade de efter hand allt mer och mer förkrymt och urartat, de växter och djur som af dessa frön hade danats.

Det skulle fylla väldiga volymer att på ett någorlunda uttömmande sätt söka skildra denna märkvärdiga planet – därför får det sagda vara nog och självfva beskrifningen af de förr omtalade händelserna nu taga sin början.

I Weram lefde en forskare hvars namn på ryktets vingar hade flugit kring planeten. Ryktbar hade han blifvit genom de storslagna upptäckter han gjort inom både fysikens och medicinens vetenskaper.

Han hade en ung kvinna af hjärtat kär – han tillbad henne öfver allt annat.

Hans namn var Amir och Soma hette hon.

Bägge älskade hvarandra och älskade högt och varmt.

Hon var stolt öfver den store mannens kärlek, öfver hans allt uppslukande tillbedjan och dyrkan.

Men på Merus, liksom hos oss, liksom på alla andra bebodda världar fanns det en kall, död kropp som anstiftade mycket ondt, en glänsande metall. –

Hos oss kallas denna vår arffiende guld. På Merus bar den samma värde men den glänste ej gul som hos oss, den var bjärt lysande olivgrön – men lika förrädisk, lika listig, kall och hård – och lika sällsynt.

När Amir stod på höjden af sin ryktbarhet – när den kvinna som han åtrådde af hela sin själ hade blifvit hans – då smög sig guldtörsten öfver honom.

»Mitt vif skall känna att hon är furstinna», sade han för sig själf. »Jag måste samla oerhörda skatter för henne. Början skall göras med ett skimrande slott.»

Men Amir var fattig – han hade aldrig haft tid att egna sina intressen åt ekonomi, endast åt den oegennyttiga vetenskapen.

Och hans tankar koncentrerades på uppfinnandet af ting, som skulle inbringa honom materiella fördelar.

En dag kom han jublande till Soma.

»Jag har löst gåtan», sade han.

»Hvilken, min älskade?»

»Konsten att bevara en evig ungdom, konsten att lefva ett evigt lif.»

Han framtog ur en liten ask tvänne små, svarta, runda piller.

»Ser du, Soma», sade han, »i dessa bor lifvet.»

Den unga kvinnan häpnade, men hennes tro på Amir var stor och stark och hon trodde på hans ord.

»Älskade Soma», sade Amir, »låt oss bägge alltid vara unga, glada och lyckliga. Låt oss förtära dessa kulor, en hvar, och alltid lefva med och för hvarandra. Tänk dig, hvilken salig lycka, Soma.»

»Men, Amir», sade kvinnan, darrande, »när döden en gång finnes till i världen, tror du då icke att det är ett straffbart brott mot naturen att trotsa dess gifna lagar?»

»Nej, ty då vore det ock ett brott af en läkare att rädda en sjuk undan säker död.»

»Men om lifvet dock, efter att vi sett alla våra kära dö blir oss för tungt att lefva – jag tror det ej – men hvad veta vi därom? Hvad då?»

Amir framtog ytterligare en liten ask.

»Då, min vän, skall detta hjälpa oss.»

Han öppnade locket och Soma såg tvänne hvita kulor lika stora som de förra svarta. De lågo inbäddade i ett gult, fint pulver.

»Hvad är det?»

»Det är dödskulorna. Skulle någonsin något – det ena eller andra – hända, som gör det omöjligt för dig att bära det eviga lifvets börda, då skall en af dessa små bollar släcka detta lif.»

»De neutralisera således, så att säga, de andras verkningar?» frågade flickan.

»Ja. Men hör nu vidare om de första pillernas underbara egenskaper! De gifva icke allena ett evinnerligt lif i lekamlig måtto, de meddela äfven den person, som förtärt dem, förmågan att lämpa sin kropp efter alla omgifvande förhållanden. Vår lilla Merus skall afkylas till världsalltets oerhörda kyla – vi accomoderas och lefva lika bra i denna köld och snö. Merus skall en gång slukas af den gula eller den blåa solen – vår kropp skall danas så att den lika godt emotstår denna enorma hetta som eterns låga temperatur. Allt detta sker momentant, i samma ögonblick som det erfordras.»

»Det är frestande», svarade Soma. »Och jag tviflar icke på att dessa piller för oss, som evigt skola älska hvarandra, äro goda och bra. Men tänk, Amir, om någon annan, som ej är så säker i sin sak skulle få en sådan kula. Det vore en sann olycka. På det villkoret, att du aldrig fabricerar några mera än dessa fyra piller skall jag taga 'lifskulan' och bevara 'dödskulan'. Utan detta heliga löfte af dig förtär jag den icke.»

»Men Soma, detta var dock en sak, hvarpå jag tänkte att göra min lycka, att blifva rik», sade Amir. »Och du tager detta hopp ifrån mig.»

»Rikedom är icke lycka», svarade Soma. »Hafva vi ej hvarandra? Är det dock icke nog, Amir?»

Och hennes bedårande ögon hvilade på honom. Amir tänkte ett ögonblick.

»Jag går in på ditt villkor», sade han till slut. –

Samtidigt svalde de bägge de svarta kulorna och i samma ögonblick kände de, hur blodet sjöd i deras ådror och de hade förnimmelsen af, att alla föremål rundt omkring dem dansade rundt. Så blef allt åter vid det gamla.

»Nu, min älskade, börjar vårt nya lif», sade mannen.

»Ja», svarade kvinnan och deras läppar sökte hvarandras.

»Göm den hvita kulan väl», förmanade Amir, »ty mister du den är du för evigt dömd att lefva utan möjlighet att dö. Men förtär den icke förr än hvarje hoppets gnista har slocknat.»

»Nej, och du ej heller.»

Nu kom en tid af stilla, oblandad lycka för dem bägge och denna tid stod sedan för dem som den ljufligaste tiden af deras lif, kanske därför, att den så snart ändrades. –

VI.
DE ODÖDLIGE.

Amirs guldtörst var väckt. När han ej lyckades med sina piller, slog han sig på en mekanisk uppfinning. Den gällde det ännu olösta problemet – flygmaskinen.

Ett stycke söder om Weram, ungefär midt emellan detta land och ekvatorn låg i hafvet en liten ö. Denna valde Amir till plats för byggandet af sitt flygskepp och han arbetade på det med en ifver, som var beundransvärd.

Så kom vintern. Det bör vara läsaren klart, ehuru det ej nämnts, att under denna årstid, då Merus plöjde sin väg i eterhafvet, som låg mellan de bägge solarne, alla föremål å den del af dess yta som vände mot den blåa solen voro lättare än under vanliga förhållanden. Och detta af tvänne orsaker. För det första var den gula solen, centralkroppen, längre aflägsnad – för det andra utöfvade på planetens andra sida den blå solen sin graviterande kraft. Detta ville Amir begagna sig af och han valde den vinterdag till sitt första experiment då den blåa stjärnan starkast påverkade Meri yta.

Hans Soma skulle följa med och deltaga i hans triumf och hon kom.

Dagen var härlig. Klar och blå strålade solen från det molnfria gulröda fästet – ej en vindfläkt förnams, intet störde den storslagna tystnaden.

Maskinen stod klar till afgång. Afsikten var, att Amir och Soma skulle färdas till sitt land, Weram. Han undervisade henne om huru man skulle manövrera för att stiga – men han glömde att meddela huru nedstigning skulle företagas.

Så togo de bägge plats i maskinen.

»Se här», sade Amir. »Jag vrider på denna lilla kran och apparaten kommer att höja sig», och han visade på en liten tingest i det invecklade maskineriet.

Han kom i detta ögonblick att tänka på, att han glömt en sak – han hade icke medtagit sin »dödskula».

»Du har väl din?» frågade han.

»Ja», svarade Soma.

»Jag kommer strax», sade han och svingade sig ur maskinen.

Då skedde en stor olycka.

Ett rep fastnade om Amirs fot. Det rycktes med i det han hoppade ur och i samma ögonblick som han nådde marken slog repet en ögla och denna lade sig om den lilla kranen – den drogs till af ryckningen och i nästa ögonblick hade kranen vridits om – maskinen höjde sig med oerhörd hastighet från marken, medförande endast Soma ombord.

I det apparaten steg, kastades Amir häftigt baklänges och repet om foten lossnade.

Till ytterlighet häpen stod han kvar, allena. Han ropade till Soma att vrida om kranen på nytt, men intet hjälpte – den steg och steg, den nu så hemska apparaten.

Allt mer och mer steg flygmaskinen, till slut var den ej större än en liten prick, glänsande i rymden, ofantligt långt aflägsnad från planeten.

Amir var förtviflad. Visserligen visste han, att Soma var odödlig, att hennes kropp skulle komma att dana sig efter kölden däruppe, men frågan var om hon någonsin skulle komma ned igen och hvar och huru.

Det var ej så ljusa utsikter. Amir hade till exempel ingen aning om hvad som skulle hända, om Soma nedstörtade i hafvet. Skulle hennes kropp också då accomodera sig efter vattnets kraf? Och tusende sådana frågor trängde sig in på honom.

Han väntade ett år, han väntade i tio – men hans Soma var och blef försvunnen.

Just på tionde årsdagen efter hennes försvinnande var det, som han fattade ett stort beslut.

»Soma är ej död», sade han sig själf. »Hon kan ju ej dö. När hon ej har vändt tillbaka till Merus så måste hon af farten hafva förts till en annan himlakropp. Alltså – ut på spaning i rymden!»

Han var odödlig – han kunde utföra det, som ingen dödlig någonsin kan göra – att bygga en liten planet, försedd med egen drifkraft, en planet, som kunde korsa rymdernas djup.

Han gjorde det.

Den sörjande mannen begaf sig åter till sin ö. Hans första åtgörande var att omgifva den med en hög mur. Detta arbete tog nittio merusår i anspråk. Men Amir var ännu lika ung och hans utseende och hälsa oförändrade.

Så kom byggandet af självfva planeten. Detta arbete var mycket lätt och hvar och en skulle kunna utföra det, om blott tiden stode till ens förfogande – men det gör den ej. Tio tusende år använde Amir på sin nya maskin. Då var den färdig.

En kort beskrifning af dess enkla principer:

Den var grundad på radiums strålkraft.

Oaktadt att detta radium af snart sagdt alla människor i våra dagar beskrifves, beundras och förhärligas, så duger det *dock* till något. Majoriteten beundrar radium – majoriteten är en samling af fårhufvuden. Men vi få vara rättvisa – *trots* detta har radium en *verkligen* förtjänstfull egenskap.

Hos radium beundrar en gapande mängd dess ljus, dess värme, dess medicinska egenskaper etc.

Högst få åter äro de, som trängt igenom alla dessa bländande yt-egenskaper och funnit den ädla kärnan, radiums verkliga, största egenskap.

I alla fall kände Amir den.

Och detta var radiums *antigraviterande makt.*

Med det lilla kvantum af ämnet, som jorden för närvarande kan prestera – några få små korn, om hela förrådet samlades till ett – är det dock svårt att påvisa denna egenskap. Den kan emellertid i få ord förklaras.

Om man *på* en vågskål lägger ett stycke radium väger det, säga vi, 10 gram. Men fastsätter man samma radiumkorn *under* vågskålen väger det endast 5 gram.

Detta är intet märkvärdigt. Det är ungefär samma förhållande, som om man i ena ändan på en balanserande stång vertikalt anbringade en laddad pistol. I första fallet vändes mynningen uppåt och skottet affyras upp i luften. Följden blir att stången med skjutvapnet föres nedåt. I andra fallet vändes pistolmynningen nedåt – när skottet lossas, stiger stången.

Denna radiums rekylerande kraft kände man på Merus mycket väl. Bland annat använde man sig af densamma till drifvandet af motorer. De voro små egendomliga tingestar dessa radiummaskiner. De liknade ett vanligt skofvelhjul och hvarje skofvel var, på den sida som vettade åt samma håll, betäckt af ett radiumpreparat, åt andra hållet var skofveln obetäckt och hjulet vred sig med svindlande fart från det håll som var radiumbetäckt mot den sida af skoflarna som var fri. Så godt som hvarje bättre situeradt hus hade i sin ägo en sådan »radiofor» som den kallades. De liknade i mycket våra små järnkaminer – en rund, stående cylinder men öfverst afslutades de med en roterande linskifva hvarifrån kraft kunde tagas i rikligt mått. Samtidigt afgåfvo de värme men icke ljus ty man hade funnit, att detta ljus var skadligt för ögonens vätskor.

Alltnog det fanns på Merus betydligt mera radium samladt än till dato på jorden – dock var det oerhördt svårt att finna.

Amir samlade detta grundämne i massor. Hans »planet» var en rund tingest, en klotformig apparat. Dess diameter var 30 meter och den var förfärdigad af en mycket tät, tung legering. Den hade väggar af 5 meters tjocklek och således en ihålighet i sitt inre, äfven den af kulform med 20 meters diameter. De kolossala väggarna voro förfärdigade af en besynnerlig metallblandning – de bestodo af plåtar nitade utanpå hvarandra, den ena efter den andra. Legeringen utgjordes af 30 % metalliskt barrum, 5 % silicium, 10 % koppar, 15 % bly och 40 % tenn.

Amir hade upptäckt, att denna legering hade en oerhördt ringa ledningsförmåga för värme och det var just en sådan han behöfde.

Det stora hålrummet inne i sfären fyllde han efterhand med radium. Det tog, detta arbete, som vi redan veta, tio tusen år. Där den stod, midt på ön, tog sig denna jättelika kula imponerande ut – hög som en af våra jordiska landskyrkor.

På toppen af kulan fanns ett rundt hål, ungefär tre meter i genomsnitt. Det var genom detta som de drifvande strålarne skulle utträda och drifva kulan framåt i den motsatta riktningen.

När arbetet började på jättekulans daning låg sfären helt och hållet ofvanpå en hård stenhäll å öns mellersta del. Men allt efter som radium allt mer och mer fylldes in i den och dess strålkraft hela tiden riktades rätt uppåt, sjönk kulan mer och mer ned i det fasta fjället. Och när den efter tio tusen år var alldeles fylld, så hade den af det oerhörda trycket sjunkit ungefär tre och en kvarts meter djupt ned. Rundt om denna fördjupning hade den hårda bergarten skjutit upp som hade man prässat ett ägg ned i en seg gröt.

Så kom anordningen med styret. Amir nöjde sig med att kunna styra sitt klot åt höger, åt vänster, uppåt och nedåt. Detta uppnådde han lätt, genom att vid hålets sida anbringa fyra skifvor som kunde vikas upp medelst gångjärn. Äfven dessa luckor förfärdigades af den ypperliga legeringen, som hämmade radiumsstrålarne. Planeten skulle således komma att afvika åt det håll, som låge motsatt det, åt hvilket styrningsluckan ställdes i strålarnes väg.

Därpå kom frågan om nedstigningen på främmande himlakroppar. I och för detta måste han ju kunna hämma radiumstrålningen, annars blefve stöten för häftig. Detta menade Amir att lätt kunde göras genom att sluta till alla fyra luckorna för strålningshålet. Men dock blefve gravitationen allt för stark, fallet för häftigt. Han kom emellertid snart nog till en lycklig lösning af detta problem. Om han nämligen diametralt motsatt till hålet upptoge ännu en öppning i sfären kunde de här motsatt väg gående strålarne, motväga de andras drifvande kraft. Men denna del af klotet stod nu nere i det fasta berget. Han måste alltså utföra detta arbete först sedan han väl kommit ut i rymden – icke förr.

Det var naturligt, att denna massa af radium icke kunde undgå att märkas af de andra varelserna på Merus. Om aftonen såg man en lysande kvast af eld stiga upp från ön. I synnerhet var detta fallet när vädret var mulet så att strålarne hade fasta partiklar i atmosfären hvarå de kunde reflekteras. Men Amir hade förklarat sitt arbete för Merianerna och han antastades aldrig af några fridstörare.

Som man vill minnas var Amir fattig, och det kan förefalla underligt huru han kunde anskaffa tillräckligt af medel till realiserandet af detta jättelika företag. Huru det var möjligt har heller icke meddelats af samma säkra källa som visste allt annat underbart om denna Albireos planet.

För att erhålla en någorlunda hållbar förklaring härpå äro vi således hänvisade till vår egen jord och till att tänka oss huruvida något sådant vore möjligt här på Tellus.

Och vi se då ögonblickligen att det vore mycket lätt tänkbart. Vi behöfva endast tänka på våra bankinrättningar och denna underbara ränta på ränta.

Om man vid tiden för Kristi födelse hade insatt ett öre till förräntning efter 5 % ränta på ränta så skulle man nu hafva nått summan af flera mynt, än ännu präglats i världen.

Amir kunde konsten att vänta och därmed var hans kapital betryggadt – det kunna vi antaga – faktum är endast det, *att* han hade nog af kapital tillgängligt.

Den stora dagen var inne. Sfären skulle stiga, Amirs forskningsfärd begynna. Apparater, instrumenter och diverse anordningar voro förda ombord – så steg den store forskaren själf upp på kulans sida. Den en luckan firades sakta ned, till hälften öfver det stora hålet. Skulle jättekulan vrida sig, lossna ur stenens famntag? En half värld väntade därpå med spänning. Ännu hade intet förändrats – kulan låg där än, fast och orörlig. Mer och mer sänktes skifvan öfver hålet.

Då – med ett ryck, en darrning, släppte graniten sitt fasta grepp och sfären vreds. Stenskärfvorna yrde omkring och i samma ögonblick vred Amir styret åter rätt.

»Planeten» fortsatte. Den höjde sig sakta från ön, den sköt fart, den steg allt mer och slutligen lämnade Amir i en bländande radiumstråle sin födelseplanet.

De förvånade Merianerna sågo det kometliknande, lysande föremålet med väldig fart aflägsna sig, sågo sin störste son, »den odödlige» som han kallades, lämna dem alla bakom sig.

————

VII.
SPÅDOMEN.

Efter denna blick på händelser, som timade i Kosmos i en långt hänsvunnen tid, återvända vi till jorden igen och befinna oss åter i nutiden, endast några dagar längre fram än den stjärnklara natten, då Sina och Adolf från generalkonsul Wosloffs tak i Stockholm beundrade de vandrande världarnes underbara prakt.

Det var supé hos den rike grosshandlaren Fritz Ebener – vinerna voro utsökta, gästerna af den högsta societeten och samtalet gled lätt och flytande. Bland de superande personerna kunde man lägga märke till generalkonsul Wosloff och hans dotter, några officerare med fruar, en yngre filosof, Sten Wilén var hans namn, samt aftonens lejon, en herre med sydländskt utseende och med stark utländsk brytning i den svenska han presterade. Han hade presenterats för de öfriga såsom professor Max Simon från Hannover och de, som närmare frågade efter honom hos värden fingo veta, att han var bildhuggare och gammal bekant med Ebener. Han hade dessutom en märkvärdig förmåga att kunna se in i framtiden, med andra ord han kunde spå sant och förutsäga kommande öden. Med tanke på att härigenom på ett originellt sätt kunna underhålla gästerna hade grosshandlaren inviterat professorn till denna supé.

»Eder sista afhandling har väckt ett kolossalt uppseende, herr doktor», sade en af gästerna, vänd till Wilén.

»Åh, tror ni det?» svarade denne.

»Ja, säkert.»

»Hvad innehåller den?» frågade värden.

»Åh, ni känner den ej?» frågade en af officerarne.

»Nej, tyvärr», genmälde värden.

»Åh, den bevisar klart och tydligt religionens ringa värde», sade en af damerna.

»Och huru kristendomen hör hän under en svunnen tids naiva åskådning», sade en annan.

Men den, som först hade talat, sade nu:

»Den är helt och hållet, från pärm till pärm, genomandad af en glödande öfvertygelse om att allt endast är materia – att allt hvad vi kalla ande och själ endast äro vissa yttringar af viljelösa atomers dans och vibrationer.»

»Såå», sade Ebener, »tillåt mig att dricka Eder till, herr Wilén! Genom eder talar samtidens tendenser – ni är en modern vetenskapsman.»

Glasen klungo mot hvarandra.

»Ja», svarade filosofen, »jag smickrar mig med att stå på höjden af de moderna åskådningarna. Modern? Hvarför säga vi modern? Jag anser att vi nu hafva nått höjdpunkten, att vi nu hafva kommit så högt i dessa saker som man någonsin skall kunna komma. Den orubbligt säkra vetenskapen har endast framlagt torra fakta; dessa äro oomkullrunkeliga, de kunna aldrig störtas om. Och dessa säga oss, att allt det som man förr kallade »inre lif», »sympati», »kärlek», »tro», »religion» och så vidare endast komma sig af vissa tillstånd

hos den samling af kol-, syre-, väte- och kväfveatomer som sammansätta den mänskliga organismen.»

Gästerna, alla människor, som helst emottogo sina åsikter färdigmalda och färdighackade och lagda tillrätta af andra personer, som aldrig besvärade sig med egna tankar öfver så »tunglösta» problem som det inre lifvet, sågo belåtna ut och kände sig stolta öfver att vara samman med denne populäre gudsförnekare, denna blomma på det gamla visdomsträdet.

De sutto antingen tysta eller ock sade somliga »ja, ja», ty det är så oändligt imponerande när en eller annan tager munnen full af det gamla, förskräckliga slagordet: »den orubbligt säkra, vetenskapliga forskningen».

Det fanns bland dem alla endast en enda, som hade mod att yttra sig. Det var en ung flicka. Sina Wosloff var hennes namn.

»Det är ju ett sant, människovänligt arbete, ni med dessa edra skrifter utför, herr filosof», sade hon enkelt.

Han kände ordens skarpa udd och vände sig mot henne. Han studsade. Under hela tiden hade hans eget stora JAG varit honom nog, han hade ej haft öga för något utanför stående – ej heller hade han sett, att denna unga kvinna var den skönaste af alla närvarande – kanske af alla han sett.

Han endast såg och såg – oafbrutet på henne. Hennes blick mötte hans, kall, frågande. Han greps af en känsla, hvaraf han mycket sällan anfäktades, den store filosofen blef generad och han sänkte blicken inför de stora frågande och anklagande ögon, som sågo in i hans. Då han efter en liten stund åter hade hämtat sig något svarade han:

»Vetenskapen är alltid människovänlig, fröken Wosloff. Ty vetenskapen är sträfvan efter *sanningen* och intet är högre än den, intet når upp emot den. Tänk på forna tiders barbariska åskådningar, som likt skuggor skingrats af vetenskapens strålljus.»

Alla utom den unga flickan hörde med beundran hans ord.

Hon sade, medan alla andra tego:

»Ja, jag vet, vetenskapen har skrifvit »Sanning» på sitt banér. Det får man sannerligen höra ofta nog. Men säg mig, kan icke en skomakare vara lika sann som en af eder?»

»Ni är socialist?»

»Inte det bittersta. Jag frågar blott.»

»Och jag svarar eder, att ni har förvrängda idéer.»

»Ser ni – jag tror ej mycket på en gemensam kamp för sanningen. Jag tror och jag vet det äfven, att hvar och en strider för att *han själf* skall nå en viss sanning och få sitt beröm för det.»

»Och sedan?»

»Jag säger ej, att detta är orätt – tvärt om. Men jag vill, att äfven vetenskapsmännen skola erkänna, att de äro vanliga människor, med samma fel och svagheter som oss andra.»

»Men min kära flicka», inföll nu hennes far, »för allt i världen, hvad du är ifrig. Känner du ingen vetenskapsman som du anser för anspråkslös?»

»Jo, en», svarade Sina och rodnade. Så vände hon sig åter mot Wilén:

»Jag anser det icke människovänligt att den vetenskap basunerar ut sina så kallade sanningar, som endast proklamerar materiens envåldiga herradöme.»

»Såå, och hvarför?»

»Emedan denna sanning endast är skenbar.»

Professorn från Hannover hade blifvit mycket intresserad – han såg på dessa bägge som disputerade om detta inre lif som han själf så väl visste existerade, och han smålog då filosofen svarade Sina:

»Det inres objektivitet kan aldrig bevisas.»

»Jo», svarade flickan, »det kan det säkert.»

»Nej», sade Wilén, »mina undersökningar tyda på annat. Denna religion till exempel. Den är för löjlig och hela kristendomen är endast uppkommen för att hålla massan i styr.»

»Bravo, bravo», sade flere.

»Skål», sade andra.

Men Wilén fortsatte:

»Lyckligtvis hafva vi höjt oss långt, oändligt långt öfver gubben Moses åskådningar, dessa naiva, föråldrade idéer. Geologerna hafva bevisat omöjligheten af allt detta med klara och tydliga fakta.»

Då hördes hedersgästens stämma, det var Max Simon som talade:

»Jag är af diametralt motsatt åsikt som herr Wilén», sade han. »För mig är det endast det inre, det osynliga, som är verkligt. Materien är ett villande sken.»

»Ja, icke sant!» sade Sina.

»Utan att vi hade detta inre skulle vi ej kunna uppfatta materien.»

»Men det är subjektivt», sade filosofen.

»Hela universum är subjektivt – ni kan ej nämna mig en enda sak, som är objektiv.»

De bägge männen disputerade ännu länge men detta ämne hör till dem, som aldrig kunna uttömmas och bägge behöllo de sina åsikter orubbade.

Man reste sig från bordet och inne i salongen, där samtalet efteråt fortsattes, kom äfven professor Simons spåkunnighet på tal. Då blefvo alla damerna med ens lifliga, spådda ville de alla blifva. Men Simon sade:

»Af alla här församlade finnes det, så vidt jag kan se endast tvänne, som hafva stora nyheter att vänta.»

»Säg, säg!» ropade man om hvarandra, »hvem är det? Hvilka äro de?»

»Det är herr Wilén och fröken Sina.»

»Låt höra, låt höra!»

»Ni, fröken Wosloff», sade Simon, och hans ögon antogo ett uttryck som sökte de långt ut i fjärran, »ni har en eller annan önskan – jag ser hvad denna önskan är, men vill icke säga den här – ni önskar klarhet för en kär vän, som tynges af en gåta.»

Sina böjde samtyckande sitt rodnande ansikte.

»Skall jag säga eder mera?»

»Ja.»

»Eder vän skall få denna upplysning.»

»Och huru? Genom mig?»

»Nej, genom herr Wilén.»

»Genom mig?» sade filosofen förundrad.

»Ja.»

»Och hvad är det för en vän till fröken Wosloff?» frågade Wilén.

»Det torde vara indiskret att säga», svarade den klarsynte.

»Ja, ni har rätt. Men ni sade, att något skulle hända *mig.* Hvad var det? Eller var det just detta?»

»Nej, det var äfven något annat. Något viktigare.»

»Och hvad?»

»Det förestår eder en kris i edert lif.»

»Såå, det tror jag knappast.»

»Jo. Ni skall förändra edra åsikter – ni skall blifva en förkämpe för det inre lifvet.»

»Jag?!»

»Ja, ni skall till och med blifva – *kristen.»*

»Den gången spår ni fel, herr professor», sade filosofen och ryckte på axlarne.

VIII.
FILOSOFEN.

Sten Wilén var en ung man som hade satt sig det bestämda målet att blifva berömd och ryktbar. Han hade funnit fältet inom filosofien – gudsförnekelsen. Det är modet. Den krassa materialismen är dagens herre.

Han brydde sig ej om att han fick ovänner på sin väg framåt – de växte upp rätt talrikt. Han fäste sig sällan vid dessa personer – blott egentligen en fanns det, som han icke kunde fördraga. Detta var Adolf Herling, den unge, fantasirike astronomen.

»Han växer mig öfver hufvudet den mannen», sade han ofta för sig själf. »Han blir mer och mer populär och han slutar nog med att kullkasta mina teorier.»

Helt nyligen hade han åter sett Herling. Denna gång gick han i sällskap med en ung dam och filosofens hjärta hade bankat häftigare när han såg hvem hon var. Det var den unga kvinna, som hade fängslat honom

under nyss skildrade supé.

»Fördöme mig», sade han för sig, »jag tror han skall gå mig i vägen där också. Sina Wosloff har satt mitt hjärta i glöd och flammor – hon måste blifva min! – Det var dock förskräckligt, hvad Herling ser usel ut. Att döma af utseendet går han nästan på grafvens rand. Rätt, Fortuna, ordna allt på bästa sätt för mig!»

Och han gned förnöjd sina händer.

Adolf Herling å sin sida hade ingen aning om, att han i den unge filosofen hade en ovän. Han ville ingen människa ondt och var vän med alla.

Samma kväll, som Wilén hade mött de båda älskande hade han hemma i sin våning inviterat några bekanta. De roade sig med en ny uppfinning som Wilén hade inköpt och nu förevisade, bestående af en grammofon, arbetande efter nya principer, totalt utan detta vanliga, susande biljud, som annars verkar så generande. Denna grammofon var kombinerad med en kinematograf, så att hvarje rörelse hos dukens bild noga följdes af ljudet från grammofonen. Härigenom blefvo bilderna af en hänförande skönhet och en tydlighet, som var rent af häpnadsväckande.

Det säger sig själf, att Wilén äfven hade en massa olikartade bilder och därtill passande stycken på grammofonen.

Sällskapet roade sig – efter föreställningen framsattes diverse dryckesvaror och man samtalade till långt fram på natten. När gästerna gjorde uppbrott och Sten Wilén började tänka på att gå till hvila hängde ännu den stora, hvita duken på väggen midt emot hans säng och de bägge apparaterna stodo på samma plats som förr.

Under det den unge värden klädde af sig gingo hans tankar till Sina Wosloff. Han kom att tänka på spådomen och skrattade högt för sig själf.

»Sina måste och skall jag vinna», sade han. »Men den där Simon måtte vara förryckt. Han skulle höra mig när jag i öfvermorgon håller mitt stora föredrag. Det skall icke bli mycket religion i det, det vill jag lofva!»

*

Ungefär samtidigt med detta låg Sina Wosloff i sin bädd i sin jungfrukammare. Hennes tankar sväfvade kring den älskade. De hade denna afton åter träffats och ånyo tillbragt ett par angenäma timmar i det lilla observatoriet under en nordisk vårhimmels hela strålande prakt. Adolfs utseende hade varit så förstördt, han hade sett så olycklig ut, att Sina var förskräckt och hade frågat honom hvad som felades honom.

»Gåtan, gåtan!» hade han svarat.

Nu tänkte Sina på detta. Hon mindes spådomen och hela hennes själ koncentrerades på detta. Hvad hade filosofen Wilén, denna för henne så fullkomligt likgiltiga person, att göra med den gåta, som äfven plågade henne?

Och hennes själsakt blef till en bön, en bön till högre makter och hennes välformade händer knäpptes samman i andakt.

Under det hon bad föllo hennes blickar på den enda lysande punkten i rummet, ett litet trekantigt hål i den mörka rullgardinen hvarigenom ett svagt skimmer från den upplysta gatan silade in. Hon stirrade på detta hål. Och midt under sin brinnande bön om upplysning och räddning för sin älskade somnade hon in. Det var ett slags själfsuggestion som hon fallit offer för.

*

Med Sina i sina tankar föll kort därefter filosofen Sten Wilén i sömn. Vi vilja följa de drömmens händelser som denna natt skänkte honom, denna natt som blef vändpunkten i hans lif.

Han hade ej legat länge innan något hände.

Var det en dröm?

Den store filosofen, Sten Wilén, har förnekat detta.

Kinematografen kom plötsligt i verksamhet, han hörde tydligt, huru dess långa film gled fram. Grammofonens skifva roterade, han förnam dess svaga susning. Men ännu var allt mörkt.

Då med ens sken det fram ett ljus och bländande hvit sågs duken på väggen. Så blef det hvita till en sky och denna ägde bräm och kanter af purpurrödt. Slutligen sköto likasom brandröda tungor från kanten in emot det hvita centrum och dessa antogo mer och mer bizarra former. Allt större blef virrvarret af rödt och hvitt och slutligen formade de sig till ord dessa röda, stickande tungor. Rundt om ett stort ohyggligt ? midt på duken, ett frågetecken af bländande rödt, lågande och vaggande, slogo röda flammor fram och där stodo ord att läsa – ett i hvarje hörn af den fyrkantiga duken. *Syre – väte – kol – kväfve* kunde han stafva sig till. Men detta varade blott ett enda ögonblick så slogo åter lågorna samman och koncentrerade sig i midten – de blefvo lamare och lamare och med ens stodo de stilla. En härlig orchidé i rödt och hvitt framträdde. Ett ögonblick stod den stilla – orörlig. Så såg det ut som trängde något ut ur dess kalk. Den vidgade sig, den sköna blomman blef större och större och fyllde snart hela dukens yta. Då var det, som blef det af tvänne ståndare två ögon som lyste klara emot honom, af pistillen formade sig en näsa och af det ena bladet en mun, och han tyckte sig se ett mänskligt ansikte.

Samtidigt susade grammofonen allt högre och högre och med ens hördes en oerhördt kraftig knall och så blef allt stilla.

I samma ögonblick slutade ock rörelsen hos dukens färger.

På duken stod bilden af en kvinna.

I orchidéens kalk satt en kvinna af naturlig kroppsstorlek. Hon lutade sig behagfullt mot de öfre kronbladen och hennes purpurmantel föll i rika veck. Hennes ansikte var härligt – det bar Sina Wosloffs anletsdrag.

»Sina», stammade Sten och sträckte sina armar mot synen.

Då rördes den sköna bildens läppar, det var grammofonens arbete, och ord gingo öfver dem, ord som formade sig till hela satser. Det var en klang i denna röst, en silfverren klang.

»Jag är Soma, dotter af en annan planet än din», sade uppenbarelsen.

IX.
SOMA.

Filosofen kunde intet svara – sömnen band hans tunga.

»Du gifver dig ut för att söka sanningen. Säg vill du höra den? Vill du höra det förflutnas verklighet? Vill du lära känna jordens saga?»

»Ja!»

Svaret kom med möda, frampressadt mellan läppar, hårdt slutna.

»Är du beredd, om också dina teorier däraf skulle skadas?»

»Ja!»

»Är du beredd, att äfven då förkunna för världen hvad du hört?»

Filosofen teg.

»Du tvekar?»

Han teg ännu.

Då började den sköna bilden att förblekna – den blef mattare och mattare.

Han sträckte sina händer mot den.

»O fly ej sköna syn! Jag är redo!»

Åter blef taflan klarare och snart stod den härliga kvinnan i den praktfulla orchidéen åter i all sin glans för honom,

»Jag tvingar mig på ingen. Tror du mig ej, så vill jag åter försvinna.»

»Jag tror – dina läppar, dina ögon kunna icke ljuga.»

Soma berättade nu om de öden i Albireos värld, som vi redan förut känna.

Hennes berättelse intresserade högeligen filosofen. Sedan hon i sin historia nått dithän, att hon i Amirs flygmaskin lämnade Merus, fortsatte hon som följer:

»Förtviflad försökte jag genom alla till buds stående medel att hämma maskinens gång. Förgäfves! Jag vred om kranen, jag sökte släcka lamporna – omöjligt. Det var förtviflade ögonblick, som jag genomlefde. Men så kom jag att tänka på Amirs substans, som gifvit mig odödlighet. Höll blott denna hvad han menade, att den borde hålla, så skulle min färd ändas godt. Och jag blef slutligen, vid denna tanke, lugn samt började att göra iakttagelser rundt om mig. Jag hade nu kommit så högt, att min planet ej mera skymde den stora, gula solen och bägge solarna strålade på det klara, molnfria firmamentet. Huru högt skulle jag komma att stiga? Och när skulle åter ett nedstigande begynna, som återförde mig till planetens yta?

Min planet blef allt mindre och mindre och jag upptäckte att maskinen förde mig radiellt bort från densamma och icke som jag först hade trott längs efter dess yta på högre nivå.

Och nu märkte jag, huru Amirs piller verkade och verkligen besatt de egenskaper, som han hade påstått: jag kände nämligen intet till den kyla, som omgaf mig. Jag märkte huru medfördt vatten frös till is i kärlen, huru födoämnena blefvo hårda som sten. Men på mig själf märkte jag intet af denna köld. Pillret hade sålunda gjort min kropp i stånd till att ögonblickligen accomodera sig efter sina omgifningar.

Jag hade nu kommit så långt från min födelsejord, att den tycktes mig ungefärligen så stor som månen sedd från din jord. Den belystes nu af både den blåa och den gula solen, och det färgspel, som de framvisade, var hänförande skönt.

Och resan fortsattes, utåt i rymden alltjämt utåt.

Ej fanns mera ett spår af atmosfär omkring mig, hvilket märktes därpå, att alla stjärnor lyste på kolsvart botten och att intet ljud förnams af maskinens explosioner.

Jag började blifva hemsk till mods. Tänk om maskinen komme utanför min planets dragningssfär och fattades af en annan, starkare himlakropp! Och åter började jag mitt arbete med kranar, ventiler och häfstänger. Men grymt och obönhörligt verkade den förfärliga maskinen vidare – alltjämt rundt – rundt.

Då – ändtligen – saktade maskinen sitt lopp – mer och mer – slutligen stod den alldeles stilla – och jag drog en lättnadens suck. Nu skulle den naturligtvis börja att falla.

Jag väntade – jag såg ned på min älskade jord – och spejade ifrigt för att få se den åter bli större och större. Men döm om min gränslösa bestörtning då den i stället än ytterligare minskades – minskades och åter minskades.

Allt stod mig klart: Amirs maskin hade skjutit sådan oerhörd fart upp genom atmosfären, att den icke blott hade upphäft tyngden utan äfven på grund af trögheten nu fortsatte att aflägsna sig. Och nu hade min planet en mycket ringa storlek – dess dragningskraft kunde ej mera binda maskinen.

Och nu började jag utkasta barlast. Instrumenter, matförråd – allt hvad jag fann, slungade jag ut i rymden. Men – hvad hjälpte mig detta! Hvarenda sak *återvände* till maskinen efter en längre eller kortare utflykt. Jag bombarderade rymden – rymden bombarderade mig – ty maskinen hade blifvit en själfständig himlakropp – och det är lätt att förstå, att *jag* först tröttnade i denna ojämna kamp. I rymden fanns ingen himlakropp som var nära nog för att attrahera maskinen; således blef min maskin den, som attraherade de utkastade sakerna.

– – –

Utmattad af mina ansträngningar och i full förtviflan sjönk jag i en dvallik sömn. – – –

X.
SOMANI.

»Huru länge jag slumrat, vet jag icke», fortsatte Soma, »men slutligen väcktes jag af en våldsam skakning, dock icke åtföljd af det buller och bång, som beledsagar sådana häftiga rörelser.

Ståten och den kraftiga skakningen hade åstadkommits af att Amirs maskin sammantörnade med en liten, obebodd himlakropp.

Under den väldiga törnen hade jag kastats ur apparaten och nedfallit på den lilla himlakulan.»

Soma fortsatte:

»Min lilla, nya planet eller om du hellre vill »döda himlakropp», döpte jag till *Somani*, hvilket på mitt fäderneslands språk betyder: »Somas tillhörighet» och hvilket namn jag ansåg mig kunna gifva den lilla kroppen, då jag var ensam på dess yta.

Liksom hos eder på jorden finnes i hela universum en lag som lyder: intet återgifver fullt 100 % i verkningsgrad af den tillförda kraften – och af denna orsak kunde heller icke Amirs piller verka utan någon liten förlust. Denna förlorade procent gaf sig nu tillkänna. Det gällde ju att af min större kropp gifva denna en mindre och passande volym. Detta skedde blott till inemot sjuttio eller möjligtvis sjuttiofem procent. Jag erhöll således på Somani en kropp, som med ganska mycket öfversteg den, som borde hafva varit den lagliga, om människor där normalt hade utvecklats. Och följden af detta blef, att jag alls icke så mycket

besvärades af tyngden som förr. Mina krafter voro ju äfven större, än de infödda människornas skulle hafva varit. Det var mig därför mycket lätt att röra mig och att behärska terrängen på Somani. Och då jag hade rundligt med tid till mitt förfogande, så kan du nog förstå, att jag på det grundligaste undersökte min lilla nya hemort.

Somani bestod, så vidt jag kunde finna, nästan helt igenom af gediget järn. Denna metall bildade det egentliga, karaktäristiska *stommen* till hela planeten. Men på ytan fanns det snart sagdt alla, af eder på Tellus kända metaller. Äfven dessa metallers föreningar – bergarter – förefunnos ehuru sparsamt. På Somanis yta var förhållandet mellan metaller och bergarter ungefär det omvända mot jordens fördelning häraf. Af rena, gedigna metaller funnos en massa, men af bergarter endast mycket litet. Jag vill jämföra Somanis mångfald af bergarter på dess yta med jordens ytas innehåll af malmer – och detta torde svara mot det rätta, antager jag – resten utgjordes af metaller och metalloider.

Men – hvad allt var sig olika mot på min planet! Och mot på jorden! Jorden och min födelseplanet – bägge begåfvade med organiskt lif på ytan – äro hvarandra, som jag förr sade, endast oväsentligt olika. Men Somani!

Utan ett spår af atmosfär, som skyddade den mot världsalltets köld, sväfvade den kring i rymderna.

I vanliga fall var allt på dess yta fast – oföränderligt. Men när den passerade förbi glödande, heta, brinnande solar, då föll en koncentrerad värme på den sida, som den vände mot dessa heta kroppar. Då blef det »lif» i det döda! Då var det vår och lif och lust. Icke så, att något, som liknade det organiska lifvet uppstod – långt därifrån. Men det annars så hårda och präktiga *kvicksilfret* mjuknade. Sjöar och bäckar, fyllda af fruset *kväfve* löstes och lekande svallade kväfveböljorna mot stränderna. Och sände en jättesol riktigt kraftigt Somani sina värmande strålar, då kunde det äfven hända, att ett slags atmosfär bildade sig öfver denna sida af planeten. Jag kan ej säga af hvilka ingredienser denna atmosfär var sammansatt, men troligtvis ingick dock kväfve, syre och kol i densamma. Så fort som denna atmosfär hade bildat sig, kondenserade den sig emellertid på Somanis motsatta sida hvarest helt naturligt världsalltets köld var härskande. Och i det bälte, hvarest »skymning» rådde, det vill säga, i det bälte, som bildade en gräns emellan den varma och den kalla zonen af Somani, där fröjdade jag mig ofta med alt iakttaga huru denna kondensation förlöpte. – Snö och rägn bildade sig här, ofta i stora massor. Rägnet frös genast till »is» eller till det mineral, som hos Somani motsvarade eder is. I vanliga fall sträckte sig denna nederbördszon endast ett kort stycke in i den kalla, från värmekällan vända halfvan af min lilla planet. Längre bort var ej mera lif att se, ej rörelse att finna; mörker och död rådde där.

Egentligen var detta förhållande det rakt motsatta mot det, som härskar på denna jord! Hade ett öga utanför Somani kunnat betrakta den under en sådan period, så hade det sett, att min lilla kula ägde en ekvator – bältet som rundt planeten skilde värme- och köldzonen åt – en ekvator, hvarest snön likt en hvit linie markerade sitt område medan åt bägge »poler» ingen snö fanns: vid »dag»-polen för värmens skull och vid »natt»-polen för kylans. Jorden åter visar ju, betraktad från en punkt utanför densamma snö vid bägge polerna och ett alltid snöfritt bälte kring dess ekvator.

Somani var, som jag sade dig, synnerligen metallrik. Där funnos hela berg af rent guld – de bizarraste former af koppar och silfver, hvilka likt tångliknande träd slingrade sina grenar in i hvarandras.

Det säger sig själf, att jag sökte att fördrifva tiden med arbete. Jag förfärdigade af dessa metaller alla möjliga saker – saker, som jag egentligen icke hade någon direkt nytta af, men som jag tänkte möjligen kunde få sitt värde om Somani någonsin komme inom räckhåll för en annan större, bebodd planet och jag neddroges till denna. Ty på min födelseplanet visste vi, att samma orsak har samma verkan. Vi *visste* det och vi visste, att alla planeters innevånare i tycke och smak äro hvarandra ungefär lika.

Och alltjämt längtade jag efter min trolofvade – Amir.

Hans återlösande pulver hade jag ännu i godt förvar, men då jag alltjämt hyste hopp om att vi på ett eller annat sätt kunde återförenas, gjorde jag intet bruk däraf. –

Allting, som rör sig, som självt är materia och kommer i beröring med annan materia, är underkastadt en viss grad af slitning och nötning. Så äfven min klädedräkt! Efter en tids förlopp var den en saga blott och intet skylde min kropp. Amirs underbara »lifskula» tillät mig dock, som du förstår, att existera lika godt för det. Endast för att skydda mina fötter mot markens skarpa stenar måste jag söka något medel. Jag fann detta i *fosforn* hvilket ämne i denna temperatur fullkomligt liknar edert vanliga läder. Af detta grundämne förfärdigade jag mig sandaler, fastbundna till fötterna medelst remmar af samma ämne.

Då mina kläder fallit af min kropp måste jag söka ett skydds-ställe annorstädes för Amirs återlösande kula. Jag fann efter mycket sökande en liten förekomst af *obsidian.* I en gammal flodbädd lågo kantiga, olika stora stycken af detta mineral, de flesta liknande grönt glas. En sådan flinthård sten urholkade jag med oerhördt arbete. Huru svårt detta var, kan du förstå däraf, att arbetet utfördes medelst en stor diamant, hvilken jag funnit och fästat vid ändan af en stång af kvicksilfver och hvilken diamant jag ideligen förde rundt i krets mot obsidianstycket. Ändtligen, efter långa tiders ihärdigt arbete hade jag urholkat stenen. Jag försåg den med ett lock och förvarade i den det kostbara, återlösande ämnet. – Jag beskrifver detta så noggrannt för dig, emedan jag sedermera förlorade denna min största skatt, vid Somanis kollision med jorden och därför, att den sedan på jorden återfanns af människor och emedan du ännu i dag kan betrakta denna besynnerliga ask i ett af edra museer – allt detta saker, hvarom jag senare skall berätta dig mera. Och vidare flög Somani genom rymden; än hade den vår på sin ena sida, än på den andra – men oftast mörker och köld öfver hela ytan.

Jag beslöt mig för att bygga ett hus och dit förlägga mitt fasta uppehållsställe oberoende af tillfälliga omständigheter.

Till material för denna byggnad valde jag metallen *litium*, hvaraf det på den plats som jag valt, förefanns stora mängder. Denna metall var i världsrummets köld spröd som glas, hvadan jag med stor lätthet kunde förfärdiga passande »stenar» af den. Dessutom var dess tyngd mycket ringa. Som fönster använde jag flata, tunna obsidianskifvor, hämtade från den uttorkade flodens bädd. – Helt säkert kostade mig uppförandet af detta hus årtusenden efter jordmänniskornas tideräkning. Men slutligen stod det dock färdigt och hit samlade jag de skatter jag redan ägde och förökade dessa tills mitt hem slutligen liknade ett mycket väl försedt museum. Men, mest af allt älskade jag *guldet* och den sköna *obsidianen.* Kombinationer af dessa voro synnerligen smakfulla och fröjdade mina sinnen. Ty Somanis guld var gult som jordens, ej grönt som Meri.

Det hos eder och hos oss så mjuka guldet hade på Somani en betydligt större hårdhet och var ganska svårt att bearbeta.

Och under mitt sysslande med dessa saker, gled Somani genom rymdernas djup, utan olycksöden – men äfven utan att jag fick upplefva några märkvärdigare tilldragelser – och jag började redan tro, att min planet utan lag, som en förbrytare skulle irra fram genom rymden då slutligen något ovanligt inträffade.»

XI.
PLANETENS BANA.

»De stjärnställningar, som jag från Somani hittills hade iakttagit», fortfor Soma, »växlade alltid mer eller

mindre hastigt. Detta tydde på, att min planet ägde en högst betydlig hastighet i sitt lopp genom rummet.

Då inträdde slutligen en förändring härutinnan.

Det blef »vår» på Somanis andra sida, på den sidan af min lilla jord, som låg diametralt motsatt den, å hvilken mitt hus var beläget. Jag begaf mig dit. Det hade sina svårigheter att passera den nu snötäckta ekvatorn. Genom höga drifvor måste jag vandra, men ändtligen befann jag mig på Somanis andra sida. Genom snöstormarnes tunga skyar såg jag den nya solens glödande klot och detta visade sig mycket intensivt lysande med hvitt ljus – möjligtvis med en svag dragning åt gult. Värmen här på Somani var ganska betydlig och jag anade en sträng nederbörd vid ekvatorn. För att icke mötas af för stora svårigheter vid återvändandet genom snöbältet, skyndade jag mig genast tillbaka till mitt hem. Här måste jag göra dig uppmärksam på en sak. Som du minnes, voro mina sandaler af fosfor. Ofta hade det händt att de – genom solarnes strålar – förbrännts. Men Amirs salt, som gifvit min kropp förmågan att lämpa sig efter alla omständigheter gjorde, att det ej skadade mig det ringaste. Så hände äfven nu och hemåt vandrade jag på bara fötter. Hvarför jag nämner detta, skall du snart få erfara.

Förr, när jag hade ilat förbi värmande solar i min bana hade alltid tiden för uppvärmningen varit tämligen kort. Somanis bana hade antagligen gått rakt fram och uppvärmningen från en sol, som jag passerat, hade så småningom ökat och aftagit.

Jag mätte min tid genom en mycket primitiv anordning. Det fanns på Somani ett ämne, som afdunstade. Detta har jag emellertid icke kunnat återfinna på jorden. Jag tror icke, att det ens skulle kunna existera här hos eder under någon form. Förresten skulle det blott vålla edra vetenskapsmän förtret – ty ett ämne som afdunstar i den absoluta nollpunktens temperatur skulle omstörta edra teorier om gasers egenskaper. Alltnog ämnet *fanns* på Somani, och jag begagnade mig af dess egenskaper för att bestämma tidens gång. Jag fyllde ett kärl därmed och när allt hade fördunstat, så var min tidsenhet förrunnen. Jag kallade denna tidslängd ett Somani-år, – men jag har sedermera fått skäl att tro, att det representerade omkring ett tusende af edra jordeår. För mig förflöt emellertid detta tidsmått ganska hastigt.

När Somani närmade sig en sol, och den skulle få sin vår, placerade jag alltid min tidmätare på den från solen vändande sidan. Och för att noggrannare kunna mäta dessa tider gjorde jag äfven i ordning mycket små mängder af det afdunstande ämnet.

Så äfven nu. Så fort jag anade »vår», uppställde jag dessa små mängder af det omtalade ämnet. Förr hade en vår aldrig kräft längre tid, än som behöfdes för afdunstning af högst *en* sådan mängd. Nu hade redan fem gånger så mycket afdunstat sedan jag kom tillbaka från min exkursion till solsidan.

Jag förvånades på det högsta och beslöt mig för, att göra ännu en resa genom ekvatorns snöoch ismassor.

Döm dock om min ytterliga häpnad, när jag vid detta bälte, hvarest förr visserligen under vårarne funnits snö och is, men hvars terrängförhållanden aldrig varit synnerligen svåra, – möttes af skyhöga isberg, absolut omöjliga att bestiga. Deras branta, glatta sidor trotsade alla mina försök till ett bestigande. Mina sandaler kunde omöjligt få fäste.

För första gången mötte mig på min egen lilla planet ett i ordets rätta betydelse oöfverstigligt hinder.

Jag hade under dessa förhållanden intet annat att göra, än att återvända hem och afvakta den vidare utvecklingen af våren. Endast stjärnorna gåfvo mitt hem sitt sparsamma ljus från den svarta himlapellen, men mina ögon inställde alltid sitt ljustryck efter omgifningens tillgång på ljus.

Jag minnes som vore det i går, huru jag med ens – helt plötsligt – märkte en stark ljusning vid horisonten

och huru efter några ögonblick en stor, mildt lysande stjärna steg upp öfver synkretsen. Dess ljus var alldeles rent hvitt. Jag behöfde ej lång tid för att se, att det var en planet och jag förstod nu, att Somani ändtligen hade blifvit fångad i sitt förr obundna lopp. Den långa våren berodde naturligtvis endast därpå, att medan min planet förr hade gått förbi solarne i rät linie, och sålunda ganska fort, den nu i stället hade *kretsat* kring denna sol i cirkelformig bana.

Men den stora planeten rätt framför Somani, blef större och större. Snart intog den halfva det synliga firmamentet och jag blef på allvar förskräckt. Helt visst var en sammandrabbning oundviklig och min saga för alltid afslutad.

Planeten blef allt större och större. Slutligen intog den så stor plats af himlen, att endast en liten rand längs horisonten var fri.

Och nu såg jag något mycket besynnerligt! Från ena kanten af planeten syntes en liten mörk fläck sakta skrida fram öfver dess yta. Jag såg tydligt, hur den flyttade sig. Denna lilla fläck, som knappast var hundradedelen så stor som den öfriga, lysande, hvita ytan var fullkomligt rund. Först kunde jag omöjligt fatta hvad detta var, men med ens blef det mig klart, hvad det betydde: *det var Somanis egen skugga.*

Somani stod mellan den lysande solen och den i sig själf mörka planeten.

Du kanske anar, att solen var din egen sol, att planeten, som jag närmade mig till var din egen jord, Tellus.

Och för första gången förmörkade Somani partiellt jordens klara, lysande sol. Men intet mänskligt öga såg detta af tvänne skäl. För det första fanns det då intet mänskligt öga på jorden som hade kunnat se det och för det andra var jordens atmosfär så oändligt tät att solens ljus ej alls förmådde att genomtränga denna slöja. Just denna täta atmosfär var det, som gjorde jordens albedo så starkt och som gjorde den till en planet med ett rent, hvitt ljus. Det kom sig af, att solens ljus reflekterades af de kolossala molnmassorna.

Men allt närmare och närmare kom Tellus. Allt gick rundt för mig i min hjärna.

Från sammantörningen med jorden kunde intet rädda Somani.

Halft från mina sinnen grep jag min ask, hvari Amirs dödande kula låg. Med darrande fingrar öppnade jag asken och uttog det lilla pillret.

»Förbi, förbi för evigt», mumlade jag. »Farväl min Amir, allt hopp är ute.»

Men jag dröjde ännu ett ögonblick innan jag förde kulan till mina läppar.

Somanis skugga på Telli hvita grund förstorades mer och mer.

»Nej», ropade jag, utom mig af ångest, »hellre den död Amir beskär mig, än en undergång genom eld och lågor!»

Jag förde den dödbringande kulan till mina läppar. Men den spänning, som förskräckelsen hade försatt mig uti var så stark att hela min kropp skalf och i samma ögonblick, som Amirs kula berörde mina läppar skakade min hand så häftigt, att kulan föll ur densamma. Med ett klingande ljud *hörde* jag den falla ned på golfvet i mitt hus.

Att det lilla pillret klingade vid sitt fall var intet besynnerligt, ty i världsrummets låga temperatur få kropparne många besynnerliga egenskaper – men jag *hörde* den klinga. Och det sista ljud jag hade hört var Amirs stämma och hans maskins stampande.

Var det ett varningsrop från honom?

Jag förlorade medvetandet.

*

En våldsam smärta i mina fötter kallade mig åter till mina sinnens bruk. Aldrig, hvarken förr eller senare har jag känt ens tillnärmelsevis ett sådant lidande som detta. Mina fötter brände, som stode jag på en glödande ugn.

Jag betraktade mina värkande lemmar. Sandalerna och de remmar, som fasthållit dem till fotsulorna voro helt och hållet försvunna. Men på de ställen, där fosforn varit i beröring med foten gapade hemska brännsår mig till mötes.

Att jag ännu lefde, därom gafs intet tvifvel. Jag hade för den oerhörda smärtans skull nästan förgätit, att en sammandrabbning med Tellus förestod men erinrade det nu åter.

Men – hvad betydde detta?

Planeten med det hvita ljuset intog en mycket mindre plats på himlahvalfvet än förut – ja, den närmade sig sin nedgång på den motsatta sidan af Somani, där den först steg öfver horisonten.

Och midt i min vånda undföll mig en djup, lättnadens suck: jag och Somani voro räddade – jag hade ej tagit Amirs kula – allt kunde åter blifva godt.

Det var tydligt, att Somani åter aflägsnade sig ut i rymden från din jord.

Nu uppställde sig den frågan till besvarande, åt hvilket håll i rymden Somani nu komme att kastas.

Allt sedan jag »steg ombord» på Somani hade jag hållit noga reda på min dubbelsol, inom hvilken planetvärld jag föddes. Och mitt hus hade jag byggt så, att jag såg *Svanens* stjärnbild genom dess öppnade dörr. Dess tindrande stjärngrupp stod längst nere vid horisonten då jag sist såg den.

När jag nu blickade ut, såg jag intet af stjärnhimmelen, till den grad bländade ännu jordens glänsande hvithet mina ögon. Men inom kort sänkte sig Tellus och den svarta pellen stod åter full af glimmande stjärnor. Ur stånd att röra mig från stället iakttog jag himladoket genom min dörr. Men af Svanens bild såg jag intet. Det öppnade sig en helt annan och fullkomligt okänd himlatrakt för min syn. Hvar fanns Albireo, min älskade hemlandssol? Hvar fanns den?

Ut ur hyddan måste jag; ut för alt söka finna Amirs dolda stjärna!

Med nästan öfvernaturliga ansträngningar lyckades jag slutligen komma ut i det fria. Jag hade intet öga för omgifningen – att finna Svanen var allt för mig.

Mitt öga famnade hela världseterns djup, jag sökte högt från zenit ned till horisonten. När man i årtusenden har vant sig vid en viss bestämd himmelsriktning är det ej lätt att orientera sig i en annan.

Ändtligen! Där! Där nere vid horisonten stod Svanen klar och ren och skär! Men! Jag trodde knappast mina ögon. Den hade bytt plats i förhållande till Somani. Nu stod den diametralt motsatt i förhållande till mitt hus.

Och plötsligt blef allt mig klart! *Somani ilade åter mot Svanen!*

Jorden, som jag trodde skulle förgöra mig och min planet hade i stället vändt Somanis bana och sändt

planeten åter mot den himmelstrakt, hvarifrån den kommit.

Så mycket godt som jag önskade din jord har väl aldrig någon af edra människor någonsin beskärt henne med välsignelse!

Och oaktadt mina nästan olidliga plågor kände jag mig åter helt glad och lycklig och hoppet vaknade på nytt hos mig.

Jag hade velat förtära den dödande kulan. Den hade gått förlorad – nej – den hade ju blott fallit ned på golfvet.

Efter långt sökande fann jag den åter, och placerade den igen i dess forna förvaringsrum.

Jag påminde mig vidare, att jag hade *hört* dess ljud vid fallet.

Somani måste således hafva varit jorden så nära, att den inträngt i dess atmosfär ty utan atmosfär kan intet ljud uppfattas.

Af den temperaturstegring, som Somani hade erfarit vid passagen genom atmosfären hade naturligtvis mina sandaler och dess remmar antändts.

Men, verkade icke Amirs första piller längre, då mina fötter kunde så angripas? Jo, helt säkert, men jag ihågkom, att jag ju hade fört dödskulan *till* läpparne. Säkerligen hade då något litet af giftet införts i kroppen och åtminstone verkat menligt för benens friskhet.

Småningom märkte jag att stora förändringar hade försiggått på Somani. Så var mitt hus, – byggdt af litium – öfverdraget med en hvit massa – antagligen af oxiderad litium – medan det förr hade varit glänsande som silfver. Och nästan öfverallt märkte jag liknande förändringar. Kemiska föreningar hade bildat sig under Somanis uppehåll i jordens atmosfär – men Somani hade genom detta blifvit mycket vackrare än förr. Här ett stort fält, bländande hvitt, som renaste snö – det bestod af calciumoxid; där en uppstickande topp, som förr hade glänst med den gedigna kopparens rosenröda färg, nu här och där betäckt med klara, ljusgröna stripor af malakit och himmelsblåa af lazurit. Och uppe på sidan af en kulle, belägen midt emot min hyddas dörr, hvarest förr stora gråa fläckar af bly hade visat sig, där voro nu dessa fläckars yta förvandlade till den präktigaste röda mönja. Och marken, som förr var gråglänsande af det myckna järnet företedde nu en synnerligen fägnande anblick. Järnet visade sin kända rost-färg och de mängder af kobolt och nickel som, liksom i meteorjärnet, äfven funnos i detta järn visade sig som bjärta gröna fält. – Ja, i sanning, vacker hade Somani blifvit. – Hvilka förändringar, som den hade undergått på solsidan kunde jag ännu icke se, ty mina smärtande fötter tilläto icke en så lång vandring och ekvatorns snöberg hade säkert äfven de lagt hinder i vägen för en sådan expedition.

Jag fröjdades emellertid åt beskådandet af den del af Somani som mina ögon kunde behärska.

Tänk dig ett oerhördt fält bestående af en härlig mosaik, den skönaste, som framkallats af någon konstnär under Italiens soldruckna himmel, och du kan få en svag föreställning om huru min planets yta tedde sig!

Jag sökte att göra mig en bild af Somanis bana i rymden. Jag ansåg, att denna hade en vändpunkt här, vid jorden. Solen hade infångat den och dref den som en af sina kometer i en bana af mycket stor excentricitet omkring sig. Vändpunkten i banan låg inom jordens atmosfär, alltså på ett afstånd från solen som var lika jordens ungefärliga,

Men skulle Somani ute i rymden frigöras från solens verkan, och möjligen kunna återindragas till Amirs regioner – eller skulle den återföras i periodiskt kretslopp kring solen?

Se där frågor, hvarmed min tanke nu beständigt sysslade.»

Soma tystnade.

Efter en kort stunds förlopp tillade hon:

»Gif akt, så skall jag här på duken visa dig, huru jag tänkte mig Somanis bana!»

Det blef under några ögonblick mörkt i rummet. Därpå varseblef Sten på den utspända duken en skiss – hvita linier på den mörka grunden.

Af Soma såg han intet – hörde endast hennes röst; hon sade:

»Sådan ungefär var Somanis bana. Planeten infångades af din sol och utslungades åter; fullständigt såsom en komet. Dess bana låg i ekliptikans plan – till skillnad från kometerna, hvilka alla *skära* detta plan. Somani vände hela tiden samma sida mot solen. Å motsatta sidan ser du mitt hus afmärkt. Men nu är morgonen snart inne och jag måste lämna dig.»

»O, dröj»! ropade han, »eller gif mig ditt löfte, att du snart återkommer!»

Men Soma var och blef borta.

Men resten af natten hade han de mest bizarra drömmar. Än drömde han, att hela hans kropp hade en temperatur af – 273° C, så att allt klingade, bara han rörde en muskel. Än åter, att han genomgick »eldprofvet» och måste bära glödande järn på sina händer. Slutligen drömde han, att han var Somas trolofvade Amir, som väntade henne hem. Hon kom i en flod af ljus – han öppnade sina armar – och utbrast: »Min ängel, min dyrbara härskarinna!»

Han vaknade. Framför hans säng stod hans gamla, hederliga värdinna med kaffebrickan; det elektriska ljuset strömmade från takkronan och gumman sade: »Se så, klocka' ä' åtta. Det ä' inte bra å dricka pons om kvälla, man får så osunda drömmar!»

XII.
DE SEX DAGARNA.

Den unge filosofen var mycket grubblande nästa dag; han tänkte på sina nattliga upplefvelser och undrade hvad de betydde.

»Atomernas dans i min hjärna, emedan den antagligen var öfveransträngd», sade han slutligen.

»Och dock», fortsatte han. »Huru underbart var allt! Hur logiskt och väl stämmande med förnuftets fordringar.»

Han satte sig fram emot middagstiden vid sitt skrifbord och noterade alla de viktigare momenten i Somas berättelse. Dessa utgjorde, innan han slutade, flere ark.

Men kvällen kom och med den en supé på Operakällaren och fram emot midnatt finna vi åter Sten Wilén inslumrad.

Och åter skedde det som förra gången då Soma visade sig för honom. Grammofonen började surra och skorra och på duken stod Soma, lika skön och himmelskt ljuf som förr.

»Säg, minnes du, huru jag förtäljde dig Somanis öden helt till den dag, då den af jorden och solen erhöll en annan riktning i sitt lopp genom rymden?»

»*Om* jag minnes? Hvarje ord har stått präglad med eldskrift i mitt minne!» svarade han. »Helt säkert vill du nu ytterligare berätta om dina färder för mig?»

»Ja», svarade himladottern. »Så hör! Somani aflägsnade sig åter från jorden och din sol. Jag flög förbi edert systems andra planeter, men kom icke någon af dem så nära, att jag kunde göra några iakttagelser af intresse angående deras ytor och utseende. Icke heller såg jag jordens måne under detta mitt första besök inom ditt solsystem. Mer och mer närmade jag mig åter Svanens himlabild – allt närmare och närmare kom jag Amirs sfär! Men numera var det mig dock omöjligt att beräkna tidens gång. Mitt tidsämne hade vid Somanis uppehåll i jordens atmosfär helt och hållet afdunstat och icke ens ett spår däraf stod mera att finna. Jag for förbi glödande solar på nytt – än stora, än små, än enkla, än dubbelsolar, än rent hvita och heta, än ljummare och färgade. Men alltid lyste dessa solar, planeter och stjärnornas här, ned till Somani från en ofärgad, svart himlapell.

Ju mer jag aflägsnade mig från jorden, hvars atmosfär nu hade framkallat en sådan mäktig och skön förändring af Somanis yta, desto mer återgingo färgerna till det förra enahanda – af mönjan i bergsluttningen blef åter bly, af den gröna kopparspetsen blef ånyo metallisk koppar och marken förlorade dag för dag sin brokiga dräkt af järnets, koboltens och nickelns oxider och blef åter grå glänsande.

Det var tydligt, att dessa föreningar genom världsrymdens köld och vacuum åter sönderföllo, att den sammanhållande kemiska kraften upphäfdes. Syret och kolsyran som förbinder sig med metallerna flöto som små bäckar och samlade sig till mindre pölar här och där. Edra teknici borde verkligen tänka på detta förhållande, att det af vacuum och oerhörd kyla likasåväl som i edra hetaste ugnar kan framställas rena metaller. Men än så länge äro köld och vacuum på jorden betydligt mycket dyrare att åstadkomma än värmet.

Och Svanen blef större och större. Och ändtligen nådde Somani till Albireos närhet. Det var spännande ögonblick! Skulle min planet vända om, fortsätta eller ända sitt lopp genom ett instörtande. Där sken min gamla välkända, blåa sol – och där – ändtligen – skådade jag Amirs och min egen födelseplanet. Den surrade fram på den svarta grunden i fullkomligt svenska färger. Dess ena sida var gul, dess andra blå.

Men äfven nu, liksom det hände, när jag passerade jorden, blef spänningen för stark och jag förlorade medvetandet.

Vid mitt återuppvaknande såg jag – och ryste därvid – genom min dörr, nere vid horisonten åter som förr Svanen, min blåa och gula sol, min älskade planet och förstod, att jag åter drefs tillbaka samma väg, som jag förut färdats. Jag förstod, att mitt mål ånyo var ditt solsystem och din jord.

Hårda Albireo – obarmhärtiga solsystem, som, utan orsak förskjuter ett af sina barn! Ett väsen, som af hela sin själ längtar efter att åter upptagas i familjekretsen.

Nu välsignade jag ej längre din jord som förr. Nu föreföll mig äfven den hård och förhatlig.

Men känslan af hat, saknad och längtan, allt gick åter upp i hopp – i hoppet om, att allt dock kunde slutas godt. Och jag beslöt mig för att studera – studera och tänka öfver det storslagna universum, som omgaf mig. Jag började att inse, att hurudan min lott än var, alltid funnes dock en eller annan varelse i den vida världen, som afundades mig – någon som gärna hade bytt med mig blott och bart för vetenskapens egen skull. Ty säkerligen bodde icke många varelser på en planet under så egendomliga förhållanden som jag på Somani. –

Och nu skall jag tälja dig din egen jords utvecklingssaga. För hvarje gång, som Somani kom in i

jordatmosfären kunde jag iakttaga, huru långt utvecklingen hade fortgått sedan sista besöket.

Som du vet, saknade jag nu totalt begrepp om *tidens* gång. Jag kan således icke säga dig, huru många jordår mitt omlopp varade. Oerhördt långt var det dock, som helt naturligt kan vara. Jag anser mig böra skatta det till millioner af edra år. För mig var det *ett* år – ett Somani-år.

Men huru långt nu än min lilla planets omloppstid var – en sak, som måhända aldrig skall utrönas – så kan jag indela jordens utveckling från det ögonblick, som den första ljusstrålen kunde genomtränga molnens täta dok och till dess att »jordens herre» – *människan* – framträdde på Tellus i sin allra första form – till *sex* omlopp af min planet.»

»Mose'sex skapelsedagar!» utropade Sten häpen.

»Ja», svarade Soma. »Antalet stämmer. Och hvad »dagar» beträffar, så måste jag tillstå, att jag själf under denna tid kallade jordebesöken vid detta namn. Allt fortfarande var jag på grund af mina ännu ej läkta fötter, dömd att vistas i min boning och dess närmaste omnejd och förutom de solar, som jag hastigt ilade förbi, göt blott stjärneskaran sitt svaga ljus öfver Somanis yta. Helt annat blef förhållandet, när jag kom in i jordens lufthölje. Då fick allt ljus ett helt annat ljus än af solarnas strålar – ett ljus, som icke kastade dessa intensiva, svarta skuggor som frånvaron af atmosfär för med sig, utan ett behagligt, diffust ljus – ett ljus som var vederkvickande och härligt. Detta jordebesök var *min dag* – resten af min långa bana var *min natt* – en oändligt kort dag, en oändligt lång natt.

Och på dessa sex Somani-dagar fullbordade sig jordeutvecklingen från det totala mörkret på dess yta, till människans framträdande på den tunna jordskorpan.

Och huru denna utveckling steg för steg skred fram skall jag nu berätta dig.»

»Kom Somani verkligen jorden så nära, att du kunde förmå att urskilja de jordiska väsen, som funnos på ytan?» frågade filosofen.

»Egentligen icke», svarade Soma. »Men, när jag nu, första gången i medvetet tillstånd inträngde i atmosfären erfor jag ännu en besynnerlig egenskap, som Amirs kula hade förlänat min kropp. Som du vet skulle denna bibringa min kropp förmågan af att inställa sig efter omgifningarnas kraf. – När nu Somani blef »en kropp, flygande i jordens atmosfär», så fann jag att äfven jag hade samma egenskaper – men Somani var bunden – jag däremot hade viljans frihet och jag märkte snart, att jag kunde röra mig fritt i atmosfären. Men – så snart Somani stod i begrepp att åter utträda ur luftkretsen drogs jag alltid af en oemotståndlig makt tillbaka till den. –

Och vid hvarje besök, som Somani aflade på jorden, begaf jag mig alltid ner, nära eller på dess yta och beskådade tilldragelserna på närmare håll.

Det ligger mycken likhet i de verkliga rön jag gjort beträffande dessa tilldragelser och Mose skapelsehistoria. Det var bara, som jag sade dig, den »natt» som låg emellan tvänne dagar som var så oändligt, oändligt lång. Men, hvarför behöfver natten vara lika lång som dagen, eller dagen som natten? Nästan *aldrig* inträffar detta ens nu för tiden. Tänk blott på ditt eget land, Sverige. Endast tvänne gånger under årets lopp äro natt och dag *lika långa* – vårjämningen och höstjämningen – eljest äro de hvarandra olika, hela året rundt. Och betraktar man dessa dagar så, som jag *måste* betrakta dem – med en längd af några få timmar följda af en natt på millioner af år, så får ordet »dag» en helt annan betydelse. –

Hör nu hvad som tilldrog sig på din jord under dessa sex dagar!»

XIII.
NÄR LJUSET KOM.

Nu berättade Soma om dessa märkvärdiga dagar, som uppenbarats långt senare för Moses. Hon förtäljde underbara ting. Och Sten disputerade, men fann sig slagen på alla punkter.

»Hvad var det för ljus som skapades?» frågade filosofen.

»Det var solen, som ej förr hade kunnat tränga sitt ljus genom molnhöljet», svarade hon.

»Men då blef ju solen 'skapad' på din första dag!»

»Nej. Du skall rätt förstå min berättelse. Hela den så kallade skapelsen är det förlopp, som skulle tett sig för ett mänskligt öga om en person hela tiden hade befunnit sig på jordeytan.»

»Detta första ljus var alltså diffust?»

»Ja. Genom molnmassorna såg man ännu hvarken sol, måne eller stjärnor – endast en ljusning, ett slags ljus skymning. Detta var första dagens ljus, som frambragts. Öfver oerhörda, kokande vattenmassor stod skytäcket; vatten öfverallt och ljusa skyar däröfver.»

»Jag har förstått», sade mannen. »Men jordens motsatta sida hade väl natt?»

»Egentligen icke.»

»Hvad, du förvånar mig!»

»Ser du, det var ej riktig dag, ej heller riktig natt. Atmosfären var den tiden så väldigt omfattande att den absorberade de på dagsidan infallande strålarne och bröt dem likt en kupig spegel; de återkastades således i viss grad på jordens nattsida.»

»Nu förstår jag. Du menar, att egentlig skillnad mellan dag och natt kan endast den göra, som en gång sett den bländande solskifvan.»

»Ungefär så.»

»Nu, Soma, återstår blott en sak som fanns på den första dagen. Guds ande. Hvar fanns den?»

»Den fanns där den alltid funnits och alltid skall finnas.»

»Hvar?»

»I naturen.»

»Såg du den?»

»Nej. Den låg då som nu förborgad och gömd. *Då* kallades den 'Guds ande' – nu benämnes den – till och med af dig: '*utvecklingsmöjligheter.* Har du förstått?»

Han häpnade.

»Ja», svarade han.

Hon fortsatte:

»Men Somani sväfvade åter ut i rymden i riktning mot Svanen – lämnande jorden att nästa »dag» visa, huru långt den då var hunnen i sin utveckling.

Denna gång passerade jag en stor svärm af småplaneterna, de, som hafva sin bana mellan Mars och Jupiter. De liknade små månar och utsände ett mildt reflekteradt ljus. Jag hade ej då reda på *Bodes lag* eller liknande. Jag visste ej då, hvad du nu vet, att just dessa småplaneter skulle blifva föremål för en omfattande diskussion – ej, att filosofen *Hegel* skulle förneka deras existens – ej att *Piazzi* den 1 jan. 1800 skulle upptäcka den första af dem och kalla den *Ceres.* Men det var jag, som i senare skeden ledde människans tanke på dem – det var jag, som gaf upptäckaren af lagen – han, som anade deras existens – en dröm, hvari jag påpekade deras tillvaro för honom.»

Hon tystnade.

»Låt mig nu – jag beder dig – höra om jordens andra dag», bad filosofen.

»Det intresserar dig?»

»Ja.»

»Så hör:

Somani återvände.

Åter omsveptes min planet af ljus och ljuflig värme i jordens närhet; min *andra dag* grydde. Min himmel förlorade sin svarta skrud och blånade som söderns klara pell. Jord, älskade Tellus, som dock var och blef min enda omväxling i min långa natt, hvad jag tillbad dig och hvilket intresse du väckte hos mig!

Det hade nu danat sig ett verkligt 'fäste'.»

»Hvad», utbröt filosofen. »Ett fäste. Hvad är det?»

»Detta är figurligt taladt», svarade den sköna. »Förr var atmosfären så tät, att ett ideligt duggande var följden. Nu fanns det följande: först vatten, så ett klart, genomskinligt lager – vår vanliga atmosfär – däröfver stodo ständigt de hotande skyarne. Dessa voro det, som benämnts 'fästet'. Ännu voro de så täta, att ingen solstråle hade genomträngt dem.»

»Detta var alltså Bibelns 'himmel'?»

»Ja.»

»Men i Mose allra första vers talas också om att himmel och jord skapades?»

»Visserligen.»

»Däri ligger dock en motsägelse.»

»Ingalunda. Denna första vers är att förstå således, att den är en inledning – först omtalas i korta, koncisa ord hvad som skall komma – sedan meddelas *speciellt jordens* historia. Den allra första versen har afseende på hela universum – där är ordet himmel menadt som allt det, som omgifver jorden – i de efterföljande verserna äfvenså, om än mera begränsadt.»

»Denna dubbla skapelse af himmelen har alltid förefallit mig besynnerlig och meningslös! Det gafs en tid,

då jag till och med trodde, att ordet 'himmel', som i den hebreiska texten heter '*hasch schamajim'* förväxlats med ordet 'vatten' som heter '*hamajim'* och att sålunda versen ursprungligen hetat: 'i begynnelsen skapade Gud *vattnet* och *jorden'* – men din förklaring gifver mig verkligen fullt besked.»

»Jag är då härmed färdig med min skildring af andra dagen», sade Soma. »Jag öfvergår därföre till tredje dagens händelser.»

»Innan du går vidare» sade Sten, »så säg mig dock ett svar på den fråga som synes mig omöjlig att besvara – hur kunde på tredje dagen en *grön* växtvärld existera då solen ej ännu var 'skapad'?»

»Grön var ej växtvärlden, som du snart skall få höra, men den *existerade.* Tänk blott på, att *ljuset* fanns, det diffusa ljuset och förklaringen är gifven.»

»Du har rätt» sade filosofen. »Att landet måste börja sticka fram här och där, det förstår jag mycket väl. Det bildades därigenom, att af den förr allt täckande vattenytan afskildes mindre delar för sig som blefvo haf – resten vardt land.

»Ja – nu vill jag förklara dig de ytterst märkvärdiga ting, som hände – visa dig, hur det organiska lifvet allra först skapades af oorganisk materia.»

XIV.
HUR LIFVET KOM TILL JORDEN.

»Jorden är ett koncentrationscentrum i rymden», sade hon. »Ett centrum, där materia samlar sig – drages, hvirflar tillsamman. Detta vet du lika väl som jag! Jag beskrifver ej här *huru* den *blef* det eller *på hvilket sätt* detta centrum uppstod – blott att jorden *är det.*

Till jorden infalla tätt, tätt från den omgifvande rymden oändligt små materiadelar, milliarder gånger mindre än atomerna – bestående af vissa af de smådelar, hvaraf atomen är sammansatt och uppbyggd. De äro tusende och åter tusende gånger *tyngre* än atomen dessa smådelar – det vill säga: relativt sin storlek och volym. Och därför »dragas» de mot jorden med en hastighet, som är ofantlig. Detta är den störtsjö, som går emot jorden – radiellt faller den in. – Men atomen består äfven af andra smådelar – smådelar, som äro tusentals gånger *lättare* än atomen, än allt hvad vi känna. Dessa oändligt tunga och oändligt lätta småpartiklar äro de, som i vissa blandningar *gifva upphof åt atomen.*

De tunga, små partiklarne föras i ständig ström radiellt mot jorden. Träffa de på sin väg mot jorden ett föremål, så tränga de igenom detta och *rycka* det *med* till jorden. Hvarför? frågar du. Besvarandet af denna fråga tillhör ett senare skede af din utveckling – än kan du ej fatta ett svar! Detta medryckande kallen I *tyngd.* Ju kraftigare kroppen medryckes mot jorden, desto »tyngre» är den. I viss mån likna dessa småpartiklar röntgenstrålarna.

De andra partiklarne – de lätta – som sammansätta atomen, de gå däremot alltid sin väg rakt motsatt de förra. De stiga från jorden radiellt utåt. Liksom en fritt stigande ballong eller gasbubbla begifva de sig upp från jorden.

Och alltid strida dessa bägge motsatta strömmar med hvarandra. Häraf uppstår det rörelse – rörelse i alltet – i den »del» af alltet, som omgifver jorden.

På jorden härskade denna, den tredje dagen, en liflig rörelse. Värmen var ganska stor och kemiska

föreningar ingingos och återupplöstes – rörelse och åter rörelse – öfverallt. –

Men äfven elektriska krafter – mest galvanoelektriska – voro i verksamhet – i intensiv verksamhet på jordytan.

Och nu hände, att dessa elektriska krafter (och äfven de kemiska) visade sig att vara identiska med dessa in- och utfallande ämnesströmmar. Den ena var positiv, den andra negativ. Den ena en brist på vanlig »materia», den andra ett absolut öfverskott.

Och resultatet af allt detta lif och all denna rörelse, all denna spänning, all denna strid blef, att af de mest negativa ämnen som funnos, föreningar bildade sig. Dessa utgjordes af följande grundämnens syror och salter: syre, svafvel, selen, kväfve, klor, brom, jod, fluor, fosfor och *kol.*2 Alla dessa ämnen ingingo föreningar med hvarandra – minst af alla dock kolet. Medan alla de andra förenades till gaser – uppstego, kondenserades och åter nedföllo och sålunda förflyttades kring jorden, förblef däremot kolet kvar orörligt och nästan opåverkadt. Men detta kol var icke svart som det, I kallen kol. – Uppluckradt i allra högsta grad, var det en gråhvit, slemaktig massa; och denna bredde sig slutligen som ett jämnt täcke öfver marken, i mycket påminnande om ett högt lager af snö nu för tiden.

Och hos denna började *lifvet.*

De första lifsyttringarna uppstodo så, att *vätet*, som på grund af sin lika positivism med metallerna hittills hade trängts tillbaka (se noten), nu, på grund af sin stora *lätthet* (det lättaste af alla, hittills kända ämnen) steg mot ytan, bubblade upp genom det hindrande, sega, slemmiga kollagret och ville stiga mot högre lager. Alltjämt drefs det upp och åter upp genom den lag, som bjuder det lätta att radiellt aflägsna sig från ett koncentrationscentrum. Men kolet var segt och starkt och gaf efter; det brast ej och lät ej vätgasbubblan fritt perforera sin yta. Det *följde med* i höjden – det *omslöt* gasen. Denna kolmassas konsistens liknade ungefär den halfflytande glasmassans i edra nutida glasbruk. Och liksom glaset, fångadt af glasblåsarens pipa, smidigt ger efter för den inblåsta luftens tryck, så gjorde ock den slemartade kolmassan för gastrycket. – Och upp ur den jämna, hvitgula grunden sköto *»växter»* fram. Men – de voro ytterst primitiva dessa växter – de kunde ju alls icke förliknas vid någon af jordens närvarande, knappt vid dess svampar. De allra första växter, som jag såg jorden bära, liknade mycket nyss uppspirad sparris eller unga bamburörs skott. Som långa, smala, upptill tillspetsade kanonkulor sköto de upp ur marken.

Dessa primitiva växter hade alltså en kärna af underifrån påträngande vätgas och ett hölje af kol.

Men nu började den egentliga lifsprocessen, den, som gaf anledning till bildandet af de egendomliga ägghvite-förbindelserna i naturen, af hvilka ännu ej fanns spår.

Ju mera vätet ville stiga inne i sin kanal af kol, desto mera spände gasen ut väggarna och desto tunnare blefvo dessa. Därutanför stod luften, som omgaf växtens yttre väggar, med sitt elektronegativa innehåll af syre och kväfve etc. Och nu fick växten ytterligare krafter att räkna med: dels den *kemiska affiniteten* (vätets dragning till syre, för att bilda vatten) dels den *elektrogalvaniska.* Ty förut, då väggarna ännu voro tjocka och isolerande hade de blott haft att göra med vätets egenskap af att vara *lätt:* med rent *mekaniska* krafter. Nu tillkommo *kemiska* och *fysikaliska* verkningar.

Då sprängdes genast det svaga höljet, tror du måhända? När vätgasen fick ytterligare begär att vandra ut ur växten. Men nej! Precis det motsatta skedde. Den hölls nu mycket säkrare inom dess väggar. Detta berodde på, att syret i luften hade lika stort begär till vätet inne i växtens kärna, som detta hade till syret där utanför. Och i sitt blinda föreningsbegär sökte de hvar på sitt håll att beblanda sig med hvarandra, icke betänkande, att de härigenom prässade den mellan dem varande växtväggen till allt hårdare och hårdare ved. Slutligen

lyckades dock det inneslängda vätet och det vätehungrande syret att prässa små, små kanaler eller *porer* i växtens väggar och inne i dessa skedde den länge åtrådda föreningen. Men föreningens produkt var *vatten*, som åter tilltäppte poren och resten af vätet och det rikligen förekommande syret i luften måste arbeta upp nya och åter nya porer.

Men tror du, att det härigenom var slut med alla de under, som växten bjöd mig att studera, så tager du fel. Så snart en por hos växten hade fyllts med vatten, sönderdelades detta åter. Ty ett galvaniskt element hade bildats. Ett så kalladt *»gaselement».* På vattenkanalens ena vägg stod syret och på dess andra tryckte vätet. Gaselementet var bildadt – sönderdelningen tog sin början inne i poren.

Och *det* väte och *det* syre, som vid denna sekundära process bildades, *först de* förmådde att angripa kolet, ty de voro kraftigare i sin verkan än allt annat syre och väte. Kemisten säger ju, att de *»in statu nascendi»* (i frigöringsögonblicket) bildade ämnena hafva långt större föreningsbegär till kroppar än samma ämnen annars hafva. Och förutom detta härskade det inom poren en ganska hög värmegrad, hvilken uppkommit dels genom föreningsakten till vatten, dels genom elektrolysens förlopp. Allt bidrog till att underlätta de bägge gasarternas angrepp på det hittills nästan oangripliga kolet. Det bildade sig i vätets närhet, på den tunna väggens innersida, syreförbindelser med kolet, då däremot på växtens utsida kolväte-artade föreningar uppstodo. Och härefter förenade sig reaktionerna i ett kompliceradt virrvarr. Men *kol, syre* och *väte* voro förenade och det är mycket troligt att äfven *kväfvet*, hvaraf ett sådant verkligt öfverflöd fanns i luften, genom galvaniska processer analogt med syret infördes till växten.

Alltnog: *härmed voro ägghviteämnena danade – bärarne af allt högre lif.*

Och, komna så långt, så torde du hafva lätt att fatta den vidare utvecklingen – ty nu har på helt »naturlig» väg af det oorganiska en lifbärande kropp bildats.

Men, min tid var kort – och mera än detta hann jag ej denna gång att se. Somani dalade på pellen – den stod i begrepp att åter lämna jorden och jag drogs åter oemotståndligt till henne igen. Jag tvingades att lämna den intressanta jorden.»

»Såg du blott en enda växt?» frågade Sten.

»Ack nej! Hela skogar af dessa besynnerliga, tillspetsade, gulgråhvita pelare såg jag. Kullar och berg liknade jättestora igelkottar i fullt raseri, med piggarne resta på ända. Tätt tätt växte de fram, dessa underbara organismer.»

»Men ...», sade han, »tredje dagens växter skulle ju bära frö – och tydligtvis skulle de vara många arter. Huru var det på jorden i detta afseende?»

Soma svarade:

»Min visit blef kort på jorden. Men jag for vida och i olika tempererade zoner. Det är en myt, en saga, att temperaturen i forna tider var jämn öfver hela jorden, ty ekvatorns klimat var det ojämförligt behagligaste. Vid bägge poler härskade en glödande hetta, allt för stor ännu för det organiska lifvets framträdande. Och detta förhållande har troligtvis berott därpå, att atmosfären var betydligt tätare vid ekvator än vid polerna. Att så var förhållandet kom sig åter däraf, att jordens rotation om axeln var betydligt mycket större, än den nu är. Af dessa bägge orsaker i förening åverkades ekvatorns atmosfär betydligt mera af centrifugalkraften än nu och följden blef, att den här »buktade ut sig», vid polerna däremot »plattades till».

Och nog såg jag, att växterna i de olika zonerna voro hvarandra olika; men endast till en viss grad. Alla växter hade på sin stam vissa små knölar eller utväxter. Och dessa var det, som frambjödo den egentliga

olikheten. Formen i det stora hela, den tillspetsade pålens form, hade de alla.

Jag frågade mig senare, hvad dessa alla knölar, piggar och taggar betydde. Och jag tror mig med säkerhet gissa riktigt om jag anser dem vara det första tecknet till grenbildning hos växten.

Hos ekvatorns plantor förekommo de rundt om stammen, fördelade på olika sätt. Än gingo de som rader upp efter stammens längdriktning, än såg man dem parvis uppträda och än slingrade de sig i en fullkomlig spiral upp omkring stammen.

På södra halfklotet voro dessa utväxter talrikast på stammens norra sida, hos det norra halfklotets växter förekommo de i största mängd på stammarnes mot söder vända del.

Var det solen, som på den del af stammen, som vände mot henne, gaf den inneboende gasen större spänstighet? Solen, som genom sin värme påskyndade de kemiska och galvaniska processerna inne i porerna, eller som uppluckrade stammarnes kol? Jag vet det icke.

Vidare voro träden i allmänhet vid ekvatorn de högsta och kraftigaste, därnäst de på det norra halfklotet och minst i genomsnitt voro det södra halfklotets växter.

Härigenom uppstodo ju en myckenhet af arter.» »Ja», envisades Sten, »men fröet? De skulle ju bära frö, hvar efter sitt slag, alla dessa växter!»

»Helt säkert buro de ock i sinom tid frö – helt visst! Men vid detta mitt besök hann jag ej ens att iakttaga, att de bildade grenar, blad eller blommor. Haf emellertid tålamod och följ med mig på min nästa återkomst till jorden, så får du lösningen till denna svårlösta gåta!»

XV.
DE FÖRSTA VÄXTERNA.

»Du känner från Bibeln denna fjärde dag», sade Soma. »Är det något som är dig oklart så fråga först innan jag täljer dig den osminkade sanningen!»

»Det är för det första absolut motstridande mot första dagen att nu åter ljus och mörker skiljes åt på nytt.»

»Nej, du erinrar väl, att hela tiden, helt tills nu, endast svag skillnad mellan natt och dag hade rådt?»

»Ja, det är sant», svarade Sten.

»Nu kommer tiden, då man från jorden för första gången *såg* solen, månen och stjärnorna lysa fram genom flikar mellan molnen.»

»Ja, ja, berätta, berätta!» utropade han helt och hållet fängslad af den underbara sagan.

Och Soma, den himlaborna, fortsatte, berättande, förklarande och undervisande:

»När jag denna gång, den fjärde, åter närmade mig din jord var den sig icke mera lik. Förr, när Tellus steg upp öfver min horisont glänste den alltid med bländande, hvitt ljus och dess yta visade sig ständigt fullkomligt jämn och utan nyanseringar eller skuggor. Det enda af sådant jag sett, var, som du minnes, skuggan af Somani, när denna sakta gled öfver ytan. Men eljes gjorde de sammanhängande, hvita skyarne jordens yttre dunsthölje till en boll af bländande hvitt utan alla schatteringar.

Men huru olika nu mot förr! Den Tellus som nu steg upp öfver Somani var ej lik den gamla jorden.

Öfverallt var den betäckt med mörka fläckar och jag måste erkänna, att jag häpnade. Här en stor mörk fläck, som snart försvann. Där tvänne små, som förenade sig till en enda af väldiga dimensioner – många gånger större än hela Somani. Än en hel rad af dessa mörkare partier, likt ett halsband af röktopas på en snöhvit hals, än fläckar med äggets form, än skuggor liknande profilen af ett hufvud, ett jättestort blad, en bläckfisk. Fläckarnas begränsning mot den hvita grunden var dock aldrig skarp och tydlig utan så småningom flöt kärnans svarta genom en krans af grått öfver i det bländande hvita. Och denna förtonande gräns var tandig och taggig och tänder och taggar böjde sig merendels så, att fläcken gjorde ett spiralartadt, cyklonlikt intryck. I mycket påminde dessa fläckar till sina former om de, som i nuvarande stund kunna iakttagas på solen.

Det är dig helt säkert redan klart, hvad dessa jordens fläckar voro och hvaraf de uppstodo. Som du förstår, var det skytäcket, som remnat. Jordens atmosfär innehöll icke längre så mycket ångor, att de räckte till att jämnt betäcka hela jordeytan och där de felades, där såg jag genom atmosfären den underliggande, mörka jorden. Mörk är ju egentligen icke det rätta ordet, ty på jordytan, som vände mot mig, härskade det dag – men, i förhållande till molnens absoluta hvithet blef det vatten och det af landet, som skönjdes, nästan svart.

Min fjärde Somani-dag var började. Förr, när jag inkommit i jordens atmosfär hade jag endast omgifvits af ett obestämbart diffust ljus på ett firmament, disigt, gråhvitt af mäktiga molnlagers inverkan. Nu däremot, liksom under de följande Somanidagarne, var himlen blå och luften ren och klar och min lilla planet var ett under af skönhet och behag. Liksom en järnväg stryker fram omväxlande genom mörka skogar och öfver öppna, solbelysta vidder, så gick Somanis bana i jordatmosfären än genom mäktiga bomullshvita, fuktiga skyar, hvilka förmörkade ljuset, än långa stycken genom klar, ren och blånande luft – luft så ren, så ljuf att skaldens pänna knappast förmår beskrifva den nog entusiastiskt. Ty denna luft hade i sig inneboende något oändligt balsamiskt, förförande och lockande, något, som luften blott i denna jordens allra första tid ägde. Den var tät, mycket tätare än eder nuvarande men dock var den kristallklar och dess ljusbrytningsförmåga var mångfaldigt mycket större än den lufts, som I nu ägen. Och under det att nu din kropp med lätthet plöjer luften, så var denna jungfruliga luft helt olika. Den lade sig plastiskt om de kroppar, som rörde sig däri. Jag vill förlikna den med olja om eder nu vanliga luft jämföres med vatten.

Aldrig skall någon målares pensel kunna framtrolla det skimrande virrvarr af färger, den lek med nyansers nyanser, som denna egendomliga luft lät solen utföra på jordens yta. – Hvar våg, som vinden gungade fram öfver hafvens slätter, var en studie för sig och ingen var sin granne lik. Hvar sten på stranden, som fuktades af dansande vågor speglade färger och åter färger i tusental. Hvar vulkan, som vid kusten eller vid bergets fot genom sin väldiga kanal slungade upp aska och ånga i luften framvisade det härligaste skådespel; olika asksorter flöto som dammoln i rymden och kastade de vidunderligaste reflexer; än smaragdgröna kanter till ett blodrödt glänsande moln, än lyste hela pinien som det klaraste guld med silfverregn i toppen mot en bakgrund af blått och rosa, hopsmältande till ett disigt violett; – än bröt ett knippe ljus fram mellan molnen, hvilkas sneda ytor gjorde, att luften, som fyllde den, mellan den bildade öppningen bildade en prisma. Och genom denna stora, naturliga prisma brötos ljusstrålarne och ett haf af ljus, hela spektrum igenom, göt sig öfver jorden; och när detta föll på landet kunde man tro att man framför sig såg en stor karta utbredd, hvarest de olika länderna betecknats med rödt, gult, grönt, blått och de andra färgerna. Det var, som vore färgerna verkliga väsen, varelser, som bodde i denna förtrollade värld. Därutanför blott hvitt och svart – när jag såg jorden från Somani – därinnanför denna härskara af ständigt skiftande, lekande solbarn.

Men än har jag ej nog sjungit jordens första blånande luft dess fulla pris. – Den hade en egenskap af ett eller annat slag, som utmärkte den framför den atmosfär, som senare kom. Den var mättad af lif, lifsvilja, lifsförmåga – *självalstringens ljusa gåta gömdes i dess sköte.* Och den atmosfär, som omgifver denna hemlighetsfulla process får själf något visst, romantiskt mystiskt, hänförande öfver sig. Något ljumt och fuktigt, halft kväfvande, halft berusande. Det låg doft och vällukt kring de vida slätterna och hela jorden

förekom mig så, som vore den den reella formen af alla de balsamiska ångor, som utsändes från en stor örtagård. Där möttes rosens skära doft af myskens hemlighetsfulla dunster; här åter violens blyga suck och syrenens milda andning. Det fanns ej, syntes det mig, en doft som ej var till. Och liksom färgerna synts mig såsom väsen så tyckte jag ock nu att lukterna formade sig till eteriska, lätta barn, byggda af materieformer så mycket, mycket lättare och finare än atomen, hvaraf den materia är byggd, som är nog massiv att af dig och dina bröder kunna ses, kännas, sägas och fattas. Och dessa former föreföllo mig åter mycket massivare än ljusets foster – färgerna.»

»Men Soma», sade han, »detta är ju ren fantasi. Du vill väl ej söka häfda, att du verkligen sett och iakttagit sådana väsen, eller att de funnits till.»

Och han måste tillstå, att detta kvasi-poetiska utbrott af Soma förvånade honom på det högsta. Hon, som talade så logiskt, välbetänkt och sakligt! Men hon var kvinna – och alla rymdens varelser äro sig mer lika än man tror – det sade hon själf – och därför är det troligt att hon offrade något till »blåstrumpan» inom sig.

»Naturligtvis», genmälde Soma, »måste sådant på ditt utvecklingsstadium betecknas såsom fantasi – att förläna lukt och färger med gestalt.» –

»Ja», svarade Sten, »vetenskapen har nu trängt för långt in i det fördolda, den har för länge sedan lämnat detta bakom sig.»

»Nej», återtog gudinnan. »Rakt det motsatta är förhållandet. Du har ännu icke *nått upp till* förståelsen af detta – det är det sanna.

Men – tänk dig själf in i saken och du skall se, att detta färgspel i flydda tider måste hafva varit långt, långt lifligare än i dina dagar. I hafven några reminiscenser kvar. Regnbågen, som ännu i dag famnar fästet, norrskenet som sprakar och gnistrar på nordens himmel, sydskenet som är dess antipod; I hafven morgonoch aftonrodnaden med dess mystiska dagrar och halfskuggor, I hafven midnattssolens fantastiska ljuseffekter, I ägen ännu »Alpenglüh» och än i dag händer det, att stora vulkanutbrott föra aska vida kring rymden och att denna visar sin närvaro genom ett intensivt blodrödt sken, när solen dalar om kvällen.

Men hvad äro alla dessa ljusfenomen mot dåtidens mäktiga färgkombinationer – ett intet.

Men lämnom vi nu färger, lukt och atmosfär! Följ mig från Somani ned på jorden – din jungfruliga jord, som just då utförde sitt förstlingsarbete !

Fröet, det var ju det, som du helst önskade få förklaradt. Du ville veta, huru växterna erhöllo det.

Nåväl; jag är redo att berätta. Hör!»

Och Soma talade:

»På jordens yta hade stora förändringar försiggått sedan mitt sista besök. Landets areal hade ökats och detta land var äfven mycket starkare kuperadt. Berg och dalar växlade med hvarandra. Mellan kullarne speglade klara insjöar himlens blåa fägring. Ymnigt förekommo träsk och moras med sumpigt, dyigt utseende. De sparrisliknande växterna hade fått grenar. Deras blekhet hade utbytts mot en gulaktig, men dock kraftig »grönska». Af den första, drifvande vätgasen förnams nu intet; och när jag sökte följa dessa första växters utveckling, samlade jag, genom att kombinera de olika led i denna, som jag fann, följande erfarenheter om förloppet:

Ju mera de första, grofva lifsprocesserna inom de primära växterna fortskredo – sönderdelande och åter sönderdelande – bildade allt mer och mer komplicerade ämnen, bestående af luft, vatten och jord, eller syre,

kväfve, kol och väte. De första ägghviteämnena uppstodo, som jag nyss sade dig. Men – ur dessa ämnen utvecklade sig äfven andra – ämnen så fina, så eteriska, att jordemänniskan *ännu* icke har kunnat påvisa dem. Ty I människor låten det, hvad I kallen »ämnen» upphöra där, hvarest *vätet* bildar gränsen, det lättaste af eder »materia». Men det finnes ännu lättare ämnen. Dessas namn öfverlåter jag till ett kommande jordesläkte att bestämma. Emellertid, dessa ämnen är det, som binda de egenskaper vid sig, hvilka, meddelade den synliga materien, af eder kallas *lif.* Inom hvarje cell, i hvarje por ligga de gömda. Så länge nu cellen bibehåller sin normala byggnad ligga de förborgade inom densamma och väl förvarade. Men – när cellen förlorar denna byggnad – när kemiska krafter sönderdela den (när den »sjuknar», »tynar») då lösgöras dessa lifsämnen och stiga, som den lätta bubblan, mot höjden och försvinna. De låta sig ej bindas af jordens gravitation.

Alltså – växterna innehöllo mer och mer af dessa eteriska ämnen. När nu grenarne sköto ut, så hände det att de af sin tyngd afbrötos och föllo mot marken. Där låg nu en del af en växt, inneslutande i sig detta ämne, som sträfvade att stiga högt mot höjden. Föll grenen i ljum och passande jordmån, så hjälpte de från jorden utfallande strålarne de inneboende lätta ämnena att stiga och utvecklingen fortgick – uppåt, alltjämt uppåt. Men detta var hela tiden blott växter med stammar, grenar och slutligen bladskrud; roten saknades ännu. Sitt fäste fingo de genom koltäckets seghet. Detta tänjde sig, alltid häftande vid den nedre delen af stammen.

För att du skall kunna förstå, huru en rot nödvändigtvis måste bildas, få vi gå tillbaka till de lätta ämnen, om hvilka vi nyss talade. –

Allting i universum har tvänne sidor. Finnes det något, som är positivt, så existerar ock dess negativa del. Är en kropp konvex, så är den del af universum, som begränsar den konkav. Du kan icke föröka din kassa, utan att en annans förminskas. Om du har en lösning af kopparsulfat och i densamma inleder en elektrisk ström, så erhåller du metallisk koppar – alltså en form, som är betydligt *tyngre* än kopparsulfatet – men, du kan ej undgå, att som rest få en lösning som är specifikt *lättare* än ursprungsvätskan var.

Men – ehuru detta förhållande är så naturligt och självklart, att ett barn ej kan tvifla på dess axiomistiska sanning, så är det dock omöjligt för eder att konsekvent tillämpa det. Det förefaller mig ofta, som haden I människor lättare att fatta det komplicerade än det enklaste.»

»Men», sade filosofen helt häpen, »det, hvad du har sagt, veta dock alla och erkänna dess sanning. Det är ju rent elementärt.»

»Ja, men gå blott litet längre, blott ett steg! Hur är det vid den ständigt skeende *koncentrationen i världsalltet?* Förtätning på förtätning – men hvar är den motsvarande förtunningen? Allt synbart i rummet drages af gravitationen och åter gravitationen – men hvar är dess motvikt, den kraft, som hindrar alla dessa milliarder af jätteklot att störta samman till ett enda? Saknas? Ja, den saknas i edra hjärnor, men ej i alltet.

Måhända skall jag en gång i framtiden lösa den gåtan för dig – icke nu.

Vidare – *radium.* Af radium bildas, som bekant, en lättare materieform *helium.* Punkt! Slut! Af radium bildas helium! *Sancta simplicitas!* Begriper du icke, hvilken tankens oerhörda irrgång här visar sig för oss? Hvilken ofattbar brist på logik! Ej de gamle – ej en tänkare från Mose dagar har låtit något sådant komma sig till last! Ord af klarhet, tanke af djup; *af radium bildas helium!*

Är det eder då omöjligt att fatta, att det måste bildas minst *tvänne* nya materieformer? Förstån I ej, att om det *lätta* helium danas, äfven ett annat ämne, lika mycket *tätare* än radium, som helium är *tunnare, måste* uppstå? Det är ju endast den heliga jämnviktslagens kraf! Stores denna lagbundenhet – jämnvikten – på *en enda punkt i universum*, så störtar hela byggnaden samman i ruiner.

När radium sönderfaller, bilda sig *minst* tvänne nya ämnen: det ena är helium, hvilket till exempel är omkring 50 gånger *lättare* än radium. Det andra måste vara en annan materieform och denna måste gifvetvis vara ungefär 50 gånger *tyngre* än radium. Då radium besitter en atomvikt af omkring 225 så skulle detta ämne äga en sådan af omkring 12,000. Låt oss se, hvilka besynnerliga egenskaper ett ämne med denna atomvikt skulle äga! Eller se vi först på tätheten – specifika vikten. Om radium t. ex. hade en täthet af endast 10 så skulle det nya ämnet väga jämnt 1000 kilogram per liter. Du skulle sålunda absolut icke kunna hålla ett, det minsta stycke, af detta ämne i din hand. Ett större stycke, som du med våld, krampaktigt omfattade, skulle slita handen från din arm eller armen af din skuldra, ett mindre komme att skynda mellan fingrarna mot jorden afslitande stycken af huden. Ett stycke däraf, af ett knappnålshufvuds storlek placeradt i din ficka vägde öfver 1 kilogram och kunde omöjligt bevaras där, utan fölle ögonblickligen till marken, genomborrande tyget.»

»Allt detta är otroligt intressant», invände mannen, »men hvar finnes då detta ämne?»

»Det uppträder *alltid* samtidigt med helium vid radiums sönderdelning», svarade berätterskan med sin ljufva stämma. »Det kan ej fångas. Det går sin väg i form af en ström af småpartiklar rakt fram – I kallen det *strålar.* Det besitter en oerhörd tröghet på grund af sin stora specifika vikt – det genomborrar allt, som det möter. Det är liknande ämnen, som gifva röntgenstrålarna deras genomträngningsförmåga, ämnen med en atomvikt af 12,000–15,000 till 20,000, ämnen, som I först om sekler kunnen fatta, ämnen, hvilkas verkliga existens I nu förneken, och på hvilka I förkasten tron såsom okända.

De lätta, eteriska ämnen som jag förut nämnde, de, som bilda lifvet, ligga i atomvikt långt, långt under vätet. De äga möjligen en sådan af $^{1}/1000$ $^{1}/5000$ ja $^{1}/10000$ af vätets.

Alla atomer som finnas, äro, som jag redan sagt dig, uppbyggda af sådana oändligt tunga och oändligt lätta materieformer. Både den tunga och den lätta äro således, såsom varande *delar af* atomer betydligt mycket mindre än denna. Och atomen blir i täthet och tyngd just en mellankombination af dessa bägges.

Alla atomer sönderdelas och nybildas i en ständigt kretsande ström.

Tänk dig nu en atom i atmosfären, som omgifver jorden! När den sönderfaller »drages» den oerhördt tunga delen med kraft mot jordens medelpunkt, den lätta stötes bort liksom bubblan från hafvets botten genom vattnet begifver sig mot ytan. Och du ser för dig tvänne strömmar bildade – en *mot* jorden, en *från* jorden.

Och nu är du mogen att fatta på hvilket sätt *roten* nödvändigtvis *måste* bildas:

Grenen, som ligger på jordens ljumma, fuktiga, slemmiga mark sönderdelas inom sina atomer. Lifsämnena *stiga*, de tunga ämnena *sjunka.* Det är det hela. Och medan de förra söka bilda växtens *öfre* delar, dana de senare *roten* med alla dess förgreningar.

Så uppstodo de första växterna med rötter.»

»Dessa ämnen, som infalla radiellt mot jorden,» anmärkte Sten, »de skulle då vara förklaringen till tyngdfenomenet? Ju mera materia, som mötte dem, desto större hinder – desto starkare medryckning mot jorden – desto större *tyngd.»*

»Alldeles korrekt slutet! Det samma påpekade jag äfven nyss. Hvad äro röntgenstrålarne annat än en efterbildning af tyngdens kraft? Intet. Hvarför visa sig dessa strålar precis i *samma förhållande* som tyngden påverka kroppar? Hvarför genomborra de lättare trä än aluminium, hvarför lättare detta än koppar, och denna lättare än bly och guld? Endast därför, att röntgenstrålar och det, som vi kalla tyngdkraft, gravitation,

äro identiska. Satsen: »Samma orsak har samma verkan» är en af logikens första satser, ett axiom för tanken.

Men jordeväxterna blefvo mer och mer komplicerade i sin kemiska sammansättning.

De växte upp såväl på land som i hafvet, från dess botten, ja, från dess yta, förökande sig i det otroliga – men – ännu utan något, som kunde kallas *frö.* De delade sig, växte, delade sig ånyo.

Men jag såg mera, såg, huru dock till slut fröet uppstod hos de högst utvecklade.

Men detta skedde först efter det, att lifsämnena hade nått den höjd, att de förmådde tilldela vissa delar, de högsta, af växten färger, smak, doft eller lukt. Alla dessa »egenskaper» äro dock *ämnen* ehuru I kallen dem svängningar och vibrationer och liknande.

Nu inneslöto dessa delar i sig allt det högsta och lifskraftigaste, som växten ägde och omgåfvo sig så småningom med ett skyddande hölje eller skal. Ofta uppstod detta så, att blad fogade sig samman till ett slags fodral om det ömtåligare lifsämnet.

Fröet var bildadt.

Ännu funnos dock blott växter. Af fritt rörliga individer sågs icke ett spår. Äfven detta är ju korrekt, ty innan någon som helst fritt rörlig organism *kunde* uppstå, så måste *föda* till densamma dock finnas. Och alla organismer på högre nivå lefva ju af växter.

Redan på denna fjärde Somanidag började emellertid dessa högre organismer att dana sig.

Det allra första ursprunget har varit precis samma lilla vätgasbubbla, som sökt att genomtränga det sega kollagret. Det har skett på hafvets botten. Men bubblan var här ensam och icke som hos växterna åtföljd af flera, som tillsammans bildade en kontinuerlig ström. Och därför trängde denna ensamma vätgasblåsa vidare och vidare. Det sega kolet följde med, tänjde ut sig, följde blåsan ett stycke och skiljde sig slutligen från bottnen, ledsagande bubblan till ytan, bildande ett bihang till densamma, som mycket påminde om en lång, afsmalnande stjärt. Här var nu en fritt rörlig eller åtminstone rörlig organism bildad, vattenorganismen. Den drefs af vind och vågor kring på hafven i otroligt stora flockar.

Det gafs alla tänkbara storlekar och former hos dessa ’djur’. Jag såg väldiga, slemmiga sådana, stora som hvalfiskar – jag såg små, så små, att de knappast med ögat kunde skönjas. Arter och slag i det oändliga. Detta var jordens första organismer. Af deras former finnes nu intet spår – skall heller aldrig kunna påvisas. De utvecklades i de ljumma hafven och på ytan genom den skarpa, verksamma luften och af jordens egen drifvande kraft och förädlades mer och mer. Af benbyggnad ägde de intet och slutligen öfvergingo de till *fett.* Och såsom otympliga fettklumpar drefvo de sedan tillsammans i hafvens vikar. De lågo där ännu som väldiga lager af lik, när vikarne utgrundades af sand och slam, och de öfverlagrades härigenom under vatten af ett skikt af sedimenter. De lågo där ännu sedan hundratals meter grus och sand öfverhopat deras bleka räster – de ligga än i dag på sina gamla platser. Men huru? Helt enkelt såsom bergolja, petroleum, fotogen.

Och som en nyck af ödet fordras nu dagligen tusentals ton af deras räster upp i dagens ljus. – Liksom de först mycket senare bildade stenkolsskogarna magasinerat för nutidsmänniskan det solljus, det värme, som de slukat och förbrukat, likaså hafva dessa forntidsorganismer till oss gömt sitt uppsamlade energiförråd. Millioner och åter millioner människor lefva under stor del af dygnet i ljuset från dessa räster af jordens allra första organismer. Tusen och åter tusende maskiners hjul svänga, drifna af den inneboende kraften hos dessa organismräster, ifrigt rundt i människans tjänst.»

»Ja», sade filosofen, »man har experimentellt bevisat, att fett utsatt för högt tryck och värme öfvergår i dessa oljor, det medgifver jag. Fanns verkligen på denna tid *fett* och det öfverlagrades under vatten, så måste säkerligen nu däraf oljor hafva bildats. – Men våra största och mäktigaste jordoljelager ligga i devon och silur, formationer, som äro oerhört mycket äldre än våra äldsta kollager. När nu emellertid växter bildades samtidigt, ja till och med *före* de första djuren, hvarföre finnes då ej spår samtidigt med fotogenlagren? Man borde samtidigt med fotogen ock träffa förkolnade växträster.»

»Växterna i dessa tider», svarade Soma, »(jag har visst inte omtalat det), voro högst olika de nuvarande, bland annat i så måtto, att de som icke längre kunde utveckla sig, – de, som »dogo» – mycket hastigt förmultnade på grund af atmosfärens kraftiga inverkan. Härvid bildades af dem hufvudsakligen gaser och vätskor. Gaserna – kolväten, koldioxid, koloxid och liknande ingingo i luften och af vätskorna – vatten, kolsyrehaltigt vatten, ättiksyra, myrsyra bundos de flesta vid bergarter och metamorfoserade dessa.

Alltnog, dåtidens växter förmultnade så hastigt, att denna syrsättning nästan kan förliknas vid Eder nuvarande förbränningsprocess. De förvandlades rätt och slätt till gaser och vätskor. Corpus delicti saknas således fullkomligt. –

Och om några växtstammar råkade att begrafvas – så utvecklade de nere i jorden dessa gaser. Dessa stego i sin tur uppåt – genomträngde det sega kollagret och bildade i sin tur nya ursprungsorganismer något olika de första, hvilkas inre utgjordes af ren vätgas.

I hvilket fall som helst – af dåtidens växter bildades inga försteningar, inga fetträster – de förgasades spårlöst på kort tid.»

Allt detta var så nytt för Sten, att han tvingades till framställandet af ytterligare frågor:

»Förutsatt allt detta», sade han, »så säg mig, hvart detta sega, slemmiga lager af kol, som danade alla organismers ursprung, har tagit vägen! Äfven det måste väl hafva öfverlagrats af sedimenter och bevarats åt eftervärlden?»

»Din tanke innebär logik och bevisar förnuft», svarade hans lärarinna. »Så hör, hvar detta kol, allt organiskt lifs ursprung, placerade sig när det hotades att begrafvas under ständigt tillflytande slam, sand och grus!

Som jag allaredan har sagt dig, ägde detta slemmiga kol höjden af plasticitet, formbarhet och sammanhang. Beständigt drefs det som organismer i höjden. Men lika lätt som vätgasen dref det upp, lika lätt prässade sandkornen det ned. Det bildade sig äfven nedåt grenar och liknande där det drifvande var grus- eller sandkorn. Här – nedåt – mötte emellertid icke några motsatta galvaniska krafter – inne i kolet låg blott ett grand af en sten – utanför likadana stenar och den viktiga verkan, som växten i luften rönte – att det innevarande *vätet* och det utomstående *syret* tillsammans tilltryckte den mellan dem varande membranen (växtens väggar) förekom helt naturligt icke. Här – nedåt – blefvo i stället väggarna allt tunnare och svagare ju mera gruskornet sjönk och brusto slutligen – genomsläppande stenkornet – hvilket aflagrade sig under det plastiska kollagret. På detta sätt genomsläpptes allt grus och kollagret intog alltjämt obestridt herraväldet öfver självfva ytan, och på detta ytterst enkla sätt förklaras det, att man icke finner inkrustationer af detta primära kol i den tidens bergarter.

När du afbröt mig genom din fråga talade jag om dessa hafvets rörliga organismer. De utvecklades vid beröring mellan luften och vattnet enligt galvanoelektriska principer på ungefär liknande sätt som växterna. Alla förökade de sig genom delning, växte till, delade sig, dogo. Ju finare lifsämnet blef, desto mera de aflägsnade sig från den ursprungliga vätgasen, desto högre stego de uppåt skalan i utveckling. –

Men jag såg äfven dessa organismer danas på ett annat sätt. Jag såg trädens frukter falla i hafvet, såg dessa

omhändertagas af den ljumma vågen och så småningom dana sig till självständiga organismer.»

XVI.
MÅNENS ANDRA SIDA.

Soma fortfor:

»Men nu tror jag, att jag redan har talat nog om den fjärde Somanidagen, hvilken egentligen blott hade bort handla om självva ljusets tillkomst – huru sol och måne och himlahvalfvets stjärnor för första gången varseblefvos af ett öga på jordens yta.

Men – efter tiden räcker till och ditt intresse för jordens under ej ännu tyckes hafva slappats, så vill jag nu beskrifva ett litet äfventyr, som hände mig, när jag efter denna korta dag åter steg ombord på mitt skepp i rymdernas ocean, min kära gamla Somani, för att färdas fram genom min långa natt.

Till Somani kom jag lätt och utan svårighet och aflägsnade mig på dess yta. Jag stod i dörren till mitt hus och betraktade din sköna jord, ty vacker var den, där den nu stod öfver mitt hufvud – härligt tecknade sig de skiftande, mörka, spiralformiga fläckarna på den hvita bottnen. Där syntes åter Somanis lilla, runda skugga. Jorden blef mindre och mindre och dalade slutligen vid Somanis horisont med en storlek, som ungefärligen motsvarade den dubbla af den, hvilken eder måne visar eder från jorden.

Icke ett ögonblicks skymning – med ens kolsvart natt öfver Somani. Och sedan endast stjärnornas ljus. Jag kände nu så väl min väg mellan solarna på himlen – där bakom mig stod åter Svanens bild, där glänste Orion, där såg jag Karlavagnens spann.

Då – plötsligt – steg vid horisonten en stor, vidunderlig skära upp, och åter lifvades Somanis yta af ett ljusskimmer. Den lysande skäran smal och tunn, men oerhördt lång omspände Somanis himmel från ena horisonten till den motsatta synranden och liknade en väldig, enfärgad regnbåge.

Det var jordens måne, som jag nu passerade, och det därtill på mycket nära håll.

Och åter fruktade jag för sammanstötning. Jag kan dock redan nu omtala, att min fruktan var ogrundad och att Somani, nu som förr, utan missöde dubblerade äfven denna kritiska punkt.

Men med hvilket oerhördt intresse betraktade jag icke det skådespel, som eder Luna framvisade!»

»Hade du icke förr passerat månen?» frågade Sten Wilén.

»Jag hade förr sett den, men endast på afstånd. Nu åter stod den så tätt inpå mig, att jag häpnade.

Skäran fortsatte att stiga öfver Somanis horisont. Den lyste starkt brandgul på min svarta himmel, så starkt, att stjärnorna bleknade och föreföllo rent hvita. Månskärans ytterkant var skarpt begränsad mot pellen, skarpt och klart som vore den uppdragen med en cirkel. Så var dock ej fallet med skärans innersida. Denna var mycket ojämn och hängde likt ett veckrikt draperi eller såsom ett hvalf, där is och snö söka flöda öfver, men bindas af kylans maktspråk, stelnande i de mest bizarra former. Med utomordentlig tydlighet såg jag månens många ringberg och deras skarpa skuggor.

Skådespelet var härligt!

»Såg du icke äfven 'askmånen'?» frågade mannen.

»Hvad menar du med 'askmåne'?»

»Det askgråa ljus, som man från jorden ser månen hafva under nymåne», genmälde han.

»Nej, naturligtvis icke. Detta askgråa skimmer är ju månens ’jordljus’ och beror blott på reflekteradt ljus från jorden. Det kunde jag naturligtvis icke se, alldenstund jorden nu befann sig till hälften bakom den del af månen, som jag såg. Nej, det jag såg inne i skärans midt, det var helt och hållet svart, utan en antydning till ljus, det vill egentligen säga – jag såg platt intet. Där inne släcktes alla stjärnors ljus och endast ett absolut mörker rådde.

Men månen höjde sig allt mer och mer öfver Somani.

Och då – när skäran närmade sig zenit – såg jag någonting högst kuriöst och besynnerligt. Uppe på högsta punkten af densamma *bröts cirkelns jämna linie.* Först visade sig en liten fördjupning och allt efter som månen ytterligare höjde sig blef det ojämna, cirkeln brytande partiet, större och större. Det led intet tvifvel! Eder drabant ägde på sin ena sida en mycket stor ’buckla’ eller tillplattning. Detta, att hos en himlakropp af sfärens typ finna en, som det föreföll mig, fullkomligt omotiverad intryckning väckte min stora förvåning och undran. Men ännu större skulle min öfverraskning blifva, ty jag varsnade öfver denna ojämnhet i skärans ytterlinie *ett hölje af dunster* – till utseendet liknande en imma eller ånga. Denna ånga sväfvade såsom ett lager af eteriskt ämne öfver skärans topp. Närmast fördjupningen hade slöjan en djupt blå färg medan denna på större afstånd fick en dragning åt violett, hvilken slutligen, högst uppe, med svag rosafärg förtonade sig mot den svarta stjärnepellen.

Ett mildt sken göt sig öfver Somanis tinnar. Alla bjärta färger fingo dämpadt ljus och det, som i jordens blånande atmosfär tett sig intetsägande, blef skönt, det som där förefallit skönt, det miste sin kulör och blef grått och enahanda. Om jag kan, skall jag söka framkalla ur minnet denna bild, en bild, som jag aldrig skall förgäta.

Tystnad rådde i rummet.

Så började kinematografen ånyo sitt rasslande. Sten hörde dess ljud men iakttog ej dess verkningar.

»Se här!» sade Soma.

Sten blickade mot duken.

Soma var försvunnen. På den hvita ytan såg han en bild, hvilken han sedan sökte att ur minnet framkalla och binda på papperet, men hvari han aldrig rätt lyckades.

Bilden förblef på duken, Soma syntes ej mera, men hennes röst ljöd som förr genom tystnaden.

»Ser du skärans fördjupning vid toppen?» frågade hon.

»Ja».

»Det är den stora bucklan, som månen har.»

»Men hvar finnes den?»

»På den sida af månen, som *vänder från jorden.»*

»Och som vi människor således *aldrig* komma att få se!»

»Ja.»

»Och hvad betyda dessa violetta dunster, som lägra sig öfver denna stora månslätt där uppe?»

»De äro icke synnerligen svåra att tyda; de vittna tydligt om, att denna del af månen *måste hafva atmosfär*, under det att den andra och större delen af densamma icke äger ett spår däraf. – Som du vet, går månen kring jorden, alltid vändande samma sida mot henne. Om af jordens »dragningskraft», eller af annan orsak, har emellertid månen blifvit äggformad så, att den vänder sin längdaxel mot jorden. Nu visade mig denna märkvärdiga syn, att den äfven har erhållit en ganska stor *insänkning* på den del af sin kropp, som alltjämt vänder bort från jorden. Troligtvis hafva samma krafter, som gjort den äggformig, äfven förorsakat denna insänkning.»

»Men», frågade Sten bestört, »när nu denna del har atmosfär, ständigt växlande dag och natt (hvarje 14 dagar långa), då vore det äfven tänkbart, att på månens frånvända sida verkliga lefvande organismer kunde existera?»

»Helt säkert», svarade hon. »Du gissar rätt – *där lefva ock varelser.*

»O!» utropade han. »Har du makt att föra mig dit, att låta mig besöka och studera denna lockande värld?»

»Makten äger jag», var svaret. »Men ännu är ditt sinne icke tillräckligt mottagligt för en sådan upptäcktsfärd. Vänta och hoppas – och en dag skall jag måhända visa dig denna förförande plats, den enda plats i universum dit icke *människan* kan tränga med sin lins och kikare.»

– – –

Svart blef duken och rummet mörkt.

Ett ögonblick förflöt.

Då syntes åter Soma på duken.

»Nu», sade hon, »är du kanske beredd att öfvergå till min femte Somanidag.»

»Jag är tacksam för hvarje ord», svarade filosofen.

»Jag steg åter ned på jorden.

Nu föreföll det mig dock, som hade jordens egen, inneboende kraft något minskats. De uppstigande, drifvande vätgasbubblorna hade dels blifvit färre, dels ock betydligt mycket mindre. Men fortfarande fortgick dock själfalstringen och delningen, parad med verklig frösättning. Organismerna förökade sig genom afsnörning och knoppning – alla organismer. Hos dem, hvilkas knoppar föllo af moderorganismen, omhändertog jorden deras vidare utveckling.»

Somas tal afbröts här af ett egendomligt, stötvis återkommande ljud, och tyvärr var det Sten omöjligt att fatta, hvad hon mera berättade. Senare visade det sig, att detta ljud hade förorsakats af en hund, tillhörande hans husvärd. Djuret hade utestängts och sökte på dessa organismers vanliga vis, att genom skällande göra sig hördt. För Stens vidkommande lyckades äfven detta allt för väl. Soma märkte dock intet. Hennes intelligenta drag visade genom sitt skiftande minspel, att hon ännu talade.

Så kom ändtligen en kort paus i hundens klagolåt och han hörde Soma säga:

»Min återresa ut i rymden efter denna femte dag var min mest intressanta färd. Då hade jag den sällsynta lyckan att på mycket nära håll passera förbi *Mars*, och fick ett ögonblick tillfälle att noggrannt bese dess yta.»

XVII.
MARS PASSERAS.[3]

Röd som en glödande järnkula höjde sig Mars på Somanis dunkla pell. Den bländade mig nästan och min lilla planets tinnar badade i »Alpenglüh». Mars steg högre och högre och slutligen intog den hälften af himlens yta. Jag såg dess haf och kontinenter och dess besynnerliga kanaler. Jag såg samhällen och städer, skogar och bördiga vajande fält. Jag såg snön vid dess norra pol glänsa hvit och såg fartyg på hafven och i kanalerna. Men Marsinvånarna själfva mäktade jag icke iakttaga. Jag såg en sak, som I på jorden ännu icke ägen – flygmaskinen, som med lätthet rörde sig i luften.

Kanalerna voro fyllda af vatten och utgjorde ypperliga medel för samfärdseln.»

»Såg du dem äfven fördubblas, dessa kanaler?»

»Nej.»

»Jag kan tro det», sade Sten. Denna fördubbling anses ju endast bero på en optisk villa.»

Då förvånades han af att höra Soma svara:

»Jag anser det alldeles icke omöjligt, att dessa kanaler verkligen – i mycket stark torka – skulle kunna fördubblas!»

»Hvad? Förklara dig, jag beder!»

»Kanalerna äro verk af marsborna.»

»Ja, det vill jag antaga som möjligt.»

»De tjäna tvänne mål. Dels att skydda de flacka kontinenterna för öfversvämning dels att underlätta samfärdseln. De bestå af tvänne höga vallar, mellan hvilka vattnet löper. Men hvar funno marsborna material till murarna? Naturligtvis genom att gräfva upp det ur marken. Detta hafva de ock gjort. Då uppstod det på innersidan af hvarje vall *en djup fåra.* Vanligtvis fyller nu vatten hela kanalens bredd – men i dess midt är det mycket grundt. Och när torka inträder torrlägges den midtre delen af kanalerna och endast fåran på hvarje sida för vatten. Det blir på detta sätt i verkligheten två linier som synas.»

»Ja, verkligen. Såg du äfven skepp, som trafikerade kanalerna?»

»Ja.»

»Voro de som våra?»

»Nej! De skepp, som plöjde hafven, voro i mycket olika edra jordiska fartyg. De gledo ej fram öfver vattnet, släpande sin köl och sin botten i det våta elementet. De liknade i stället väldiga automobiler. De hade fyra hjul af synnerligen väldiga dimensioner, breda och svällande och dessa gåfvo intryck af att vara förfärdigade som vanliga ringar af gummi men utspända i oerhörd grad. Hela skeppet måste hafva varit mycket lätt, möjligen innehöll det rum, fyllda med lätta gaser, ty hjulen sjönko ej synnerligen djupt ned i vattnet. Du kan tänka dig med hvilken oerhörd fart dessa båtar måste hafva ilat fram då jag nu omtalar, att jag, trots Somanis stora afstånd tydligt *såg* dem röra sig.

»Ja», svarade Sten. »Själf har jag stått uppe på toppen af Basteien i Sachsiska Schweiz och sett snälltåg

arbeta sig fram nere i dalen. Och redan detta lilla afstånd var nog att så reducera den synliga farten, att tåget tycktes röra sig blott med en fotgängares hastighet.

Marsbåtarna måtte alltså hafva ägt en fart, som var alldeles häpnadsväckande.»

»Ja! Och det kan äfven vara tänkbart, att de endast genom denna fart förmådde att hålla sig på vattenytan.»

»Såg du, huru de erhöllo *drifkraft*, dessa marsbor?»

»Vattenfall funnos inga. Gråa moln, som tydde på förbränningsgaser från kol, ved, fotogen eller annat bränsle, såg jag icke heller. Marsborna måste således besitta andra kraftkällor. Jag lade märke till, att så godt som alla större samhällen hade lägrat sig omkring *bergspetsar* och icke, som hos eder, företrädesvis vid stränderna.»

»Hvad», sade Sten. »Bergspetsar på Mars.»

»Ja.»

»Men vi tro ju att den är alldeles flat och eroderad, ytan på Mars.»

»För det mesta är den det också. Kuperad terräng finnes det mycket litet af, men enstaka, sig högt resande bergstoppar finnes det.

Hör nu emellertid vidare:

Midt i nästan hvarje sådant samhälle uppsiack ett berg. Men detta berg var någonting i hög grad egendomligt. Dess topp föreföll mig nämligen konstgjord. Sakta sluttande höjde sig bergets skogrika terräng till dess midt. Där – helt plötsligt – steg en oerhördt spetsig, *metalliskt glänsande* spets mot skyn. Jag skulle vilja likna den vid en jättelik pilspets af rosenröd koppar. Men hvilka dimensioner! Säkerligen räckte spetsens topp tio tusen meter öfver markens yta.

Länge har jag tänkt öfver hvartill dessa väldiga spetsar – jag kunde varseblifva fyratiotre stycken – skulle tjäna. Slutligen har jag funnit det enda antagliga vara, att de voro *accumulatorer för luftelektriciteten*, sålunda källan till marsbornas kraft.»

»Men huru kunde de accumulera elektrisk energi?»

»På följande sätt:

Antagligen bestodo de af en inre stomme, byggd liknande som Eiffeltornet. Denna var beklädd med kopparplåt och det hela afslutades uppåt med en skarp spets. Foten, på hvilken denna byggnad hvilade, bestod antagligen af silikater, glasartade förbindelser, hvilka isolerade spetsen från den under varande marken. Nu vet du själf, att i jordens atmosfär blir potentialskillnaden mellan en högre punkt och jordytan redan vid obetydlig höjdskillnad högst betydlig – tänk dig då hvilken oerhörd potentialskillnad, som måste råda mellan en tio tusen meter hög spets och marken! Otroligt!

Från byggnadens nedersta delar hafva antagligen sedan trådar ledts ut öfver den närmaste trakten. De hafva verkat i fullkomnade maskiner och lämnat rörelseenergi – de hafva gifvit värme, de hafva alstrat ljus.» –

»Men jag förstår ej huru denna accumulator kunde afgifva sitt inneboende elektricitetsförråd?»

»Och dock vore väl intet enklare!»

»Huru så?»

»Den tråd, som isolerad kommer från spetsen, har ett visst +. Sätt nu en annan tråd i ledande förbindelse med markens fuktighet, så har den ett visst ÷. Det är det hela. + och ÷ äro bildade – låt dem verka!»

»I sanning förvånande enkelt och sinnrikt! Men hvarför har man ej hos oss begagnat sig af detta billiga medel?»

»Ja, därom kan du väl fråga!» svarade Soma. »Egentligen är det ofattbart att jorden står så oerhördt långt efter Mars. Säkerligen tusende millioner år. I brännen edert kol, föröden edra skatter af oersättlig petroleum, sköflen edra skogar och slutligen tillåten I blixten att slå ned och ytterligare förstöra edra härligheter».

»Hvad? Blixten att slå ned. Det kan väl dock icke förhindras?»

»Jo, naturligtvis! Hvad är blixten annat än ett momentant utjämnande af den olika elektriska laddningen hos luften och jorden eller hos tvänne moln? Intet! Och om man nu, på det sätt jag nämnde, jämt och ständigt i små portioner bortför denna olikhet – utjämnar potentialen – så samlas aldrig sådana mängder, att ett åskslag framtvingas som dess konsekvens.»

»Soma! Du framtrollar för min inre syn ett nytt paradis för jorden!»

»Sök då att förverkliga det och låt ej idén stanna såsom tomma slag mot dina trumhinnor! Ut i världen med den! Lockar dig guld och ära så kan du äfven vinna dessa bägge, samtidigt med att du lyckliggör din värld.»

Och Soma fortsatte, berättande om ännu många underliga saker, som hon skådat på Mars. Men ehuru dessa idéer, som hon härigenom ingaf honom, voro helt enkelt briljanta och bevisade huru högt marsborna stodo öfver vår nuvarande utvecklingsgrad, så voro de dock i mycket så till den grad nya för mänskliga begrepp, att han icke ansåg sig böra därom ingående orda i skrift.

Dessutom ansåg han, att han borde först genom experiment utröna, om verkligen äfven på jorden marsbornas äfventyrliga idéer kunde genomföras.

Soma fortsatte:

»Efter att Mars hade intagit sin största yta af himlahvalfvet blef den åter mindre och mindre, och strax innan den dalade vid den motsatta synranden uppsteg bakom densamma, höjande sig öfver planetens runda yla, dess lilla måne *Phobos.* Denna lilla himlakropp är mindre än Somani var. Dess diameter är endast 9,4 kilometer, sålunda icke ens en mil. Det är denna mätning, hvilken jag naturligtvis först nyligen lärde känna, som tillåtit mig taxera Mars' elektricitetsaccumulatorers höjd till omkring tio kilometer. Jämförda med denna måne visade dessa sig nämligen något högre än Phobos diameter. Månen Deimos såg jag ej denna gång. Och Somani sväfvade vidare ut i rymderna.» Men knappast hade Soma nått hit i sitt tal, förrän den infama hunden på gatan så irriterade Stens hörselnerver, att det, som hon sade, flöt samman till en enda »dimma» af toner och ljud. Han borde ju hafva meddelat Soma, att det var honom omöjligt att höra henne, men hundskallets rytm försatte honom i ett sådant tillstånd, nära det vakna, att han räddes att genom en oförsiktighet bryta förtrollningen. Han måste ligga på ett liknande sätt, som man kan tänka sig att en skendöd gör, med fullt medvetande af att han *bör* företaga något men totalt urståndsatt *att* göra det minsta.

Ändtligen, efter lång tids väntan, hördes gatudörren öppnas, en kraftig kötted uttalas – ett rapp, ett tjut – åter en ed, sedan slogs dörren i lås och fullkomlig tystnad rådde. Då hördes åter gudinnans milda röst: »Och så hade slutligen alla arter och deras grenar öfvergått från själfalstrande och uralstrade till organismer, som satte frö, som icke längre litade på jorden enbart, utan som införde sin säd i en annan organisms kavitet.

Och äfven människan hade, från att först hafva fortplantat sig genom afsnörning, genomlupit det äggläggande stadiet och hunnit det däggande.»

Högeligen förvånad hörde han dessa ord. Nu vågade han tala.

»Soma», sade han, »yttre omständigheter hafva omöjliggjort för mig att höra dina sista ord. Äfven om beskrifningen af din femte dag gick jag miste – men din berättelse om Mars hörde jag fullständigt. Repetera, jag ber dig, det du sade om femte och sjätte dagarna.»

»Det var bedröfligt», sade Soma, att du ej hört mina ord. Jag berättar aldrig tvänne gånger ordagrannt detsamma – det irriterar mig. Jag vill således i dess ställe gifva dig en mera sammanträngd framställning af förloppen – ett föredrag, om du så vill kalla det, om *självalstringen*, den föraktade *generatio spontanea*, hvilken endast därför föraktas och hånas, emedan ingen kan fatta dess förlopp.» –

Och nu upprullade gudinnan för filosofens inre blick taflor af magisk skönhet, bilder så hänförande fantastiska, att han häpnade. Hon förklarade och bevisade, öfvertygande och med beundransvärd klarhet. Alldenstund hennes tal illustrerades af figurer och skuggor, hvilka ej här kunna återgifvas, vill jag ej heller försöka att ord för ord citera hennes tal utan endast söka återgifva innehållet i dess stora helhet.

XVIII.
GENERATIO SPONTANEA.

Samma orsak har samma verkan.»

Dessa ord voro mottot till Somas föredrag om självalstringen.

Till evidens är bevisadt, att *de*, som hittills sökt framställa lif ur icke lefvande materia, alla hafva misslyckats. – Däremot vet man ännu icke, om detta blir till deras skam eller heder – om andra senare dock skola kunna göra det eller icke. Men om vi ock gå längre och säga, att i våra dagar Linnés sats: *Omne vivum ex ovo* (allt lefvande från ägg) verkligen gäller såsom *bevisad*, säga, att de, som *misslyckats* i att framställa lif af liflös materia, hafva rätt, så bevisade detta i så fall blott, att *i våra dagar* och dagar, då de jordiska förhållandena voro *liknande* våra, självalstring icke är möjlig.

Men ingen påstår, att den jord, som närde en *Brontosaurus* med en vikt af 20 ton, har haft liknande förhållanden att framvisa som jorden *nu.*

Vi veta därmed också, att självalstring *fordom* alls icke behöfver fordra självalstring *nu* – snarare tvärt om, ty orsakerna, det är: de omgifvande omständigheterna, äro ytterst olika nu och fordomtima.

Hvarför har nutiden så mycket emot tanken på uralstring?

Därför, att man förvanskar denna till något löjligt – därför, att man nu med självalstring förstår något absurdt, att på en gång, direkt ur jordens sköte en mängd fullständigt färdigbildade typer af organismer skulle hafva framsprungit. Därför, att man menar, att den person, som hyllar självalstringens princip, måste resonera ungefär som John Milton: »Grästorfvan öppnar sig och ur denna öppning framdrifver jorden ett fullt utbildadt lejon. Lokatt, leopard och tiger krypa som mullvadar ur jorden. Ullklädda hjordar växa upp som örter ur marken» etc. etc. En sådan lära kan ju af ingen tros. Den strider emot förnuftet, den reser sig mot hela utvecklingsläran – denna lära, som på tusende bevis fotar sin existens.

Jag har redan återgifvit det om jordens självalstring, som Soma meddelat Sten från de första

»skapelsedagarna». Och hos *denna* uralstring finnes intet stridande mot förnuftet.

Se vi litet närmare på de konsekvenser till hvilka utvecklingsläran förer, så finna vi, att huru långt vi än gå tillbaka i tiden, alltid någon enklare form måste föregå en lefvande individ. Och denna lära tvingar oss att antaga, att till och med den allra enklaste organism haft en ännu enklare föregångare. Och vi *måste* slutligen från lefvande komma till liflös materia, så att det första lifstecken denna erhåller blir ett steg uppåt mot utvecklingen. Detta är ett absolut nödtvång. Hyllade vi åsikten, att frön förts till jorden från andra, lefvande världar och att dessa frön vore så ytterligt enkla och lågt utvecklade, som det är tänkbart, så måste vi dock äfven hos dessa frön tänka på, att om utvecklingsläran är sann, så måste de förfäder, som alstrat dessa frön, i sin tur hafva varit ännu enklare. Och vi uppnå endast det, att vi få de allra lägsta urväsenden förlagda från *jorden* till *en annan* planet. Och denna andra planet har möjligen människor på sin yta liksom vår egen, varelser, som högeligen skulle förundras öfver, att just deras sfär skulle få denna ära att vara ursprunget till *jordens* lif. Och de varelserna äro måhända komna så långt som vi, hafva måhända äfven de forskare, som rädas för tanken på att lif kan uppstå genom materiens egen utveckling, lärde, som tillgripa denna bekväma teori om panspermien. Och måhända fantisera dessa i sin tur om att det är vår egen jord, lilla Tellus, som har gifvit sina lifsfrön till dem. Hvem vet?

I alla fall en vacker cirkel i bevisföringen!

Jag är metallogonolog, det vill säga jag hyllar den åskådningen, att metallerna kunna utvecklas, att äfven inom denna värld tendenser finnas till utveckling. Ty, funnes där ingen sådan sträfvan, så är det ofattbart huru arter kunna finnas. Och obegripligt, huru dessa arter, hvad som än med dem företages, *bibehålla sin egen natur.* Man måste dock, huru man än betraktar dem, anse, att guld, silfver, koppar och så vidare äga inneboende en, om icke självbevarelse*drift*, så dock en tydlig självbevarelse*förmåga.* Tänk på alla de våldsamma, kemiska reaktioner, som metallerna genomgå, och alltid visa de ånyo samma egenskaper, som de besutto före processens början. Samma vikt, samma färg, samma täthet. – Och där, hvarest en sådan intensiv förmåga till självbevarelse finnes, där måste ock en utveckling förefinnas. Att tänka annorledes voro förnuftsvidrigt. *Hvad* som utvecklas hos metallen? Ja, det vet jag lika litet som frågoställaren själf. Men jag har den förmodan, att, *om* t. ex. koppar går fram emot en utveckling, så skall man icke vänta sig, att den på en tusen år skall öfvergå till silfver, guld eller antimon – ty liknande, väldiga språng från art till annan kunna vi icke ens hos organismerna påvisa – utan denna utveckling försiggår inom kopparns *egenskaper.* Dess smidighet kan till exempel mer och mer förökas – dess ledningsförmåga för elektricitet kan förändras – dess affinitet till svafvel kan förminskas – ja, hvad vet jag. Men – det vet jag – att det är absurdt af mänskligheten att förneka *möjligheten* af en sådan inre, för henne fullkomligt dold utvecklingsprocess.4

Och lika väl är det tänkbart, att de kolföreningar, inom hvilka lifvet trifves, genom en oändligt långsamt förlöpande utvecklingsprocess hafva nått fram till det stadium, då de från liflöshetens högsta trappsteg nått det lefvandes allra lägsta. Ty här är intet språng eller oändligt gapande svalg. Gränsen mellan lefvande och dödt blir år för år allt mera obestämbar och de bägge flyta oförmärkt in i hvarandra. Dock – alltjämt proklameras den oändliga åtskillnaden mellan dem.

Hvarför skall människan, som dock hyllar satsen: *Natura non facit saltum* och som medgifver, att lefvande och dödt äro naturens båda faktorer, göra sig skyldig till inkonsekvensen att anordna detta väldiga språng?

Monismen är framtidens lösen, men dess konsekvens är dualismen. – Denna sats skulle fylla flere kapitel att förklara och den torde därför för min räkning stå oförklarad ännu någon tid.

Likasom ur det oorganiska, »liflösa», slutligen det lägsta organiska kan utvecklas, så utvecklas ock ur det organiska de högsta lifsformer vi känna – instinkt, tanke, själ och ande.5 Mellan det rent oorganiska och det

rent andliga inrangerar sig allt i olika utvecklingsgrader. –

Hvad nu uralstringen beträffar, så skola vi först se hvad naturen själf säger oss, innan vi följa Somas direkta afslöjanden.

Naturen, som i denna stund omgifver oss, är alltid historisk. Hon visar oss i en och samma sekund alla sina principiella typer och i stället för att gå tillbaka genom eoner behöfva vi endast *indela* hennes samlade nutida material.

Så veta vi genom historien t. ex. att det förr existerat människor i våra trakter, som gingo klädda i hudar och begagnade verktyg af sten; veta, att kulturen steg, att ordentliga hus aflöste de forna hyddorna, bronsen stenen och järnet bronsen. – Men allt detta säger oss äfven våra nu lefvande människoraser, om vi blott klassificera dem i ordning. Vilda stammar finnas än i dag – det finnes sådana, som stå något högre. – Hela religionshistorien hos de högst utvecklade folken kan ännu genom en öfverblick af de nu existerande religionerna frammanas utan allt sökande i gamla arkiv. Hela arkitekturens utveckling, transportanordningarnas, myntväsendets, undervisningssystemets, kort sagdt: *allt.*

Och *hafva* organismerna haft en utvecklingshistoria, – jag menar: *har* människan, tigern, svanen etc. haft en sådan – då skall äfven denna nu kunna spåras kring jorden. Då skola vi utan att behöfva anlita geologien kunna sluta oss till organismernas historia.

Alla nu lefvande organismer bilda en principiell spegelbild af den högsta organismens utvecklingshistoria.

Vi skola kasta en blick i spegeln och se, hvad den visar oss.

Men först frågan: Hvad af allt detta brokiga virrvarr intresserar oss mest? Ty att beskrifva *allt*, är att *intet* beskrifva. – I detta kapitel, ägnadt uralstringen, vänder sig vårt intresse helt naturligt till de företeelser inom organismernas värld, som visar oss deras *fortplantningssätt.* Ty just detta skall visa oss, huru tron på *fröets* (äggets) allena saliggörande verkan kan vara så inrotad som den är, samt äfven om denna fasta tro är byggd på de verkliga förhållanden, som spegelbilden visar. Vidare intresserar oss speciellt det, som paleontologin har funnit af rester af forntida organismer. Detta är hufvudsakligen deras *benstomme.* Dessutom har man funnit efterlämnade fotspår samt aftryck af organismernas former, snäckors skal och liknande. Af dessa vittnesbörd om organismernas historia intresserar oss *benstommen* mest såsom varande mest handgriplig.

Och nu till undersökningen.

Vi se i *människan* det högsta alster, som jorden har burit af organismer. Och de lägsta djurarterna, de som svårligen kunna skiljas från växter, se vi nere i de ryggradslösas regioner.

Sammanförde vi nu alla lefvande djurarter på ett ställe – en af hvarje – och öfverlagrade dem med ett eller annat passande material, till exempel lera eller liknande, med ett ord »förstenade» dem, så inträffade följande.

De döda organismerna utsattes först en tid – innan lerlagret hunne att afsätta sig – för atmosfäriliernas inverkan, och när lerlagret började bilda sig, vore alla köttiga delar försvunna. Endast benbyggnaden och möjligen broskartade delar och skal vore att finna. Och således hade naturen själf företagit ett noggrannt urval af de organismer, som hon har menat borde bevaras åt den undrande eftervärld, som komme att genombryta vårt uppkonstruerade lerlager. Denna eftervärld skulle finna vackert bibehållna skelett af människan, hästen, tigern och katten. Hon skulle beundra skallerormens långa kotsamling, hon komme att finna förstenade kräft- och hummerskal och fröjdas åt förekomsten af prydliga snäckor.

Men – af de allra lägst stående organismerna, såsom maneter, mikrober etc., funne hon *absolut icke det minsta spår.* Ty dessas kroppar hade långt innan däggdjurens köttmassor förruttnat, öfvergått till gaser och organiska syror – och således spårlöst försvunnit. –

Och vår eftervärld komme helt visst att häraf sluta sig till, att sådana varelser alls icke *hade kunnat* existera samtidigt med de andra. Och den slöte felaktigt. Men, som vår eftervärld – efter utvecklingslärans konsekvenser – måste stå mycket öfver oss och dock skulle kunna draga felaktiga slutsatser ur materialet, så måste vi tänka oss, att detta mycket lättare händer *oss.* Vår samtid är därför fullkomligt ursäktad, för att den ej mäktar mera än dess eftervärld.

Det vore inkonsekvent att antaga, att icke i de geologiska lager, där vi finna försteningar af organismer *(därför* att de haft en brosk- eller benbyggnad), ett myller af andra lägre stående organismer skulle kunnat lefva, djur, som stått under de såsom petrifikat bibehållna arterna. Det vore tvärt om fullkomligt konsekvent att supponera, att verkligen då, liksom i våra dagar, sådana arter förekommit.

Se vi vidare på vår spegelbild så synes tydligt, att organismernas benstomme i stora drag utvecklas i förhållande till deras högre ståndpunkt inom utvecklingsskalan – i alla fall deras *inre* benbyggnad. Nu veta vi, att *hvarje* organismtyp, som nu existerar, *måste* hafva en liknande historia om sin egen art som hela spegelbilden visar, att *alla samtidigt lefvande* organismer hafva.

Och således bör dess historia särskildt beträffande benbyggnaden vara den, att denna mer och mer utvecklats. Och gå vi riktigt långt tillbaka i tiden, komma vi *ofelbart* till ett stadium hos till exempel giraffen eller apan, då dessa organismer ingen benbyggnad ägde alls, då de rent af voro köttklumpar med ben af broskartad massa. Och ännu längre in i tidernas djup fanns ej heller detta brosk – allt var endast en halffast, manet-artad massa.

Så säger oss i alla fall vår spegelbild, att organismens historia är.

Den omtalar vidare, att de nu varmblodiga organismerna förr måste hafva varit kallblodiga.

Den visar oss, att antalet arter är absolut öfvervägande hos de lägst utvecklade djuren, en sak, som äfven den talar sitt tydliga språk. –

Men icke blott denna spegelbild är det, som täljer organismens saga. Äfven dess *foster* framvisar under bildningen inom moderlifvet fas för fas af lägre utvecklingsstadier.

Och härmed äro vi inne på vårt andra hufvudämne: *fortplantningen.*

De högst utvecklade hafva en mycket invecklad fortplantningsprocess, och ungarna färdigbildas *inom* moderorganismens kropp. Därnäst komma de, som lägga ägg, hvilka befruktas inne i moderorganismen, men sedan *utanför* kroppen utvecklas (dock *med tillförsel* af moderdjurets eller analog värme). Senare komma de, som lägga ägg, hvilka befruktas först *utom* kroppen. Dessa befruktade ägg behöfva blott *vanlig* temperatur för sin utkläckning. Och på det allra lägsta trappsteget stå de djurarter, som föröka sig genom enkel *afsnöring.*

Huru besynnerligt det än kan förefalla, är det dock af det ofvan anförda klart, att äfven detta är en bit af vår egen historia. Del gifves ingen annan tänkbar möjlighet. Till och med människan har en gång varit endast en degartad klump, som förökade sig medelst afsnörning – hon måste hafva varit det. Ty spegelbilden *kan ej* ljuga.

Fortplantningsfömågan framvisar äfven intressanta saker.

Den är otroligt stor hos de lägsta af organismerna – aftager sedan uppåt skalan och är onekligen minst hos det högsta af djuren – människan. (Detta är en regel i stora drag; hos raser, som äro stadda i utdöende etc., gifvas undantag.) Detta kan gifva oss en bild af, hvilket myllrande lif alla dessa sig snabbt förökande organismer måste hafva förlänat jordens yta under denna första, jungfruliga tid.

Så långt komna, torde allt vara klart för läsaren.

(Om växterna har intet talats, men de omnämndes under Somas tal om jordens första dagar.)

Det uppstod under jordens femte och sjätte dag dessa allehanda djurarter. Alla kommo de genom vätgasen och andra, liknande, ännu lättare gaser (de *finnas* ehuru ännu blott *anade* af människan, upplyste Soma). Så bildades den första fågeln af en stor gasbubbla, omgifven af synnerligen tunt kolmaterial. Dess stora lätthet gjorde, att den slet sig loss från moderbädden och steg mot höjden. Den steg och steg. Midt emellan tvänne skyar – laddade med positiv elektricitet – blef den stående stilla; den inneboende gasens negativism gjorde att ballongen uttänjdes mot tvänne motsatta sidor: de bägge vingarna voro bildade. Den första ormen danades genom en kolboll, som rullade utför en brant sluttning. Den plattade till sig och antog slutligen formen af en lång, smal sträng. Och så vidare i oändlighet. Former i tusental, i millioner. De fyra benen bildades på ett mycket enkelt sätt. En vätgasbubbla drefs i höjden, rund som ett klot. Den steg, men förmådde icke som fågeln lyfta sig. Dess fäste i marken blef allt smalare och smalare. Slutligen föll bubblan men blef liggande på en kupig sten. Där låg den och dess smala bihang var dess svans. (Häraf kommer sig äfven denna märkvärdiga utväxt, som än i dag är fäst till djurens bakdel och som bär detta namn.) Kulan på stenen utvecklade sig äfven nedåt, där det fanns fritt rum. Men nu vet hvar och en, att om en boll placeras på ett kupigt föremåls topppunkt (i synnerhet om detta är aflångt), kan den med lätthet, om den plattas till, nedsända just fyra delar.

Nu är att tillägga, att kollagret ännu länge blef liggande på marken. Och ju längre det låg, desto »ädlare» blef det. Det »inpyrdes» så att säga mer och mer med de lätta lifsämnena därigenom, att organismernas lik åter tillfördes detsamma. Och däraf bildades ock, allt efter som tiden led, allt ädlare och ädlare former hos organismerna. Och allt detta förlöpte i kronologisk ordning efter Mose I Boks förklaring.

Sist kom människan – ja, Soma försäkrade, att människan har funnits på jorden från mycket tidiga dagar. Men *hvilken* människa! Förökande sig genom afsnörning till otrolig grad var hon till det yttre föga lik nutidens homo.

Så började så småningom alla dessa djurformer att inkrusteras med kalk, kisel och andra ämnen – och en benbyggnad utvecklade sig, till en början oftast som ett skal, senare såsom en inre byggnad.

Och först nu var det möjligt för omgifvande bergarter att åt oss bevara dessa typer såsom försteningar. Häri strider intet mot Moses, intet mot Darwin, intet mot en förnuftig Gud, som icke använder sig af andra »skapelseakter» än de krafter som Han bjudit naturen att lyda under, intet heller mot geologiens rön – ty allt efter som formerna erhöllo benstomme konserverades de, och detta fortgick helt naturligt i tur och ordning allt efter utvecklingsgraden.

Aldrig har en enda djurart, från denna första tid och till våra dagar helt öfvergått till en annan art. Men hvarje art har utvecklats, ja utvecklats ofantligt. Och ett urval har så tillvida skett, att de arter, som ej hafva kunnat anpassa sig efter de omgifvande förhållandena hafva dukat under, upphört att existera. Arterna gå framåt mot en minskning i antal. Ty de arter som nu finnas, de hafva alltid, så länge uralstringen pågick, funnits och *dessutom* alla de, som vi påträffat såsom petrifikat. Och huru många än ytterligare som gått helt till spillo innan de hunnit få benstomme, därom kan ingen bestämdt yttra sig.

Ungefär så, som ofvanstående antyder det, voro Somas afslöjanden om femte och sjätte dagarna till sitt innehåll.

Dessutom berättade hon, huru hon följt utvecklingen steg för steg.

XIX.
DEN FÖRSTA MÄNNISKAN.

Han var ingen skönhet af rang den »Adam», som jordens kollager dref upp ur sin yta, om man får tro Somas ord. Betraktar man däremot allt typiskt som skönt, så stiger han i vår aktning.

Människan bildades, enligt Soma, på en viss omväg. Hon bildades visserligen af kollagret och af jordens drifvande kraft, men genom en vidare utveckling af växtens högsta delar.

Det växte ett träd med blad och frukter. Bladen voro runda och stora som sköldar. Frukterna hade väldiga dimensioner, långa och smala och liknade till formen något gurkor och bananer. Och det var af en sådan frukt, som den första människan danades. Frukten föll till marken och omhändertogs af kollagrets drifvande kraft. Och i och med att den första människan bildades, hade hon samma lag att lyda, som allt annat, som lefde. Hon förökade sig – som ofta sagts – genom enkel afsnörning. Och än räckte jordens drifvande kraft till för att fullt åter utbilda de bägge nydanade hälfterna.

Men icke alla frukter af dessa träd blef det beskärdt att utvecklas till människor – de flesta gåfvo upphof till nya träd, liknande de gamla. Endast där, hvarest de yttre betingelserna voro för handen, utvecklades människan. Och ett hufvudvillkor tycktes det vara, att frukten föll på en sådan del af kollagret, som innehöll en viss kvantitet *fosfor.* Detta bi-ämne tycktes omöjliggöra danandet af nya växter men däremot kraftigt befordra människans bildande. Hvarför – skall strax berättas.

Nu för tiden äger jorden icke denna kraft, att af växters frukter dana fritt rörliga organismer. Men här, liksom i allt, spåra vi ännu i dag vissa kvarlefvor af hänsvunna tiders former och tendenser. Vi se ännu i dag hos de högsta växter jorden bär spår till djurets eller människans ansiktsbildning – hos deras frukter. Huru denna tydligt framträder hos vår allra högsta växt – kokospalmen – har jag redan i ett föregående arbete sökt häfda6. Här skall blott påpekas detsamma hos en annan, högt stående växt, hos apelsinträdet. Den, som såsom främling besökt Spanien och sett orangerna glöda på sina stjälkar, han vet, huru olika dessa mogna frukter äro de kart, som vi i norden förtära. Och den artige spanjoren, som utsöker åt gästen den sötaste frukten, går noggrannt till verket. Han fattar den ena apelsinen efter den andra i handen, granskar den noga och höres slutligen utbrista: *Senor un hombre!* (Herre, en människa!) i det han öfverlämnar den fullmogna frukten till sin vän. Ty hvarje spanjor vet, att de *sötaste* och *mest utvecklade* apelsiner på sådant sätt sammandraga valkarna på sitt skal, att ett fullkomligt tydligt människoansikte bildas. Tydligt synas dess ögon, näsa, mun, haka, kindben. Och han vet, att när detta ansikte har bildat sig, då har alltid frukten nått höjdpunkten af hvad smak, doft och näringsvärde beträffar. Jag omnämner detta endast för att visa, att *spår* ännu finnas, som verkligen tyda på något, liknande det, som enligt Somas berättelse, skedde i tidernas gryning.

Vi återgå till vår första stamfader. Där låg den aflånga, väldiga frukten till hälften begrafven i det fosforhaltiga kollagret – och dess utveckling började. Den mognade frukten hade redan på sin gren intagit den vertikala ställningen, emedan dess nedre ända (yttersta spets) var tyngst, och den bibehöll i kollagret sin uppresta ställning. I den motsatta delen, den del alltså, som varit fäst vid stjälken, hade den tydligt utvecklade ansiktsformer; denna del vände nu uppåt. Och genom hela frukten steg den lösgjorda fosforhaltiga gas, som kollagret innehöll. Den samlade sig i fruktens högsta spets – hjärnans plats – och än i

våra dagar visa våra hjärnor en viss fosforhalt; ja, denna halt af fosfor sätter vetenskapen t. o. m. så högt, att ordet »Ohne Phosphor kein Gedanke» därigenom födts.

Man har filosoferat mycket öfver huru människan den allra första tid hon existerat har kunnat skydda sig mot alla de rofdjur, som säkerligen omgifvit henne. Ty alla varelser utom just människan hafva ett eller annat försvars- eller angreppsvapen. Örnen sin flykt och sitt öga, lejonet sin kraft och sina tänder; antilopen sitt snabba lopp; elefanten sin massa; masken sin förmåga att gömma sig i jorden; haren sin likhet med marken och så vidare i oändlighet. Men människan – intet af allt detta. Frågar man, hvad som skyddade de allra lägst stående djuren, de, som knappt hade rörelseförmåga och absolut saknade försvarsvapen, så måste svaras, att de genom sin otroliga fruktsamhet räddades från att förgöras. Ju lägre en organism står, desto hastigare och rikligare förökar den sig. Men människan, som det högsta väsendet, har således icke ens haft detta medel till buds.

Men hon måste haft *något.*

Och detta är lätt funnet: *hon var giftig.* Blotta närvaron af en människa var nog att jaga de vilda djuren långt bort. De, som öfvervunno sin leda för den starka fosforstank, som utgick från våra förfäder och frestade att bita dem, störtade döda till marken – förgiftade.

Och följa vi vår röda tråd konsekvent, och se i allt nu existerande en spegelbild af det gångna, så se vi, om vi klassificera äfven människorna efter utvecklingsgrad reminiscenser af denna stank. Vi anse ju negrer etc. såsom de minst utvecklade människor. Rensa, tvätta emellertid en neger huru mycket som helst. Vid minsta transpiration skall hans inneboende stank genast framträda – visserligen icke af fosfor, men dock en lukt, som är oangenäm. Kineserna påstå, alt den hvite mannen har en vedervärdig lukt – en lukt, som i alla fall icke vi själfva kunna märka. Denna ständiga stank, som de första människorna omgåfvo sig med, är det som gjort vårt luktorgan så oerhördt mycket mindre utveckladt än de lägre organismernas. Vår näsa bedöfvades beständigt af vår egen lukt.

Då Sten framställde en fråga till Soma om huru det var möjligt, att denna frukt, som var människans ursprung, icke förstördes af den stinkande fosforgasen, svarade hon, att detta berodde på vissa egenskaper hos de smådelar, som egentligen utgöra lukten. Likasom atomerna ingå föreningar, påverka hvarandra, så göra ock de ytterst små materiedelar, som förorsaka lukten. Men denna luktens reaktionsförmåga har mycket försvagats sedan jordens första tid, och nu för tiden märkes knappast denna verkan mellan tvänne luktarter. Hos frukten var det den *doft*, som den ursprungligen ägde, som med fosforgasens *stank* bildade de föreningar, som gåfvo upphof till det högre lifvet hos människan. Måhända kommer det att dröja sekler – menade Soma – innan vi lära oss att förstå vetenskapen om *lukternas reaktioner*, en lära, som är lika viktig, som hela kemien. Då skola vi se, att alla lukter antingen äro sammansatta eller enkla – ungefär som färgerna. Genom en enkel och sinnrik apparat (i princip liknande ett ljusbrytande prisma) skola vi kunna framkalla hela »luktspektra» och separera hvarje luktart för sig. Det har vidare visat sig, att »komplementärlukter» finnas liksom komplementfärger. Hittills är emellertid luktläran mycket litet odlad och för min del måste jag erkänna, att jag endast känner en enda lukts komplementärlukt och detta är terpentinlukt och hvitlökslukt, som är dess motsats. Dessa två upphäfva hvarandra fullständigt, en sak, hvaraf man betjänar sig i nymålade rum. Men om de äro enkla eller sammansatta lukter vet jag ej.

Emellertid – människan gick framåt i utveckling. Men hon gick icke genom olika djurformer utan människan var alltid människa, art var alltid art, men arternas mångfald var stor och oerhörd. Hvarje art utvecklades, men bibehöll dock sitt *hufvudsakliga kännemärke* genom tiderna.

Jorden afkyldes; dess drifvande kraft förminskades. Nu började människan erhålla en svag, broskartad benstomme. Och så kom den tid, då hon icke mera förmådde att afsnöra lika stor del af sin kropp som förr.

(Delningen försiggick efter ryggen, som ännu i dag visar detta märke genom sin kalhet). Hon måste nu utsöka den del af sin kropp, som besatt mest lifskraft, och denna del var vid kroppens midt. Och slutligen räckte ej ens till detta jordens kraft. Och nu inträdde det stadium, då människan (kön fanns ej ännu) måste gifva af sin egen värme till den afspjälkade delen. Men äfven detta räckte slutligen ej mera. Då uppstodo könen. Helt enkelt genom samma princip, som vid själfalstringen. Själfbevarelsedriften (den, som till och med bjuder metallen att bibehålla sina egenskaper) gjorde den starkare af människorna utom sig. Dess afkomma hotades af död och förintelse. Då intryckte den utan vidare i den svagare varelsen – den, som ej längre kunde afsnöra sig alls – den nuvarande kvinnan – i dess mest värmande, lifskraftiga del, bålen, sin nu så obetydliga, afsnörda del. Och här inne i honan började ånyo precis ut och in samma själffostringsprocess hvarifrån jorden själf, i och med detta införande, hade befriats. Människan blef äggläggare i samma bemärkelse, som fåglarna nu äro det. (Hon hade redan lagt *det* äggläggande stadium bakom sig hvilket i våra dagar t. ex. kräftdjuren befinna sig i – en direkt afsnörningsprocess af ägg.)

Och för att läsaren bättre må förstå Somas mening, måste jag äfven hvad *ägg* beträffar ingå på en litet närmare jämförelse. Jordeorganismernas samtliga nuvarande äggtyper framvisa nämligen åter den samma spegelbild, som vi nu så väl känna. De lägsta äggen äro mjuka, med tunt mjukt »skal» – de likna jordens första, benlösa varelser. Ägg på högre utvecklingsstadium (fåglarnas) visar kring ett mjukt inre ett hårdt skal – de motsvara jordens första skaldjur – detta kräftsläkte, som hör till de allra första försteningar vi funnit. Högst stå däggdjurens ägg – här finna vi endast ett ytterst tunt skal och inne i modren utvecklar sig hos detta ägg en inre *benstomme* – detta är bilden af jordens senaste organismer – däggdjur och öfverst människan.

Så gick det ock inne i människans kropp, så som det förr hade skett på jordens yta.

Det hela har ingen lucka. Från själfalstring har allt gått öfver till ägg; och den dag vi nu lefva är det verkligen möjligt, att jordens kraft icke ens för det allra lägsta lif räcker till för att fram-mana det ur »liflös» materia. Men gången af det stora hela ligger genom Somas afslöjanden klar för oss, och vi se att de gamle, genom aningens gudagåfva och genom sitt aktgifvande på naturen, ofta kunde komma sanningen närmare än vi med våra dissektioner och genom våra konstrika mikroskop.

XX.
DEN FÅNGADE PLANETEN.

Klingande hördes Somas röst när hon sade: »Ännu många gånger besökte jag jorden, men vände alltid tillbaka ut i rymden på Somani. Men den gång, som skulle blifva den sista, hade jordens atmosfär till den grad förtunnats, att en himlakropp af så pass stor täthet som min icke längre kunde undgå att dragas in till jorden, mot hennes medelpunkt.»

»Hvad har den jordiska atmosfärens täthet eller tunnhet att skaffa med denna sak?» frågade Sten förundrad. »Jorden har väl lika stor dragningskraft oberoende af om dess hölje är tätare eller tunnare?»

»Härom skall jag möjligen en annan gång utförligare informera dig», svarade hon och fortsatte :

»Som du redan vet, kretsade Somani likt en komet omkring solen och tangerade jordens atmosfär under fullt dagsljus på jorden. Denna gång, som jag nu talar om, fattades emellertid Somani af jordens dragning, den bands till henne, den blef för en kort tid en drabant till jorden. Du kan föreställa dig min häpnad, när Somani, i stället för att, som alltid förr, vånda om i jordens närhet, nu fortsatte sin väg förbi Tellus. Jag förvånades. I stället för att träda in i atmosfären beskref Somani en nästan cirkelrund bana kring jorden och framkom åter på dess andra sida. Jag såg alltså denna gång äfven den del af jorden, som hade natt. Nu, hoppades jag, skulle den emellertid fortsätta i sitt gamla spår, ut ur solsystemet. Men jag blef bedragen. Åter

en gång kretsade den rundt din planet och nu märkte jag, att den verkligen var fångad af denna, att Somani, förr den frie herren, nu var jordens slaf. Jordens diameter ökades mer och mer och däraf slöt jag, att jag på min lilla drabant beskref en spiral omkring Tellus, hvilken färd skulle ända med Somanis slutliga nedstörtande. På jorden lefde nu tänkande, lifvet älskande varelser, och jag förstod, att jag här kunde göra en god gärning ifall jag varnade dessa och kunde förmå dem att bringa sig i säkerhet för den kommande katastrofen.

Jag lämnade Somani, som jag många gånger förr hade gjort, och steg ned till jorden.

En högre makt dref mig till detta steg och mina handlingar dikterades af denna.

Jorden var höljd af moln. För mänskliga ögon var Somani omöjlig att iakttaga, men mina ögon äro skarpare och jag såg den genom dunsterna klart och tydligt. Ehuru den i sig själf var så liten hade den dock nu en diameter som halfva månens.»

»Men märkte icke människorna denna nya drabant om natten»? frågade Sten. »Man vet ju, att till och med vid mycket tjocka moln lyser dock något af månens ljus genom dessa och lämnar i alla fall en antydning om sin tillvaro där bakom.»

»Nej», svarade den sköna, »denna lilla kropp befann sig ju ganska tätt inunder jorden. Nattetid doldes den därför fullständigt af jordens skugga och reflekterade absolut intet solljus. Och på dagen kunde den naturligtvis icke ses.»

Soma fortsatte: »Det gällde nu för mig, att på ett ungefär beräkna, hvarest Somani skulle komma att nedstörta på jorden. Detta löstes af sig själf på ett mycket enkelt sätt. Kan du gissa detta?»

»Nej, det är mig fullständigt omöjligt!»

»Jag stod på jorden, betraktande Somani på pellen. Som du vet kretsade hon rundt jorden. Säg mig, hur tror du, att hennes bana tedde sig, från jorden betraktad?»

»Antagligen sakta framskridande, som måne eller sol eller något hastigare», svarade han.

»Ja, högst betydligt hastigare. Min planet roterade kring Tellus i retrograd riktning, motsols med andra ord.»

»Men hur kunde du utan instrumenter beräkna, hvar Somani skulle träffa jordytan?»

»Helt enkelt därigenom, att jag förstod, att den, långt innan nedstörtningen skulle äga rum, måste komma att sakta sin fart och sedan rotera kring jorden åt samma håll, som jorden själf vrider sig. Ända till denna tidspunkt ansåg jag, att jag hade tiden för mig. Och jag begaf mig ut bland människorna för att söka öfvertyga dem om, att en stor fara hotade dem, att de kunde vänta, att helt eller delvis förgöras. Jag uppenbarade mig för många gamla patriarker i deras slummer, men de fäste intet afseende vid mig, de togo mig antagligen endast för en dröm. Jag kunde berätta dig långa historier om alla dessa mina försök, men det skulle måhända trötta dig.»

»Det skulle tvärtom oändligt intressera mig», genmälde filosofen.

»Jag underlåter det dock denna gång. Hvarför skall jag tala om misslyckade försök, när jag endast skall omtala, huru det till slut lyckades mig att dock hos en människa ingjuta öfvertygelsen om den förestående faran. Men vi måste taga allt i kronologisk ordning och därför se till huru Somanis bana och hastighet gestaltade sig.»

»Den saktade väl?»

»Ja. Dess omloppshastighet om jorden blef allt mindre och mindre. Då, en dag, slog mig tanken, att jag åter en gång ville återse min kära lilla planet och begaf mig upp till den.

Jag närmade mig Somani på den sida af henne, som vände mot jorden. Ett hvirflande moln syntes öfver denna del af min planet och jag kunde ej först göra klart för mig hvad det var, som förorsakade detta skydrag på den annars så lugna ytan. Men då jag ändtligen satte min fot på marken varseblef jag strax hvad det var, som vållade detta. Somani hade fått en rotation om sin egen axel, en ganska betydande sådan. När jag stod stilla på en gifven plats på henne såg jag jorden och solen, icke månen att förglömma, alla tre med stor hastighet skrida öfver firmamentet. Det var dag och natt, solljus, månljus och jordsken om hvartannat i hastigt växlande följd. Och just af denna orsak: Somanis hastiga rotation, var det, som jag hade sett det moln, jag nyss nämnde. Periferihastigheten hos min planet hade blifvit så stor, att icke längre alla de partiklar som funnos på ytan drogos till hennes medelpunkt. Hade hon nu sväfvat så fritt som till exempel Saturnus, så hade det bildat sig *en ring* omkring henne af dessa utslungade delar.»

Vid dessa ord afbröt den unge filosofen Somas tal.

»Hvad», sade han, »du menar, att Saturni ringar skulle bero på, att denna planets egen rotation är så stor, att centrifugalkraften drifver ut dess lösa delar på ekvatorn till dess ringar?»

»Javisst, känner du icke till, att Saturni egenrotation är synnerligen stor. Jämför då i morgon, om det roar dig, de olika planeternas periferihastighet i förhållande till dess vanliga hastigheter i loppet om solen, så skall du finna, att Saturnus bildar ett undantag från de andra! Alltnog, vi återvända till Somani! Hade, sade jag, denna icke haft den mycket större jorden i sin närhet, så hade troligen en ring bildats om henne. Men jorden fanns där. Och därföre skedde en sådan utslungning af lösa ytdelar endast från *den* sida af Somani, som vände *mot* jorden. På den motsatta sidan hjälpte jordens dragningskraft däremot att hålla de lösa delarna kvar, ty dragningen verkade naturligtvis tvärs igenom Somani. Jag återsåg nu mitt lilla hus. Men hvilken vederstygglig ödeläggelse hade icke öfvergått platsen. Jag kan tryggt säga, att jag under de eoner, som jag hade vistats på planeten, hade samlat det mesta af »lösöret» just till denna plats. I alla fall hade jag dit samlat det mest dyrbara. Jag hade hopar af ädla stenar, jag hade åstadkommit de mest fantastiska ting och saker, jag hade många saker, som visa en förunderlig likhet med de jordiska. Jag hade samlat metaller i min närhet, lätta som de voro att erhålla och vackra att åse. Vid mitt besök fann jag nu en stor del af dessa föremål vara försvunna. De hade lämnat Somani, dragna mot jorden, och störtat ned på densamma.»

»Således fanns dock *något* af dina tillhörigheter ännu kvar på Somani'?»

»Ja. Men hvilka tror du?»

»Hur skall jag kunna veta det?»

»Tänk på tyngden?»

»Ja, visst! Då skulle jag antaga, att du återfann de tyngsta, det vill säga de tyngsta metalliska sakerna.»

»Alldeles riktigt! Dessa hade ännu lyckats hålla sig kvar. Men allt hvad jag hade af sten, af lättare ämne, det hade utslungats. Sedan återfann jag mycket af allt detta på jorden, men huru! Stympadt och förstördt genom farten och kollisionen. Du förstår ju, att under det Somani kretsade omkring jorden dess bana beskref en viss, nästan rät linje rundt omkring henne. Nåväl rätt under Somani, på en sådan linje, återfann jag alla dessa föremål. Men inbillar du dig, att de där lågo jämnt utströdda?»

»Ja, tämligen.»

»Nej alldeles icke. Som jag nyss sade, jag hade till mitt hem – på Somanis ena sida – samlat det mesta af

lösa föremål. Följden häraf var helt naturligt den, att när mitt hemvist vände mot jorden, ett mera intensivt nedstörtande ägde rum än när hvilken annan punkt som helst af planeten stod vänd mot jordens yta.»

»Ja, naturligtvis. Nu förstår jag. Denna nedstörtning af dessa lättare partiklar skedde nog i det stora hela såsom en linje, men i värkligheten skulle den på jorden mera likna ett pärlband.»

»Du har rätt tydt tilldragelsen», svarade gudinnan. »Just på detta sätt återfann jag mina smycken och leksaker på jorden. Men icke blott *jag* fann dem igen. Äfven I människor hafven funnit dem och till Eder heder måste jag medgifva, att I hafven anat deras kosmiska ursprung.»

Han häpnade.

»Hvad menar du, gudinna», sade han efter en stunds tystnad.

»Jag syftar på *Moldaviterna* till exempel. I hafven funnit dem på trenne ställen af jorden. I Böhmen, i Indien och Australien. I hafven redan märkt att dessa trenne fyndorter ligga *i noggrann rät linie med hvarandra.* 7 Ja en holländsk doktor har till och med i en afhandling antagit dem vara komna från månen och har uppställt beräkningar öfver hvilken hastighet de böra hafva haft, när de utslungades ur månens kratrar. Har du hört talas om dessa »mystiska» små tingestar?»

»Ja», svarade han, »helt visst! De utöfvade alltid en hemlighetsfull dragningskraft på mig dessa små moldaviter. Och jag känner till och med den holländske doktor, som du nämnde. Med egna ögon har jag i Freibergs bergakademis samlingar sett flere af dessa små obsidiankulor.»

»I den samlingen finnes ock en ganska besynnerlig moldavit», sade Soma. »Helt visst har du äfven sett den. Den ser ut som en boll med en upphöjd rand, som löper rundt om dess midt.»

»Ja visst. Denna lilla boll var så lätt, att den flöt på vatten. Däraf slöt man, att den i sitt inre var ihålig», svarade han, ihågkommande denna besynnerliga tingest, som hade satt myror i så månget hufvud och hvilken ännu förvaras i nyssnämnda samlingar.

»Alldeles riktigt. Den *är* äfven ihålig. Det var den lilla ask med lock, som jag med stort besvär hade urholkat med diamanten och hvari jag förvarade Amirs piller. Under farten genom jordens atmosfär sintrade dess yta. Askens form förstördes delvis och locket kittades af den halfsmälta obsidianen lufttätt mot underdelen. På grund häraf fick hela asken denna ringa specifika vikt, hvilken hindrat den från att falla för fort och krossas mot jorden.»

»Säkerligen skall ingen ana obsidiankulans verkliga innehåll. Förbjuder du mig att omtala det?»

»Visst icke! Ingen skulle tro dig.»

»Och förblef du under detta besök länge på Somanis yta?»

»Nej! Då jag såg denna början de förintelse eller man kan nästan kalla det: »afklädande» af min sfär skyndade jag snarast möjligt åter till jorden. Du tycker väl, att jag egentligen hade bort stanna kvar som kaptenen på sin skuta, men jag kunde ju dock intet hafva gjort och jag aflägsnade mig för att återtaga min själfvalda mission på Tellus.»

»Och nu lyckades det dig att meddela dig med en människa, som trodde på faran?» frågade Sten Wilén.

»Lugn! Ännu ha vi tid på oss att tala om den saken! Har du icke intresse af att först höra huru det gick med metallerna och de tyngre tingen, som ännu voro kvar på Somani då jag lämnade den för alltid?»

»Jo, mycket?»

»De metalliska föremålen förblefvo längst kvar på Somani. Slutligen blef dock jordens dragningskraft så stor, att de nedstörtade.

Alla dessa saker återfinnas på ett annat bälte som går rundt jorden, naturligtvis äfven de fördelade likt ett radbands pärlor. De metalliska tingen, utgörande alla tänkbara slag af föremål, tjänande till olikartade ändamål, störtade som meteorskyar från Somani till jorden. De föllo i hafvet, de föllo i de lösa jordlagren, de föllo ock på det fasta berget. Jag har funnit flere sådana samlingar af mina förra egendomar.

Jag har sett mitt vackra badkar af rent guld, sammanbakadt till en otymplig klump, ja i Edra museer ser man ännu i dag modellen däraf. Denna modell bär namnet »jordens största nuggets.»

»Ja, denna afbild såg jag i museet i Prag», sade Sten. »Men jag måste medgifva, att den icke hade mycken likhet med ett badkar. Men Gudinna, huru kunde du bada på din planet? Där fanns väl icke vatten?»

»Nej, rinnande vatten förefanns där icke. Detta badkar hörde blott till de många ting som jag, i tanken på kommande tider och för att fördrifva tiden roade mig att förfärdiga.»

Soma fortsatte:

»Nu för tiden finnas af alla dessa metaller som nedstörtade: koppar, tenn, silfver, guld, zink, aluminium och så vidare – endast guldet kvar gediget och såsom oxidförening tennet. Af de, som föllo i hafvet, är intet att finna. Hafsvattnet har med sin klorhalt upplöst det alltsamman, äfven guldet. Men på den fasta jordskorpan finnes, som jag sade, ännu guldet. Jordens vatten, samlade till rännilar, hvilka ökade sig till stora floder, företogo ett slags anrikning af guldhalten. I deras lopp samlades guldet. Medan grus, sand och rullstenar kunde ryckas med af strömmen afsatte sig det tyngre guldet och hvarje guldgräfvare vet, hvar han har störst utsikt att anträffa detsamma.»

XXI.
SYNDAFLODEN.

»Min planets omloppshastighet omkring jorden», sade gudinnan, »blef allt mindre och mindre. Slutligen en dag såg jag genom skyarna, som allt fortfarande skymde henne för mänskliga ögon, att hon stod orörligt stilla. Somani hade nu ganska betydande dimensioner och var jorden tämligen nära. Sedd från en punkt utanför jorden stod den naturligtvis icke orörlig, utan beskref en spiral omkring jorden och fördes fram genom rymden med lika stor hastighet, som jordens förlängda radie skulle haft vid denna periferi. Nu gällde det att undersöka, hvar sammandrabbningen med jorden skulle äga rum. Det gällde att finna den plats, hvarest Somani syntes stå *lodrätt öfver mitt hufvud.* Ty från jorden sedt märktes intet af den spirallinie, som planeten beskref omkring henne. När man från den punkt på jorden, som var rätt under planeten, betraktade henne syntes hon fullkomligt orörlig, endast sakta förstorande sig. Därför tror man ock, att en kropp i sitt fria fall mot jorden följer en rät linie, gående radiellt mot jordens medelpunkt. Men intet kan vara mera felaktigt än en sådan uppfattning. Hvarje kropp faller i spiral mot jorden, ehuru det för ett öga, bundet vid Tellus, ser ut, som fölle kroppen radiellt.»

»Men tyngden drager dock kroppar mot jordens medelpunkt!» sade Sten.

»Helt visst. Men däraf följer alls icke, att kroppen i sitt lopp *följer* denna linie. Tvärt om. Antag, att du håller en sten i din hand! Du befinner dig på ett afstånd öfver jordytan af omkring 10 meters höjd. Stenen befinner sig naturligtvis icke nu i hvila, den kretsar på jorddiameterns afstånd omkring jorden med samma

hastighet, som jordens egen rotation är. Tänk dig, att vi säga, att denna är omkring 400 meter pr sekund. Vi släppa vår sten till marken. Det förlöper ungefär en sekund innan den når jordens yta. Under denna tid har, såsom en följd af jordens vridning om sin axel, den punkt, som låg rätt under stenen i dess frigörelseögonblick, förflyttat sig omkring 400 meter åt sidan. Och rätt under stenen, på den räta linie, som förbinder stenen med jordens medelpunkt, förefinnes nu, efter sekundens slut, en punkt af jorden som för en sekund sedan var 400 meter aflägsen. Fölle nu stenen absolut rätt mot jordens centrum, så skulle den nedfalla 400 meter ifrån den plats, hvarest den släpptes. Men nu gör icke stenen sådana afvikelser. Den faller ned på jordytan rätt under den plats hvarest den släpptes och följden är, att den föres mot jorden i *spiralform*, att den icke kommer till jorden så, som vi se det, lodrätt, utan nästan tangentiellt. Somani föll alltså, *sedd från jorden*, rätt mot densamma, *sedd från rymden*, hvarifrån jag flere gånger betraktade henne, i en spiral. Och nu såg jag tydligt, hvarest sammandrabbningen skulle komma att äga rum. Midt öfver den nuvarande *Persiska Viken* stod Somani. Här skulle nedstörtandet ske. Som jag redan sade dig, jag hade redan länge rest jorden rundt sökande att varna människorna för den kommande olyckan. Öfverallt togs jag för ett fantom, ingen trodde mig. Du kan därför tänka dig min förvåning, när jag nu, då jag kände den kritiska punkten och just kring dessa trakter koncentrerade min ifver att varna människorna, fann, att en gammal man hörsammat min varning. Han hade redan nu, vid tiden för mitt förnyade besök, sin farkost färdig. Jämförd med nutidens båtar var denna mycket ful och besynnerlig. Den liknade mera ett tråg än en båt och saknade både egentlig för och akter. Den hade hvarken segel eller åror eller andra, senare kända fortskaffningsmedel.

Jag uppenbarade mig åter för honom i drömmen.

»Jag ser, att du är den ende, som har hörsammat mitt råd och lydt det», sade jag.

»Ingalunda följde jag *din* anvisning», svarade den gamle. *»Den Högste Anden* har gifvit mig budskap om den kommande floden. Dock nekar jag icke till, att äfven du har varnat mig för den. Men jag har äfven på andra omständigheter kunnat sluta mig till kommande olyckor: genom mina djurs oro. De märka långt före människan det, som skall komma och deras märkvärdiga beteende i längre tid har gjort mig ondt att åse.»

Och han fortsatte:

»Jag har lidit mycken smälek för denna båt, som ännu slår på torra landet. Människorna hafva förlöjligat mig och ansett mig vara en fantast.»

»Inom kort skola de blifva varse motsatsen», svarade jag. »Tror du att det kan lyckas mig att förmå andra att rädda sig.»

»Därpå tviflar jag storligen», genmälte gubben. *»Den Högste Anden* har vredgats på människorna och vill förgöra dem.»

Jag talade ännu länge med honom och han upplyste mig om en sak, som jag icke visste: att floden skulle komma inom sju dagar. Med andra ord, om sju dagar skulle min planet förintas, dö i jordens famn.

Jag hade gjort hvad jag kunde, försökt att varna människorna men icke lyckats, jag beslöt nu att afvakta det, som jag antog, storslagna naturskådespelet.

Somani blef allt större och större. På sjätte dagen efter det jag sist talade med den gamle mannen var hon så stor, att hon försänkte landskapet omkring Eufrat och Tigris i nästan fullkomligt mörker. Människorna förskräcktes och förfärades. De sågo dock ännu icke planeten genom de tjocka skyarnes dok. Djuren skockade sig samman; bland dem förnams ej längre jagande och jagadt; alla höllo de fred med hvarandra inför den anade, gemensamma världsfaran.

Dagen därpå kom nedfallet.

Med ett oerhördt buller sköt Somani, nu med rent fantastiskt mäktiga dimensioner genom molnen till jorden; med en susning, hvars make troligen aldrig förr eller senare har förnummits på Tellus, banade den sig väg genom atmosfären mot jorden. Slutligen föll den med ett fruktansvärdt hväsande, hvisslande och brusande ned i hafvet.

Somanis saga var slut för evigt!

Min planet hade, i likhet med meteorerna, som falla till jorden, af atmosfärens motstånd bringats till glödning, dock endast på ytan. Dess inre var fast och kallt, som förr.

Har jag på ett ungefär kunnat beskrifva för dig huru naturfenomenet verkade på örat, så blir det mig dock omöjligt att med ord uttrycka, hvilken syn det var för ögat. Från moderplaneten lösgjorde sig under fallet droppar af den smälta ytan. Dessa bestodo af olika föreningar. De lättare af dessa dröjde såsom en lysande sky kvar efter Somani, ännu länge efter att den hade slukats af hafvets afgrund. De tyngre, smälta dropparna ilade däremot före henne mot jorden. Det var ett virrvarr af färger – alla nyanser, som spektrum förmår att uppvisa. En syn, som aldrig kan förgätas. När Somani slog ned i vattnet, bildades väldiga skyar af ånga, som framkallades af den heta planetens beröring med detsamma. Dessa väldiga, vältrande ångmoln färgades af det glödande stoft, som följde efter Somani och som nu sakta dalade ned.

Alla katastrofer, vid hvilka människor sväfva i fara, äro sköna att åse emedan de äro storslagna. Men en vemodsfull stämning bemäktigar sig åskådaren då han betänker, huru mycket nöd och elände, som af desamma framkallas. Jag åsåg här mitt hems eldsvåda och ruin; jag hörde ej, men jag anade, tusende och åter tusende olyckliga varelsers verop och klagan där nere på jorden.

Genom ångmolnen sväfvade jag till den stora båten. Den stod ännu på samma ställe. Den hade ej alls förändrat plats.

I samma ögonblick, som jag ankommit till »arken» öppnades himmelens slussar och ett regn hvarom man nu icke kan göra sig ens den aflägsnaste föreställning, utgöt sig öfver trakten. Det var de väldiga ångmolnen, som började att kondenseras, det var det upphvirflande dammet, som bildade kärnan till droppar af vatten i molnen.

Men man kunde omöjligt urskilja särskilda droppar, de kommo för tätt samlade – det hela liknade mer en samlad störtsjö.

Arken stod i en fördjupning af marken, i en liten kjusa. Denna fylldes snart och arken flöt i en liten insjö af smutsigt vatten.

I detta ögonblick kom från hafvet, där Somani gått under, den första svallvågen vältrande in mot den gamles ark. Den höjdes sakta på flodvågens topp och fördes inåt landet.

Den väldiga vågen var hemsk att åse. Uppryckta träd, diverse af dåtidens husgeråd, människolik och djurkadaver slungades om hvarandra på dess yta. Den var mörk, färgad af uppslammad jord och mylla.

Denna flodvåg utbredde sig kring den närmaste delen af floderna *Eufrat* och *Tigris* och förgjorde alla lefvande väsen i denna trakt utom de, som befunno sig i arken.

Som du vet, finnes i de flesta länder sägner om stora floder. Detta var emellertid den egentliga, ursprungliga *så kallade syndafloden.* De andra, som omtalas, voro *följder af dennas verkningar.*

Säg mig nu, har du några frågor att göra om det, som jag nu berättat dig?»

»Ja, tusende frågor», svarade Sten. »Först och främst: hette den mannen, som du träffade, *»Noak*?»

»Egentligen känner jag ej hans namn», svarade gudinnan. »Men när långt senare i tiden denna historia skrefs, för att bevaras åt mänskligheten, såg jag, att han benämnts med flere namn. Ett namn är Noak, ett annat Hasisadru. Ett faktum är emellertid, att en sådan man funnits, lika visst, som alt hans besynnerliga båt med sitt lefvande inventarium har flutit på vågorna, som bildades genom min planets nedstörtande på jorden.»

»Vid alla tillfällen, som likna det du har skildrat, bruka blixt och åska åtfölja företeelserna. Du har ej omtalat, om så äfven här var förhållandet?»

»Helt visst! Hela episoden var förenad med uppträdandet af en sådan massa af elektricitet, att det nu för tiden icke ens skulle kunna anas. I denna tid voro alla naturkrafter mycket mera koncentrerade och rikligare för handen än nu tilldags. Edra nutida åskväder äro en leksak mot hvad som då kunde presteras!»

»Du, gudinna, som obunden sväfvar kring rymderna och i vår atmosfär, du har väl någon gång befunnit dig midt inne i en blixt?»

»Ja, många gånger.»

»Säg mig då, jag beder dig, hvad *är* egentligen blixten? Du får ej anse frågan såsom barnslig! Nog vet jag, liksom andra, att elektriciteten ligger till grund för en blixts uppträdande. Men det skulle intressera mig veta, huru förloppet i detalj försiggår inom själfva blixten?»

»Nyligen har en af edra vetenskapsmän funnit den riktiga lösningen på blixtfenomenet.»

»Hvilken är det?»

»Tyvärr ihågkommer jag icke hans namn. Men hans förklaring af förloppet stämmer mycket bra öfverens med verkligheten, som du nu skall få höra: En ljungeld är, som du vet, en utjämning af olika elektrisk spänning mellan vissa delar i atmosfären. Inne i en sådan blixt tillgår det på följande sätt: Luften äger, förutom kväfvet och syret en viss halt af *vattenånga.* Där denna vattenånga saknas, till exempel nu för tiden i atmosfären öfver Sahara etc., där *kan heller icke* åskslag mera uppstå. När den elektriska gnistan, som blixten är, genomgår denna vattenånga sönderdelas vattnet af den elektriska strömmen i *vätgas* och *syrgas.* Men samtidigt antändas dessa gasarter (knallgas) af den elektriska gnistan och en våldsam explosion sker. Dessa explosioner är det, som gifva upphof till det väldiga bullret. Själfva rullandet kommer sig dels af, att platserna, där explosionerna ske, ligga på afstånd från hvarandra, och detta beror i sin tur därpå, att luften icke öfverallt är lika rik på vattenånga.»

»Det var i sanning en mycket enkel förklaring», sade Sten.

»Sanningen är alltid enkel», svarade Soma.

»Hvilka voro de följder, som du nämde, att nedstörtandet hade för andra delar af jorden?»

»Skakningar, jordbäfningar, vulkaniska utbrott och liknande. Hela jorden var i tiderna efter denna katastrof liksom »upp- och nedvänd». Det tycktes, som skulle ett Guds straff öfvergå mänskligheten och allt lefvande. Det gafs i dessa tider knappt en mänsklig hydda, som icke remnade, icke ett träd, som ej med sina fina rötter kunde känna jordens darrningar. Det var, som hade hela jordskorpan varit endast ett tunt gummiöfverdrag om en elastisk boll, så gungade den och skakades på alla sina delar.

Nästan hvart land på jorden har från denna tid vissa epoker inom sin fördelning af land och haf att framvisa.»

»Varade den stora floden länge?»

»Det kan jag ej noggrannt uppgifva dig. Jag hade fullt upp att göra med att färdas jordklotet rundt och söka trösta där jag kunde. Jag gaf de mest olyckliga människobarnen glada drömmar, talade till dem under deras sömn om ljusare dagar, om en framtid, då jorden åter skulle komma till ro, då deras arbete ej längre skulle sköflas af dylika förhärjande tilldragelser, då deras barn ostördt kunde lefva sitt lif. Men jag sökte äfven öfverallt att inprägla i deras sinnen, att detta skedda vore kommet för att de skulle förbättra sig och sträfva framåt. Som jag nyss sade dig, alla människor i trakten af de båda floderna voro borta, men ännu funnos emellertid millioner af människor på andra platser, som ledo och räddes för naturens spel och dess väldiga krafter.

Detta var mitt arbete om nätterna. Om dagarne studerade jag noga alla de förändringar i geologiskt och geografiskt afseende, som jordytan hade undergått och detta var ett högeligen intressant studium. Nutidsgeologen skulle hafva gifvit år af sitt lif, om han hade kunnat följa mig på dessa färder.»

»Det skulle intressera mig ofantligt om du ville omtala för mig hvad som tilldrog sig i Europa under denna världsepok», sade Sten.

Men dagningen nalkades. Bilden af den sköna kvinnan började att förblekna.

Det sista Sten Wilén ännu hade tid att yttra var:

»Soma, jag vill undersöka din besynnerliga obsidianask i Freibergs museum och se ditt piller.»

Då svarade Soma med ord, som kom den unge filosofen att häpen rycka till:

»Pillret är borta – jag har för länge sedan förtärt det.»

XXII.
SOMAS DÖD.

Den morgon, som nu randades, fann Sten Wilén oroligt kastande sig af och an på sitt läger. Hans pulsar slogo, hans hufvud brände. Allt hvad Soma omtalat för honom, kunde han gå med på, blott icke det, att hon verkligen hade förtärt »dödskulan».

»Hvarför kunde hon ej hafva lefvat?» frågade han sig. »Hvarför, hvarför? Nog kan ett evigt lif på jorden vara tungt att bära men ändå, ändå.»

Han klädde sig.

»Jag», sade han, »en modern forskare, huru kan jag anfäktas af dessa fantastiska drömmar?»

Knappt hade han uttalat detta ord innan han bestört for samman.

»Dröm», sade han, »dröm! Det var, så sant jag lefver, ingen dröm – det var verklighet.»

Så kom den sidan af hans natur fram, den, som representerade kritiken och det torra förståndet och han fortsatte:

»Detta är allt hallucinationer – min hjärna är öfveransträngd. Jag vill förfriska mig i aftonens föredrag. Se det är förnuft, inga barnsliga griller! Vik hädan, nattliga syn, om ock tjusande skön!»

Han påtog sin nattrock och satte sig vid sitt arbetsbord; framför honom låg hans materialistiska föredrag uppslaget, och hans blickar föllo därpå. I går hade han tyckt, att de ord han hade nedskrifvit voro idel pärlor – nu dansade de framför hans ögon likt de eldslågor som hade kransat duken innan Soma framträdde ur blommans kalk.

»Lifvet bäres icke af något för oss ofattbart», stod där. »Lifvet är endast en yttring af materiens viljelösa atomer – drifna af kemiska och fysiska lagar.»

Då framträdde hans andra sida – den som han ärft af en älskad moder, med sinnet fullt för det sköna i lifvet – för poesien, för tron, för religionen och det inres verklighet.

»Fy, det är oskönt», sade stämman i hans inre. »Det är fult och meningslöst i en värld, där allt är så oändligt vist och ändamålsenligt inrättadt.»

Impulsiv som han var, fattade han pännan, sköt manuskriptet åt sidan och nedskref på ett brefpapper följande ord:

»Min Herre!

Jag uttrycker härmed mitt beklagande öfver att min sinnesstämning är sådan, att jag icke kan hålla aftonens föredrag. – – – – – .»

Max Simons spådom började allaredan visa något af sin gömda sanning.

»Sina», mumlade han, »jag tillbeder dig. Du intelligenta, härliga kvinna var den första sten som stötte min fot på min väg genom ärans och ryktbarhetens triumfbåge. Min måste du blifva. Jag undrar hvarför du har uppenbarat dig just för mig. – *Jag* är din Amir, Soma, ehuru jag icke har en aning därom. – Ja, så måste det vara – – så måste det vara.»

I detta ögonblick ringde det i telefonen, en kort ringning. Han förde luren till örat för att svara men om han hade sett ut genom fönstret i stället så skulle han ha sett att regnet flöt i strömmar därute och hört, att en dof åska mullrade. Han hade knappt lyft luren från dess plats förrän han träffades af ett våldsamt, elektriskt slag och såg tusende stjärnor för sina ögon. Han sjönk tillbaka i stolen, bedöfvad.

Knappt satt han där, tillbakalutad, innan Soma åter framträdde, klart och tydligt.

»Jag såg din förvåning, då du hörde att jag förtärt min dödskula», sade hennes milda stämma. »Och jag såg i dina ögon misstanken om att jag tagit mig själf afdaga. Se här! Hör nu slutet af min berättelse, och jag lämnar dig sedan för alltid.»

»För alltid? Hur grymt! Du har visat mig himlens port öppnad och du sluter den åter!»

»Om för alltid eller ej – det ligger i din egen makt att bestämma.»

»Men huru?»

»Det beror på dina gärningar.»

»Och hvilka gärningar skall jag då göra?»

»Jag tvingar ingen – lockar ej någon. Hör min sagas slut och döm sedan själf därom.»

»Jag skall gissa rätt, Soma, lita på det. Nu är jag idel öra!»

»Så gick jag jorderingen rundt – jag gick omkring i tusenden af år. Mitt utseende var jämt sig lika, min hälsa alltid god. Men mitt sinne var djupt bedröfvadt – jag längtade ännu gränslöst efter Amir – mitt hjärtas utkorade.

Kläder skiftade jag, i olika zoner vistades jag, min hud nöttes af och ersattes af ny, gång på gång och endast tvänne ting voro hos mig, trots mitt eviga lif – oförändradt de samma. Det ena var hoppet om ett återseende med Amir – det andra var min ask af obsidian med hans dödskula, den bar jag ständigt hos mig.»

»Men museet?»

»Det var först efter min död, som människorna funno den – tom.»

»Och din Amir – kom han till slut.»

»Ja», svarade Soma och Sten Wilén ryckte till så häftigt, att han nästan vaknade.

»Och finnes han ännu på jorden?» frågade han andlöst.

»Jag vet det ej. I mitt nuvarande lif äger jag tyvärr intet minne af allt detta.»

»Du försätter mig i en spänning, som gränsar till det yttersta. Förtälj dock, jag besvär dig!»

»Jag går med ens till slutet», svarade den himmelska, »jag stod på stranden af en ö i närheten af ekvatorn. Palmer vajade, hafvet låg solblankt framför mig och jag fick lust till att taga mig ett uppfriskande bad. Jag sam genom det klara vattnet och steg så åter upp. Innan jag åter klädde på mig lade jag mig ett ögonblick i det mjuka gräset för att låta solen torka min kropp. – Medan jag låg där, utsträckt, spratt jag till vid ett lätt buller. Jag reste mig till hälften och märkte att en frukt – jag minnes ej längre af hvilken sort, hade fallit från ett träd till marken. Samtidigt med detta upptäckte jag något mera. I fallet hade frukten träffat min ask hvari mitt piller förvarades. Dess lock hade öppnats och jag såg den hvita dödskulan ligga bredvid den i gräset. Jag var sömnig och lät den ligga, tänkande att jag vid mitt uppvaknande skulle återfinna den. Frukten som föll, rullade utför sluttningen och hamnade tätt vid min sida; den kunde vara bra att hafva, tänkte jag, när jag vaknade och var hungrig. Jag slöt ögonen, men stördes ånyo af ett lätt prassel; jag såg en orm komma fram under en sten. Den styrde sin kosa rätt på mitt lilla piller ... Hvad var det, som förlamade min tanke, mina lemmar? Skräck? Jag rädd för en liten orm! Nej. Jag kan ej än förklara det.»

»Och hvad gjorde ormen med dödskulan?» frågade Sten i andlös spänning.

»Jag vet ej», svarade Soma, »ty just då slötos mina ögon; men i drömmen hade jag en underlig syn: Ormen tog min kula i sin mun – hvit lyste den mellan hans tänder. Så kom den hän emot mig – stirrande på mig, och en fot eller ett par ifrån mig stannade den sitt lopp. Den slog en vacker spiral på sin stjärt och med denna ringling som stöd reste den sin framkropp och sitt hufvud högt. Den släppte försiktigt kulan ned på marken och sade till mig:

'Du söker din älskade. Se jag ser honom. Det är denna kulas makt. Han har sagt dig, att den var döden – men se, jag lefver ju. Kulan bär *klarsyntheten* inom sig. Ät den och du skall se din Amir åter, gissa dig till hans uppehållsort och återfinna honom!'

'Du frestar mig', sade jag.

'Jag?' svarade ormen. 'Nej, genom mig talar visheten. Jag borrar nu denna lilla kula in i fruktens midt. Förtär den när du vaknar och du skall se i klarhet.'

Sedan den sagt detta sköt den som en pil ned på dödskulan, tog den åter emellan sina tänder och jagade sitt hufvud djupt in i den nedfallna fruktens kärna; när han åter aflägsnade det hade han intet i munnen. Kulan var gömd i frukten. Men ormen smög sig ljudlöst åter bort.

Sådan var min dröm.

När jag vaknade stod en man, naken som jag, lutad öfver mig. Han sade intet, ej heller jag.

Jag ihågkom min dröm och där låg visdomens frukt vid min sida. Jag tog upp den, åt af den och gaf ock den främmande mannen att smaka, ty jag tog honom för en inföding och det var landets skick att aldrig tilltala någon innan man bjudit honom att äta.

'Hvem är du?' frågade jag nu.

'Jag är Amir', svarade han.

'Soma är mitt namn', svarade jag.

Nu följde en stund af stilla ostörd lycka – sådan som du ej kan tänka dig.

Slutligen sade jag:

'Ormen visste dock mer än både du och jag min Amir.'

'Hvad visste ormen?' frågade han förvånad.

'Att din dödskula var vishetens, ej dödens säte.'

'Hvad menar du?' frågade Amir.

'I den frukt jag bjöd dig har ormen gömt ditt piller.'

Han sprang upp – ytterligt förskräckt.

'Soma', sade han. 'Hvad har du gjort? Nu måste vi bägge dö.'

Så såg han på mig.

'O, jag är naken', sade jag och ilade till mina kläder.

'Ja', sade Amir, 'skyl din kropp. Pillrets hemska verkan har allaredan börjat!'

'Hvad menar du?' frågade jag.

'Blott hvad jag ser', svarade han. 'Låna mig ett plagg, att jag äfven kan gömma min lekamen.'

Det hvad jag nu såg trotsar hvarje beskrifning. Naturen tog ut sin rätt. Hvad lifskulan hindrat i millioner af år löstes och vi bägge skrumpnade ihop. Blott ansiktena bibehöllo sin fägring; kroppen föll småningom ihop till stoft.

'Soma, min dyra älskling', sade Amir. 'Så kort skulle återseendets lycka blifva! O, det är hårdt!'

Tryckt till hans bröst gåfvo sig mina bittra kval tillkänna i form af hejdlösa snyftningar.

'Vi äro nu jordemänniskor!' återtog Amir. 'Vi träffas nog åter i kommande jordelif.'

’O, Amir!’ suckade jag, ’hvilket tecken skola vi hafva att finna hvarandra då?’

’Ett svagt, men dock ett tecken’, sade han. ’I alla våra kommande lif skall mitt förnamn hafva bokstafven A, ditt S. Därpå blir dock svårt att blifva klok. Så skall det i alla fall blifva.’

’Men föräldrarna välja på slump sina barns namn’, invände jag.

’Slumpen finnes ej min Soma’, svarade han. En sista lång kyss – så var allt förbi.»

Somas bild bleknade.

»Du har hört Somas saga», sade hon och försvann.

»Syndafallet – i ny dager», sade Sten Wilén när han vaknade.

Så kom han att tänka på Somas ord, att det berodde på honom själf om han skulle få återse henne eller icke. – Hans hopp om att vara Amir dog då han hörde villkoret med förbokstafven i namnet. Men hvem var då denne Amir?

Han började att grubbla däröfver.

Hvad skulle han egentligen nu göra? Det var tydligt, att Sina Wosloff intet visste om att hon förr hade varit Soma – intet om sig själf och intet om Amir. Så mycket stod klart för honom.

Vidare var det tydligt, att intet, som hade att göra med kärlek, hade förmått Sina Wosloff att i drömmen uppenbara sig för honom – i alla fall icke kärlek till honom. Därom hade hennes ögon intet talat.

Omtalade han nu för henne sina drömmar, så följde ofelbart, att hon komme att grubbla öfver hvem denne Amir var – aj, där hade han det, åter och åter denne Adolf Herling. Adolf – ja där var det. A – A.

»Aha», sade han, detta var alltså den ’käre vännen’, som Max Simon menade vara Sinas och hvilken grubblade på en gåta. Och genom mig skulle lösningen komma.»

Stridiga känslor fyllde hans själ. Om han åter *icke* meddelade Sina, att hon var Soma, så komme han säkert att aldrig mera återse henne.

Slutligen var hans plan dock färdig. Han skulle söka närma sig Sina, utgifva sig för Amir och se om minnen kunde väckas i hennes själ. Under tiden torde, menade han, nog Herling hinna att dö, plågad af sitt eviga spekulerande.

Sådan var hans skamliga plan. Den kom emellertid, som snart skall visa sig, aldrig till utförande. Det kom ett par saker emellan, som förhindrade det skändliga dådet mot tvänne varelsers lefnadslycka. –

Den ena infann sig snart i form af dagens tidning.

Medan filosofen genomögnade denna föllo hans ögon på följande notis:

»Galen eller clairvoyant?

Vid 4-tiden i natt spatserade på Blasieholmen en mansperson med tärt utseende, endast iförd en lätt nattdräkt. Det var intet tvifvel om att han gick i sömnen och han talade osammanhängande ord. Det enda som man kunde få veta af honom var att han icke var människa utan vore från en annan värld som han uppgaf ligga i *Svanens* stjärnbild, på hvilken han ifrigt pekade. Den stackars mannen omhändertogs af välvilliga personer som förde honom i en varm bädd. På morgonen, vid uppvaknandet hade han ingen aning

om sin nattliga vandring. – Det finnes intet skäl för oss att röja hans identitet, vore det nog sagdt att han bär ett aktadt och väl bekant namn.

Var det ett anfall af sinnesförvirring som kom honom att tala om andra världar, eller hade han ett dunkelt, uppdykande minne om en preexistens?

Ingen vet det.»

Öfvermåttan förvånad stirrade Sten på notisen – han läste den om igen och stirrade ånyo på den.

»Hvad betyder allt detta?» sade han slutligen.

»Skulle detta vara Amir, som ändtligen åter uppenbarat sig?» fortsatte han. »Vid alla dj–ar jag skall snart få klarhet häri.»

XXIII.
PLANEN.

På väg till redaktionskontoret för den tidning, hvari nyss nämnda notis hade varit synlig, mötte Sten Wilén Sina Wosloff. I hennes likgiltiga blick läste han, att hans person var henne lika främmande som de flesta andra människors.

Han närmade sig henne, lyftande på hatten.

»Nå, min fröken», sade han, »har professor Simons spådom gått i uppfyllelse?»

»Hvad menar ni?»

»Har er kära vän fått upplysning på sina frågor?»

Hon betraktade honom med en blick, hvari han kunde läsa: »Jag undrar, hvad ni har för intresse af det? Ni hör ej annars till de människor, som intressera sig för andra än eder själf», men hon svarade intet.

»Förlåt mig, om jag har förtörnat eder», sade han höfligt. »Det var ej min afsikt.»

»För all del», svarade flickan.

»Ni vill alltså ej svara mig?»

Hon såg fast på honom.

»Nej», genmälde hon.

»Farväl, fröken Sina», sade han och hans ögon blixtrade till, »kanske ni, snarare än ni tror, får skäl att ångra detta svar.»

Han lyfte på hatten och aflägsnade sig. – Då erinrade sig Sina med ens spådomens tillägg »upptäckten skall ske genom Sten Wilén». Hennes Adolfs tärda utseende och hans bleka kinder stodo med ens för hennes syn. Hon fick ej stöta sig med den man, som måhända vore den enda räddningen för hennes älskades lif.

»Herr Wilén!» ropade hon efter honom.

Han vände sig om och gick åter fram till henne.

»Till er tjänst», sade han.

»Säg för Guds skull livad ni vet», sade hon. »Den vän, hvarom ni talar, går döden emot – han kan endast räddas genom upplysning. Säg, har ni ännu fått den?»

Hennes kinder hade fått en högre rodnad, hon stod framför honom likt en himmelskt skön gudinna och hans åtrå växte stark inom honom. Han tvekade – hvad skulle han göra? Så segrade den dåliga instinkten. Han sade:

»Eder vän, som professor Simon menade, går ej alls mot döden. Han är frisk och sund och hoppas på lifvets lycka.»

Hon stod stum af förvåning.

Så sade hon:

»Ni har sett honom.»

»Ja, senast i morse.»

»Hvar då?»

»I min spegel.»

»Hvad – hvad menar ni? *Ni* skulle vara denne min vän?»

»Ja, en obekant vän till eder.»

»Gå, min herre, gå!»

Sinas kinder glödde. Hennes fot stampade i trottoaren och hon pekade framför sig med ena handen.

»Förbannadt dålig tur», mumlade han för sig själf när han gick vidare.

Uppe på redaktionskontoret fick han veta hvad han ville – mannen var astronomen Adolf Herling.

»Det är Amir, utan tvifvel», sade han till sig själf, ånyo kommen ut på gatan. »Nu gäller det, att lista ur honom hemligheten om, i hvilket förhållande han stod till Soma – ja, detta vet jag ju i det stora hela, det är detaljerna, jag önskar veta – samt på hvilket sätt han kom till jorden. Skall jag kunna uppträda som honom, så måste jag också känna detaljerna. Så mycket fantasi tilltror jag mig ej själf om att kunna prestera.»

Sten Wilén försvann in på en liten, tyst restaurant för att i ro kunna tänka öfver saken. Grubblande tillbragte han där ett par timmar. Så gick han ånyo ut.

Om kort tid sågs han inträda hos en firma som förde diverse elektriska småsaker i marknaden. Han beställde här en märkvärdig apparat. Det var en elektrisk hållare för vanliga glödlampor men i stället för att det annars satt en lampa i den lät han anordna tvänne grenar med en lampa på hvarje gren. Han gaf order om, att den ena af dessa lampor skulle färgas blå – den andra gul. Apparaten skulle hämtas af honom själf om fyra timmar, klockan sju samma afton.

Förnöjd satt han om en stund åter på sitt rum – men när han såg bort mot duken och erinrade allt hvad som hade passerat på dess yta kom åter hans bättre natur fram, anklagande honom för det han hade för händer.

Förargad slet han ned skynket, slängde grammofonen och kinematografen in i ett skåp och började åter

fundera.

»Fruntimmersgriller och eländigt prat alltihop», var hans resonemang. »Nej, *en karl* drar allt andra slutsatser än en kvinna. Låt oss höra hvad Adolf Herling i afton har att förtälja, ty en man är han, det måste jag, trots min antipati mot honom, erkänna.»

Per telefon hade han utbedt sig ett samtal med astronomen. Denne hade sagt, att han var att träffa i sin bostad klockan nio, samma afton.

Hela eftermiddagen hade han arbetat med att fullständiggöra sina gårdagsanteckningar om Somas egendomliga afslöjanden.

»De kunna vara intressanta att hafva», sade han.

Wilén hade hämtat sitt instrument; nu var han sysselsatt med att afprofva detsamma. I en af sina elektriska taklampor hade han inskrufvat pjäsen. Han drog på strömmen och släckte alla andra ljuskällor. Som en klar dubbelsol blänkte de bägge lamporna, den ena blå, den andra gul.

»Famost», utbröt Sten. »Det är *Albireos* dubbelstjärna i fullkomlig imitation. Lefve hjärnan! Lefve tankens, kombinationens triumf! Bravo! Så skola Adolf Herlings sinnen ledas in på hans förra vistelse, så att han skall yppa allt för mig!»

Klockan slog half nio och Sten Wilén packade in sin apparat och begaf sig ut i staden.

»Om en half timma», sade han, »står det stora slaget.»

Sina anteckningar om Somas saga hade han stoppat i sin innerficka. –

XXIV.
FÖRBEREDELSER.

Sina Wosloff var en kvinna med vyer, med intressen, med förstånd.

Då hon skildes från filosofen på gatan skyndade hon hem. Hon sände ilbud till sin fästman att han genast måste infinna sig hos henne.

Då han kom sade hon strax:

»Adolf, en ung herre, filosofen Wilén, känner något om ditt föregående lif.»

»Hvad säger du?» frågade Adolf bestört.

»Jo, han känner det», sade Sina.

»Hur vet du det?»

Och nu berättade Sina för honom om spådomen, om hvad som hade tilldragit sig.

»Först ett ord! Hvad var det för slags titel, som du använde på Wilén?»

»Filosof.»

»Den finnes ej nu. Filosofien i våra dagar är död. Det, som nu kallas filosofi är endast *läran om* filosofien.»

»Ja – det kan ju hända; men till saken, min Adolf, till saken!»

»Riktigt! Alltså *hur* vet du, att Wilén känner något om mitt förflutna?»

»Genom aningen?»

»Endast genom den.»

»Ja.»

»En annan skulle säga, att du jagar ett fantom, Sina; jag säger: jag respekterar kvinnans aning – den är hos henne ett slags sjätte sinne, ett slags instinkt. Alltså, min älskade, vidare?»

»Han vill bedraga dig.»

»Tror du? Och *hvarför* det?» frågade Adolf.

Då tog Sina hans hufvud mellan sina bägge händer och böjde det mot sig så att hennes läppar berörde hans panna.

»Du stora, ädla själ», sade hon innerligt, »som ej misstänker lumpenhet och låghet.»

Förvånad såg han på henne – länge.

»Jag förstår», sade han. »Du misstänker, att han har håg till en annans egendom?»

»Ja, Adolf, ty jag är din egendom i tiders evighet.»

»Och nu», fortfor Sina, »måste vi företaga mått och steg för din säkerhet.»

Adolf hade omtalat för Sina sin nattliga promenad och tidningens omnämnande af densamma. Sina hade här skäl att misstänka mycket. Hon gick till sitt lilla, vackra skrifbord och nedskref något på en papperslapp. Denna lapp nedlade hon i ett förségladt kuvert.

»Se här», sade hon, »är namnet på den person, som har frågat eller kommer att fråga efter sömngångarens namn på redaktionskontoret.»

»Jag är nyfiken», sade Adolf. »Jag skall redan nu ringa upp och höra efter.»

Snart kom han tillbaka.

»Det var ju onödigt med detta kuvert, när det blef så snart ordnadt», sade Sina. »Bryt det dock nu.»

Han bröt det och studsade:

Sten Wilén stod det på lappen.

»Var det ej riktigt?»

»Jo, fullkomligt!»

»Gå nu åter hem i din bostad, Adolf. Om jag anar rätt kommer herr Wilén om icke lång tid att utbedja sig ett samtal med dig. Bevilja honom detta, min vän, men utsätt tiden rundligt så att vi innan dess hinna ordna oss att möta honom.»

»Som du vill, Sina. Jag är sjuk och trött. Du är god, som ordnar allt för mig.»

»Skynda dig till mig då du hört mera från mannen och bestäm tiden, så att vi hafva fyra, fem timmar på oss!»

»Men Sina, säg, hvad menar du, att jag skulle hafva att frukta?»

»Allt, min vän.»

»Allt?!»

»Ja. Sten Wilén vet *något*, men ej nog. Jag är alldeles förvissad om, att han söker att på ett eller annat sätt draga fördel af din nuvarande nervositet och vill behålla sin visdom för sina egna intressens befordrande.»

»Jag tycker ej om, att misstänka människor. Men för att göra dig till viljes, Sina – så får jag inrätta mig så som du menar är bäst.»

»Jag är hemma för dig hela dagen», sade Sina.

Klockan blef half fem på eftermiddagen innan Adolf åter inträdde i Sinas budoir.

»Nå?» frågade den unga flickan med spänning.

»Jo, mycket riktigt», svarade Adolf. »Jag fick hans förfrågan om lämpligaste tiden för ett samtal.»

»Ser du! Och du sade?»

»Klockan nio i afton.»

»Bra. Nu resa vi hem till dig, Adolf. Bed först min fars stenograf, Herr Martin, professor Max Simon samt en bleckslagare att snarast infinna sig i din våning.»

Herling förvånades högeligen.

»Jag kan gå med på stenografen och professorn», sade han, men sannerligen om jag kan få bleckslagaren i mitt hufvud.»

Han ordnade emellertid genast om med personernas anmodande och inom en half timme voro de bägge älskande på ort och ställe.

Utanför Herlings dörr väntade en arbetskarl – det var bleckslagaren.

»Ni har kallat mig», sade han.

»Ja», svarade Sina.

»Stig in», sade astronomen.

»Se här», fortsatte Sina, som kände Adolfs våning godt efter de tre, fyra besök som hon hade gjort där. Hon pekade mot ett hörn af taket. »Var snäll gör ett hål däruppe.»

»Som frun vill», sade karlen och Sina rodnade.

»Det hålet förbinder ni sedan med ett böjdt plåtrör, mynnande ut på vinden.»

»Ett experiment?» undrade mannen, vänd till Herling.

»Jo, säkerligen, säkerligen», slammade denne som ännu ej hunnit hämta sig från sin förvåning.

»När ni går hem för att iordninggöra röret så var vänlig att medtaga en borr», sade flickan.

»Kanske denna duger?» frågade arbetaren och visade en rätt stor borr.

»Ja, den duger. Låna oss den tills ni kommer tillbaka!»

»Var så god.»

Sedan arbetaren på vinden fått uppgift öfver plåtrörets storlek och utseende, lofvade han att inom en timme återkomma med röret fullt färdigt och aflägsnade sig.

»Men Sina, hvad är detta?»

»För stenografen.»

»Hur så?»

»Han måste skrifva vid ljus. Han måste vidare höra. Han måste för det tredje vara osynlig.»

»Du är ett geni, Sina!»

»För det fjärde och ej det minst viktiga; vi vilja ej inblanda flere i saken än nödvändigt. En stenograf som endast *hör* men icke *ser* är intet vittne. Det kan ju hända, att intet af vikt kommer att ske och då blir Wilén oskyldigt utsatt för obehag.»

»Ja, du har rätt. Allt detta förenas genom ditt rör. Men borren!»

»Se här!» sade Sina och satte den mot en tapetdörr som förde in till en rymlig garderob. Hon satte verktyget mot dörren och vände sig mot Adolf. »Du tillåter väl?» frågade hon.

»Naturligtvis.»

»Jag orkar ej», sade hon. »Du är starkare. Ett hål här och ett med två fots afstånd från detta.»

»Så där ja», sade hon. »Nu kunna gästerna komma.»

»De där äro väl, det ena för dig, för Simon det andra?»

»Ja, min Adolf. Vi skola åse föreställningen, färdiga att gripa in om så skulle behöfvas.»

»Sina, jag börjar att hysa ett svagt hopp, lifvad af ditt käcka mod», sade Adolf och tryckte hennes hand.

Stenografen anlände och meddelades sitt uppdrag. Klockan åtta skulle han återkomma och taga plats på vinden, vid sidan af röret, som utmynnade tätt vid hans öra.

Slutligen ankom professor Simon. Han underrättades af de bägge älskande om deras förehafvande och var mycket villig att öfvervara det som skulle komma eller icke komma och mycket intresserad af att få se, i hvilken grad hans spådom skulle slå in.

Klockan fattades en kvart i nio.

»På plats, mitt herrskap!» sade Adolf Herling. »Spektaklet börjar.»

Adolf var som en annan människa af hoppets nytända gnista och i en feberaktig upphetsning.

»Underkasta er allt hvad han säger», sade professorn. »Jag skyndar ut om jag tror att något galet försiggår.»

XXV.
HYPNOTISÖREN.

På slaget nio ringde det på Adolf Herlings tamburklocka och Sten Wilén inträdde. Han bad om ursäkt för sin påträngdhet men sade, att ju Herling själf hade bestämt denna sena timma.

»Var så god tag plats», sade Herling. »Hvarmed kan jag stå till tjänst?»

»Genom att gifva mig ett råd.»

»Ett råd?»

»Ja.»

Han öppnade sitt medförda paket och uttog de bägge lamporna på gemensam fästare.

»Och hvad är detta?» frågade astronomen.

»En liten uppfinning.»

Adolf smålog.

»Ja», sade filosofen, »i min bransch hör detta ej till vanligheterna, jag medgifver det.»

»Och apparatens mål?»

»Ett besynnerligt, doktor Herling, ett mycket besynnerligt: att bestämma afstånd.»

»Och hvartill skall det användas?»

»Som hjälp vid kikare.»

»Men hvad vet jag om det?»

»Alla astronomer arbeta med linser och hafva framför allt med afstånd att skaffa.»

»Det är sant.»

»Vill ni göra mig den stora tjänsten, att försöka mitt instrument?»

»Med nöje! Jag antager föröfrigt, att ni har viktigare saker att säga mig än blott att visa mig detta instrument.»

Sten studsade.

»Anser ni då detta så alldeles oviktigt?»

»Ack förlåt mig!» sade astronomen, »så menade jag alls icke!»

Så fortsatte han:

»Låt mig då få se eder lilla apparat!»

»Tillåter ni?» frågade Sten och närmade sig den elektriska skrifbordslampan, hvars skärm han aflyfte.

»Gärna.»

Vidare afskrufvades själfva glödlampan så att nu blott taklampan lyste.

»Och nu?» frågade Adolf.

»Nu påskrufvas min apparat på er skrifbordslampa», sade Sten och lät orden ögonblickligen följas af handling.

»Sedan kommer det egentliga i saken», fortsatte Wilén. Han vände de båda lamporna, ännu släckta, så mot Adolf att den blåa stod närmast. »Se», sade han, »se! Ute står pellen full af stjärnor. Välj ut ett par som ligga hvarandra rätt nära och rikta in instrumentet mot dessa. För edert öga nära den blåa lampan och se öfver den och den gula, i riktning mot de båda stjärnorna. Om några minuter, efter att edert öga vant sig vid det, skall ni se huru den närmaste förstoras den mest aflägsna förminskas.»

»Mycket intressant!» sade astronomen.

»Med eder tillåtelse släcker jag nu alla öfverflödiga ljuskällor, som endast verka störande», sade han frågande, och då Adolf nickade bifall, släckte han snabbt kronan i taket.

Rummet blef ett ögonblick mörkt. Men det föreföll Adolf som hade två händer sakta strukit hans hufvud. Dessa händer började sin strykning uppe på hjässan och fördes sedan sakta ned öfver hans hufvud och denna rörelse upprepades fem à sex gånger.

»Hvar är ni?» frågade Adolf.

»Åh, förlåt», svarade en röst, tätt invid hans öra. »Jag letar mig fram till bordet. Ah, se här är ju lampan.»

I samma ögonblick förnams ett knäppande ljud och den blå och gula lampan tändes.

»Se»! sade filosofen, »se!»

Adolf inställde apparaten så som Sten Wilén hade föreskrifvit och närmade sitt öga till den blå lampan.

I samma ögonblick som detta skedde, kände professor Simon inne i garderoben Sinas hand häftigt trycka sin.

»Så hemskt!» hviskade hon.

Och synen var verkligen hemsk att se. Genom sina titthål sågo de endast Adolfs öfverkropp och de båda glödlamporna. Herlings ansikte upplystes af den blå lampan. Blekt som det var, detta annars så sköna ansikte, antog det nu en spöklik färg; det var som såge man den benige, köttlöse liemannen sådan som man ofta finner honom afbildad. Håret och hakan öfvergötos af en blandning af blått och den gula lampans reflexer, blandade till ett obestämbart grönt.

Fem minuter varade synen – fem minuter såg Adolf oafvändt mot stjärnorna – fem minuter verkade alltså det blåa ljuset oafbrutet på hans ögon – fem minuter voro ostörd hvila för stenografen på vinden – fem minuter i andlös ängslan för de två gömda vittnena – fem minuter af orolig förbidan för Sten Wilén.

Ändtligen voro de svunna, dessa oändligt långa, oändligt tysta minuter.

Då sjönk Adolf utan ett ord tillbaka mot länstolens höga karm.

Då hördes Sten Wiléns stämma säga:

»Jag har lyckats: *han sofver.»*

XXVI.
I TRANCE.

I det samma som Adolf Herling, försatt i hypnotiskt tillstånd, föll tillbaka i sin stol vred filosofen sin apparat i rät vinkel så, att Adolf kunde se både den gula och den blå lampan.

Och med ens fick stenografen mycket brådtom, ty orden började att flöda från Adolfs läppar. Först kommo de utan sammanhang, lösryckta. Där förekom en blandning af allt möjligt, dels jordiska, dels kosmiska saker.

Se här en axplockning ur det senare renskrifna stenogrammet:

»Infam behandling ... lysande svans ... märkvärdig likhet med mitt ansikte ... Sina Wosloff ... Albereo ... Nationalmuseum ... dubbelstjärna ... Merus ... Soma ... ljufva älskling ... fördömda flygmaskiner.»

Knappast hade emellertid ordet »flygmaskin» kommit öfver Herlings läppar förrän orden blefvo fullt sammanhängande och välldе fram i satser. Wilén frågade nämligen, så snart han hörde detta ord:

»Hvad är det för en flygmaskin?»

Adolf berättade nu allt det, som vi redan nämnt om den lilla planeten Merus, om sitt land Weram och om sin kärlek till det sköna väsen, som hette Soma. Allt delta känna vi redan från föregående kapitel och repetera det därför icke. Vi citera i stället den del af stenogrammet, som handlar om Amirs färd med sin planet från det ögonblick den lämnade Merus.

»Jag for sökande omkring i rymderna», berättade Amir, alias Adolf Herling, »jag landsteg på tusentals himlakroppar. Jag lärde känna universum bättre än någon före mig har gjort. Jag har sett världar gå under, jordar födas – sett nedisade klot och gasformiga töckenunder. Jag såg planeter med en kultur, som jag aldrig kunnat ana – jag såg andra under tider, då ytan var ljum och de första skogarna danades – jag såg flere, som ännu helt täcktes af svallande vågor och genom hvilkas moln ej ännu en solstråle brutit sig – och jag såg universums irrande likkistor, dessa hemska planeter, som utan spår af lif på sin yta kretsa kring solar, endast väntande på att blifva förlösta genom ett slutligt nedstörtande på dessa samma solar, som en gång födt dem, som en gång lifvat deras yta med väsen utrustade med känsla, instinkt eller tanke.

Jag skulle kunna tala utan afbrott i åratal om alla de under jag har sett. Då detta är omöjligt, skall jag blott nu fästa mig vid det allra märkvärdigaste.

Detta är:

Huru Gudsordet bars genom rymdernas djup.»

Sten Wilén, som hittills utan att yttra ett ord, åhört det intressanta föredraget, spratt nu till vid dessa ord, som hade han fått ett piskrapp midt i ansiktet.

»Hvad – hvad – hvad säger ni?» stammade han slutligen.

Men Adolf Herling fortsatte, utan att höra hans fråga. Hans ögon hade nu ett egendomligt, fjärrskådande

uttryck.

»Endast genom starka linser kunde jag se min blå-gula hemlandssol.

Framför mig öppnade sig ett nytt solsystem. Kring en het hvit sol kretsade i ett plan icke mindre än aderton planeter. Jag besökte dem alla. De yttre voro stora och lätta. De inre tyngre och tillika mindre. Men det organiska lifvet hade säte på endast de mellersta. De yttre väntade att få det, de inre hade redan haft ett sådant lif, men blott af mycket kort varaktighet; deras lif släcktes, då deras rotation om egen axel hämmades af centralkroppens allt för nära läge. Där fanns en liten planet med organiskt lif; den kallades *Pita.* Kulturen på den torde, af allt att döma, vara precis *Jordens.* Som jordens var vid besöket så var Pitas, som jordens är nu torde Pitas vara nu.

Där var jag när Gudsordet bars genom världarnes vidder.

Det kom ock dit ... jag glömmer aldrig det öfverväldigande intryck, som detta gjorde på mig.

Ett berg på Pita – i ekvatorialtrakten, något norr om självfva ekvatorn – ett berg, som reste sig skyhögt mot himmelen. Vid dess fot frodades söderns växter och plantor, och egendomliga djurarter dvaldes mellan dessa. Uppför dess sluttning aftog vegetationen mer och mer och dess högsta toppar dvaldes under evig snö.

Kulturen var den samma, som när Moses lefde på denna jord.

Vid bergets fot slingrade sig försilfrade bäckar, och det blånande hafvet skönjdes i fjärran.

På en afsats, högt uppe i berget var självfva stenstommen blottad för grus och jord. Ren stod den där – den utgjordes af slät vacker skiffer, plan utan ett veck. Dess lagring var nästan lodrät.

Och nere på slätten, mellan träden, vid sidan af floderna, ja, vid hafvets strand – öfverallt människor iklädda sida, hvita kläder med hufvudbonader af rödt – de alla böjde knä.

På bergets topp dröjde ett moln – en väldig sky, och ur skyn blixtrade det och larmade.

Framför den blottade skifferväggen stod en gammal man, milda voro hans strålande ögon, böljande hvitt föll hans långa, ärevördiga skägg. Hans dräkt var hvit, betäckt med bilder af djurarter af allehanda slag, alla stickade in i klädet med guld.

Det var åskan, som hvilade i molnet på det snöhöljda bergets topp. Det sköt ned ljungeldar och oerhörda knallar skakade berget.

Mannen på afsatsen hade ett stift i sin hand och detta stödde han hårdt emot skifferväggen framför sig.

Och som berget skakades och hans stift darrade flyttades detta och skar repor i stenen. Och reporna blefvo till ord och orden till satser.

Där nere vredo sig varelserna i dödlig ångest inför naturens storslagna skådespel. Där uppe stod mannen lugn och lät naturen själf föra sitt stift.

Jag stod obemärkt där bakom.

»I begynnelsen skapade ... läste jag.

'Hvad betyder detta'? frågade jag mig själf.

'Himmel och jord!' skrefs det vidare.

Jag föll på knä, tänkande:

’Visserligen försiggår här ting, som min hjärna ej fattar!’

»Vår skapelsehistoria på en främmande planet», sade Sten Wilén och en kall kåre löpte utefter hans rygg.

————

XXVII.
HUR RELIGIONER UPPSTÅ.

»En annan gång», fortsatte Amir, »närmade jag mig en planet i ett annat system. Jag kom i dess skugga; svart och mörk låg den framför mig och denna planet var väldig, ofantligt mycket större än jorden och Merus.

Också då gick Gudsordet genom världen i koncentrerad styrka.

Jag dalade i en trakt, också den på planetens norra del. På en slätt stod ett lummigt träd och under detta satt en ensam man, skön som en gud. Hans ögon hade ett uttryck, som skådade de förborgade ting. En lätt vind gick öfver slätten och i dess rytm vaggade trädens grenar, gledo blad och kvistar mot hvarandra och man kunde höra en hviskning, ett sus, som endast ett fint utveckladt öra kunde uppfatta.

’Jag har funnit det’, sade slutligen mannen under trädet.

Han steg upp och jag följde hans fjät.

Vid första ögonkastet såg jag att han var en af landets mäktige. Han bar en gul mantel af det finaste tyg, öfversållad af ädla stenar och dyrbarheter.

Han drog ut öfver landet – jag följde tyst efter.

Öfverallt, hvar vi skredo fram mötte oss folk och när de sågo mannen, sågo det upphöjda uttrycket i hans ögon, böjde de sig mot marken och när jag senare träffade dessa män och kvinnor endast på kort afstånd från mannen sade de hviskande:

’Vår herre har funnit sanningen.’

’Hvilken sanning?’ frågade jag.

’Lösningen på lifvets och dödens gåta’, svarade de.

Slutligen hägrade på långt afstånd en stor stad. Guldglänsande reste sig minareter högt mot skyn, kupoler glimmade emot oss. Vi närmade oss mer och mer. Utanför stadens murar såg jag ett tält af karmosinfärgadt kläde med kanter af guldbrokad och utanför detsamma en kvinna – en härlig uppenbarelse. Hon ledde vid handen en guldlockig pilt med anletsdrag som voro en kombination af hennes och mannens framför mig. Redan långt på afstånd syntes denna sköna kvinna, denne vackre lille gosse, och jag lade genast märke till huru hon hela tiden med handen skuggade sitt öga mot solen och oafvändt såg åt det håll, hvarifrån mannen kom.

’Hvem är hon?’ frågade jag en förbigående.

’Hon? Hon är drottningen, vår herres gemål. Hon väntar honom stundligen nu i många månhvarf.’

’Och gossen?’

’Deras ende son!’

När kvinnan såg, att mannen var den länge väntade, som återkom, lopp hon med gossen honom till mötes. Hon stannade framför honom och bredde ut sina armar emot honom. Men mannen endast tog hennes hand och lyfte sedan pilten högt från marken.

Hvad som yttrades mellan de tre hörde ingen men jag anade att de snart skulle beträda tältet och gömde mig i dess rika veck.

De kommo ock. Den sköna kvinnan kastade sig ned för hans fötter och grät.

’Mitt lif, sade hon, ’min härskare, mitt allt. Gå ej från mig – blif hos mig. Se jag gifver dig kärleks gyllne blomma – blif, o blif, vid mitt bröst – i mina armar – blif! Sorgen vill jag vifta bort från dig – glädje, endast glädje, skall blifva vår dagliga gäst.’

Han skakade endast sitt höga hufvud.

’Minnes du ej, säg minnes du ej, våra lyckliga, svärmande timmar – har du redan glömt den saliga natt då du svor kärlek i min öppnade famn?’

’O, kvinna’, sade han mildt och lyfte henne upp från marken. ’Gör ej skilsmässan svårare för mig att bära än den dock är.’

’Ack, hvarför skiljas? Du älskar mig och jag är ju din och här är vår kärleks pant’, hon pekade på sonen. ’Han skall ärfva ditt rike – dröj och gif honom en god uppfostran om ej annat kan förmå dig!’

’Kvinna, kvinna,’ sade mannen i den lysande manteln, ’hårdt var det mig den natten då jag slet mig från din sida, lämnande dig försjunken i sömn på divanen i mitt slott. Hårdare ännu göra det nu dina böner och tårar för mig att åter lämna dig. Var stark – min brud – var stark, som jag! Jag varsnade världens smärta, jag såg dess död, dess härjande sjukdomar, dess elände – då gick jag ut att söka läkdomsörten. Jag såg hjulet – födelsens och dödens – såg hur det svängde – då var det jag gick att söka dess drifkraft. Jag såg pendeln, som dallrar genom allt som lefver och andas – då var det som jag gick att söka dess upphängningspunkt.

Se min kind och betrakta mina ögon – känn på denna hand, som hvilar i din. Hvad tälja de dig väl?

Skildra de dig nätterna, som jag vakat – dagarna, som jag fastat?

Ute på slätten under det stora trädet stod min kamp. Jag segrade. Ändtligen kom Gudsordet till min själ.

Nu är mitt kall att bringa det kring jordens vidder.’

Då höjde kvinnan sitt sköna hufvud. Hon såg på den store mästaren med en blick som talade beslutsamhet, som visade offret, halstradt på kärlekens eld – det förra syntes mest, den senare glödde därunder.

’Min son’, sade hon till gossen, ’kyss din faders hand’, och pysen närmade sig aktningsfullt. ’Min älskade’, fortsatte hon, ’ingen är stor som du. Du lämnar kärlek, makt och rykte för att rädda en värld. Jag jordens lyckligaste kvinna har ägt, ja, äger din kärlek, har smekts af dig – har fått detta barn af dig som ett heligt minne. Min kärlek följer dig, mina böner omsväfva dig. Vet det, då du nu börjar din vandring!’

Tigande tryckte mannen hennes hand – lade sin andra hand på gossens gula lockar och försvann – hans vandring hade börjat.

Jag följde honom endast ett kort stycke.

Om tre hundra jordeår besökte jag åter denna samma planet.

Då hade den store mannens hjältehandling vuxit, bredt sig vida och omspände millioner af människor som en logisk och storslagen religion.»

Adolf tystnade.

Bestört grep Sten Wilén med bägge händerna om sitt hufvud.

»Buddhismens motsvarighet!» utbrast han.

»Ja», svarade den clairvoyante. »Planeten hade, när Gudsordet denna gång klang, just samma utvecklingsgrad som denna *Jord* hade när Buddha fick sitt budskap.»

XXVIII.
NÄR SOMA OCH AMIR MÖTTES.

»Ser du *Sirius* där nere vid horisonten?» sade Adolf Herling. »I den trakten sökte jag ock min älskade Soma. En af dessa planeter hette Sela. Vid tiden för mitt besök på den hade den en mycket hög kultur; jag vill, i relation till jordens nuvarande, rent af kalla den för öfverkultiverad.

Allt var där ägnadt åt vetenskapen och det kalla förnuftet.

Men också dit nådde stämman, som vibrerande skalf genom eterns haf.

Scenen var totalt olika de bägge föregående.

En studiekammare. Reoler pryda, eller kanske misspryda, väggarna. Instrument, apparater, retorter, vågskålar, skeletter af djur och en hög af mineralier på golfvet och på bord och hyllor. I rummets midt ett stort, under fullskrifna papper och tjocka folianter dignande bord. Från taket ståltrådar uppbärande uppstoppade fåglar, utanför svart, mörk och stormig höstnatt – innanför en tänd brasa i en öppen kamin. Vid bordet, midt på golfvet, en man i en stol, lutande sig öfver digra luntor.

Flintskallig var han, skägglös och med otaliga rynkor.

Hvad han talade, där han satt?

Ack, herr Wilén, det var *edra egna ord.*

Gudsordet gick, koncentreradt genom världen.

I hans hjärna fann det denna förkastliga utläggning, som i blind materialism söker att förlöjliga allt det inre, osynliga.

Här, herr Wilén, på planeten Sela, förklingade denna gång det lefvande ordet utan genklang – dödt – dödt för sekler af år.

Där funnos religioner, herr filosof, religioner liksom vi här på jorden äga, men dessa voro föråldrade – man väntade en ny. Millioner saknade denna sanna tro på ett lif efter detta, som är nödvändigt för en normal människa att hafva, om hon skall kunna känna sig lycklig – millioner väntade på en ny religion bättre än de gamla, svarande mot den nya tidens begrepp om tingen.

Han – den gamle filosofen – hos hvilken dess höga mening sökte tränga in – han förkastade den.

Tror ni, att han bär ett visst ansvar eller icke?»

»Åh, åh», stönade Sten Wilén. »Skona mig, mina tankar äro alldeles i oreda.»

Vid dessa ord sågs en ryckning genomila Adolfs kropp. Wilén räddes han skulle vakna. Men den söfde fortsatte genast lugnt:

»Godt, jag öfvergår då till berättelsen om huru jag kom till Tellus», sade han. »Men jag återkommer än en gång till det tema som vi nu lämna.»

Filosofen drog en lättnadens suck.

»När jag nalkades denna lilla sol och vårt solsystem trodde jag föga, att Soma skulle finnas härinom. *Jorden* simmade där så obetydlig och liten. Dock steg jag i land på den. Endast åtta dagar skulle emellertid förgå innan jag fann min Soma. Hör noga på hvad som hände mig under dessa dagar!»

Sten Wilén, stenografen, de bägge i garderoben gömda, voro idel öra. Detta var saker, som direkt intresserade jordbarnen.

Min eteronaut dalade.

Jag såg jorden för mig som en stor, svart boll och det var natt när jag landade.

Sakta sänkte sig min lilla radiumplanet. Nu kände jag att den hade nått ytan – men det var endast vatten. Jag inställde eteronauten så att den tjänade mig som båt. Fortfarande blott vatten och mörker – intet annat.

Så kom min första dag.

Det blef ljust. Men hvilket väder – jag hade kommit i tropikernas regntid; från ofvan strömmade regnet ned ur tunga moln. Det var som hade allt varit vatten – under skvalpande, ofvan strömmande.

Det var min första dag.

»Ja», sade jag till mig själf. »Vatten har denna planet – vatten och ljus.»

Så kom åter en natt. Jag styrde min farkost i en bestämd riktning, i hopp om att jag slutligen måtte finna land.

Och nästa morgon grydde – min andra dag.

Nu blef det slut på det ymniga regnandet. Men molnen stodo där ännu, tjocka, hotande. Det låg klar luft öfver Oceanen, och öfver det hela hvilade liksom ett fäste af bomullsliknande skyar. Men ännu intet land – blott vatten och moln och luft.

Så randades min tredje dag på jorden.

Så fort morgonen bröt in såg jag mig omkring. Oförändradt låg det tjocka molntäcket öfver mig. Ännu hade jag under hela tiden ej sett en stråle af solen. Jag blickade rätt förut från mitt fartyg; jag hade nu med väldig fart i nära tvänne dygn ilat oafbrutet framåt! Om denna jord äger land på sin yta så måste jag väl nå det, menade jag. Då såg jag med ens några små svarta punkter rätt framför mig i vattenbrynet. Jag kom närmare. Det var en massa små öar, troligen de yttersta förposterna för ett inre fastland. Jag landade på en af dessa små öar, och såg mig om på densamma. Det var ej lif af något slag att spåra; ej en växt, ej ett djur.

»Land finnes här i alla fall», sade jag och ilade vidare.

Öarne blefvo tätare och tätare, större och större. Så småningom fingo de lif. Litet lafvar och mossor syntes och kring stränderna såg jag alger och sjögräs. In mellan trånga sund susade jag. Allt mera leende vardt naturen, allt flere och högre utvecklade växter blef jag varse. Jag fann frukter att äta. Det började att skymma. Jag lät eteronauten höja sig och placerade den på en backesluttning ej långt från hafvet.

Så kom natten.

»Ja», resonerade jag, »denna planet har, efter hvad jag hittills erfarit, land och haf och en atmosfär. Landet bär växter och dessa frukter. Så långt är allt godt och väl. Men solen och stjärnorna tyckas vara osynliga – de tjocka molnen hindra deras ljus att synas ned till ytan.»

Jag gick till hvila under ett träd.

Midt under natten väcktes jag af ett oerhördt kraftigt buller. Jag såg mig omkring. På sluttningen, som tjänade min lilla planet till hviloplats, såg jag en roterande eldkvast likt ett lefvande hjul rulla mot hafvet.

»Min eteronaut», ropade jag förskräckt. Ja, verkligen – det var den. Den försvann slutligen i hafvet med ett fräsande ljud och där blef den liggande. Ännu i dag är dess värmeafyttrande kraft ej slut; ty det är den som gaf och gifver upphof åt *Golfströmmens* värmande böljor.

Så vaknade jag ånyo efter en kort slummer och hade nu min fjärde dag framför mig.

Den dagen glömmer jag aldrig. Skyarne hade åtskilts, öfver mig strålade en himmel så ren och blå som den sällan synes och nere vid synranden höjde sig en gyllene sol. Allt fick lif och färger i synnerhet nu, efter det myckna regnet. Och om aftonen spred månen sitt silfversken öfver den stilla hafsytan och i denna speglade sig dessutom tusende klara stjärnor.

»Nu fattas endast djur och människor», sade jag, då jag om kvällen sträckte ut mig i det duggiga gräset, inväntande min femte dag på jorden.

Den kom – med samma strålande solsken som den föregående dagen.

Jag stod på stranden. Med ens såg jag ett stycke utanför kusten en vattenstråle stiga ur hafvet mot skyn. Och i samma ögonblick sköt en skara fåglar fram genom luften. Det var en hval, som jagade ett stim af mindre fiskar framför sig och fåglarne sökte ur detta stim sin föda. –

Så dagades det för sjätte gången.

Jag beslöt mig nu för att börja min vandring rundt jorderingen, sökande Soma. Jag gick igenom de fuktiga, fruktbara skogarna. Öfver allt mötte jag skaror af vilda djur af alla slag. De togo skygga till flykten när de sågo mig.

»Och hvar är människan?» frågade jag mig – men ingen svarade.

»Du själf är ju människa,» svarade jag mig till slut.

Ja, så var det! Här bredde sig jorden ut för mig, och jag vandrade omkring som ensam människa.

Så trodde jag då – så var det dock ej. Jorden hade redan då en ganska framskriden utveckling – där funnos millioner af människor det var blott den trakt, dit jag kommit, som var fattig på dem.

Jag vandrade långt denna dag och skadade min fot mot en skarp sten. När därför nästa dag, den sjunde, kom

måste jag hvila hela dagen.

Den åttonde dagens morgon fortsatte jag min gång. Fram emot middagstiden började skogen att glesna och min förvåning var stor, när jag fann, att jag hade gått i en cirkel och nu åter hade hafvet framför mig. Jag vände mig smått förargad om, för att återvända samma väg som jag hade kommit, då jag lade märke till någonting egendomligt. Nere vid kusten stänkte skvalpande vågor upp omkring någonting, som lyste hvitt i solskenet. Hvad var det? Jag smög sakta närmare. Nu såg jag: *det var en badande människa.*

För att icke förskräcka denna ville jag ej träda fram utan väntade, för att hälsa efter det den kommit upp igen. Nu såg jag personen gå upp ur badet och begifva sig in i en dunge. Om det var en man eller kvinna visste jag ej. Har jag glömt alt omtala, att äfven jag var naken? Jo, så var det. Min kropp tålde all slags temperatur och kläder hade jag naturligtvis ej hunnit anskaffa.

Jag närmade mig buskaget och den syn som mötte mig var underligt skön.

Utsträckt i det mjuka, gröna gräset hvilade en hvit kvinnokropp af de finaste, ädlaste former. Sin vänstra arm hade den sköna varelsen lagt under sitt hufvud som stöd, och hennes härliga hår låg svallande utbredt. Hon var försänkt i djup sömn.

En aning sade mig: »Detta och ingen annan är Soma, min hjärtanskär, men millioner af år kunna försvaga minnet, utradera konturerna. Jag beslöt att vänta och fråga henne härom.»

Adolf Herling förde handen mot sin svettdrypande panna.

Så berättade han om det, som vi redan känna från Somas saga. –

Men Sten Wilén häpnade, sägande:

»Åter denna skapelsehistoria och syndafallet och de båda första människorna. Jag börjar ana att det dock ligger något stort, sant, djupt och mäktigt i den gamla bok, som heter Bibeln. »

Sina kände professorn röra vid hennes arm.

»Hör ni?» hviskade han. »Omvändelsen börjar!»

XXIX.
KRISTEN.

»Mitt nuvarande jordelif sväfvar i fara», sade Adolf Herling. »Jag måste veta tvänne saker för att kunna lefva. Den ena är detta, som jag nu berättat för eder om mig själf, det andra är vissheten om Somas öde. Lefver hon, älskar hon mig än?»

Då han sagt dessa ord slötos hans ögon och han teg.

Sten Wilén satte sig på en stol med händerna för sitt ansikte.

»Om han går bort kan hon blifva min», sade han sakta. »Hvad han i dag har talat är och blir min hemlighet. Endast en kort tid ännu och hon är min.»

»Hvilken hon?» undrade Sina.

»Hvilken hon?» frågade sig professorn.

»Hvilken hon?» sade stenografen för sig själf.

Då öppnade Adolf åter ögonen. Vidt uppspärrade stodo de.

»Hvilken hon?» frågade han med hes stämma, liksom gåfve han högt uttryck för de andras tysta frågor.

»Det är min lilla hemlighet», svarade filosofen.

»Ni har en hemlighet», svarade mediet. »Den

vill ni ej låta mig höra. Godt, behåll den. Men

till gengäld vill jag nu tvinga eder att höra min.»

Och det märkvärdiga hände, att den söfde mannen reste sig ur stolen, gick tvärs öfver golfvet och reglade tamburdörren, hvarpå han stoppade nyckeln i fickan.

»Nu, min herre», sade han. »Nu skall ni höra min hemlighet.»

»Sofver han ännu eller är han vaken?» undrade Sten Wilén men det var tydligt att Adolf Herling ännu sof tungt. –

Han sjönk tillbaka i sin stol, hans ögon blefvo åter stora och glasartade, och han sade:

»Gud *finnes* i universum. *Hur* han finnes, *hvar* han finnes och *hvad Han är*, det vet ej jag, ej heller någon annan. Han är *ej* personlig, *ej* endast materia och *icke* endast immateriell. Och dock finnes Han? Ja. Men det strider emot förnuftet! Nej. *Gravitationen* är ej personlig, ej materiell, ej immateriell. *Temperaturen* är det heller icke. Och dock *finnas* de. Deras *verkningar* ser man, dem själfva icke.

Så ock med Gud.

Beständigt går en ström af Gudsanden genom hela universum. Den bäres genom rymderna. På bebodda planeter finnes det väsen, som äro mottagliga för Gudstanken och hos dem dyker den upp som tro, som religion, som ädelt dåd.

Men allt har en pendelrörelse i universum – ett plus, ett minus.

Så visar det sig ock, att Gudsordet har.

Dess intervall är i det närmaste *fem hundra jordiska år.*

Hvart fem hundrade år går en koncentrerad ström af det lefvande Gudsordet genom hela det oändliga alltet. Hvar den börjar, hvart den bäres – hvem kan veta det. Men att *allt* kommer i dess väg, det är säkert. Dess eterböljor slå an mot planeterna – de klappa mot stenen vid hafvets strand – de slå emot skyhöga fjäll men finna där intet. De smeka trädens gungande kronor och hviska oförstådda men ljufva drömmar. De förstås ej heller af djuren. De omsväfva det högsta väsendet på planeten, härskaren öfver alla de andra, han som liknar människorna, och slå an hos honom – i hans bröst, i hans hjärna. Religionstanken är danad.

I ett visst, gifvet ögonblick – till exempel detta – just detta som vi nu genomlefva – äro de planeter som finnas naturligen icke alla på ett lika långt framskridet stadium af utveckling. Tellus har i detta ögonblick den utveckling som vi känna. Merus är redan död. Pita är ungefär lika långt hunnen som jorden – Sela är blott en likkista. Den lille planeten Riva i Aldebarans närhet torde ännu blott hysa djur – ej människor med förstånd, jätteplaneten Kanos i Arcturii solsystem torde motsvara jordens utveckling på Neros tid och så

vidare.

Men vidare:

Hos hvarje planet står heller icke kulturen hos alla raser lika högt. Här på jorden står en fransman öfver en hottentott, och dock lefva de på samma tid.

Nu går, antaga vi, *just nu* Gudsordet genom universum.

Öfverallt, hvarest det tinnes beredda hjärnor, slår det rot.

Så uppstå de stora religionsstiftarne. Dessa äro Guds söner. Ty det är de som ärft det anlag som nedlagts till bruk för alla, men af de flesta icke absorberats.

Det Gudsord som går genom världarnes djup är *ett och detsamma.*

Men det *tydes* så olika.

– Och ännu har ingen tydt det riktigt – *objektivt* – endast subjektivt. –

En tidsålder med dess folk tyda det så. En annan så och en tredje på ett tredje sätt.

Däraf kommer det sig ock att ingen religion är den andra lik – liksom ingen människa är en annans *fullkomliga* kopia.

Och – herr Wilén – däraf kommer det sig, att *alla religioners kärna är en och densamma.*

Gudsordet – det sanna, det verkliga, det vissa – ligger under dem alla.

Men huru skall en vilde kunna tolka det han hör på samma sätt som en bildad, högt kultiverad person? Omöjligt.

Religionen blir således blandningen af det rent mänskliga och det rent gudomliga.

Kan ni längre förvåna er öfver, att de då hafva antagit de mest skiftande, olika former, ehuru de alla stamma från precis detsamma.

Af det jag nyss omtalade torde framgå, hur olika det samma Gudsordet uppfattades af de olika planeters innevånare som jag såg. Mannen som beskref skiffern på bergets afsats under ett förfärligt åskväder fick en kombination som måste hafva varit mycket olika prinsens under det hviskande trädet. Och den lärde mannen i studerkammaren skulle kunnat – *om* han varit beredd – förkunna världen en ny religion som fullständigt hade stått i samklang med de vetenskapliga fakta vi äga.

Förstår ni nu, herr Wilén, att ju senare en religionsstiftare uppträder, desto mer förståelig blir oss hans tydning af det Gudsord, som han mottagit?»

»Ja», svarade filosofen med hes röst.

Så hör: *Den sista religionsstiftaren – Gudssonen – som jorden ägde, var Jesus Kristus.*

Sedan hans tid har Gudsordet i koncentrerad form trenne gånger kommit till jorden. Och omkring år två tusen skall vågen *för fjärde gången* slå an mot jordiska människors sinnen och tankar.

Vågar ni – vågar jag – vågar någon in i det tjugonde århundradet möta denna tid, ej långt aflägsen, möta den

med ord och gärningar som rycka jordens störste Gudsson ned, som förneka det inres verkliga existens? Vågar ni att påtaga er det ansvar, som judarne ådrogo sig, då de korsfäste den ädlaste man, som jorden har födt?

Svara, forskare, svara!»

Filosofen svarade intet – det blef tyst i rummet. Men tvänne ögon, ett från hvarje hål i garderobsdörren blickade in i rummet och sågo en syn som de aldrig kunde glömma:

Vetenskapsmannen, den förhärdade materialisten föll på knä och hans hufvud sjönk mot bordets skifva. Hans händer knäpptes krampaktigt samman och han hviskade:

»Jag tror på Jesus Kristus ... Har jag väl glömt min barndoms bön?... Hur var den?»

Så lyfte han sitt hufvud mot det gula ljuset. Det hade ett förklaradt uttryck och han suckade fram:

»Fader vår, som är i himlen ...»

XXX.
ÅTERFÖRENADE.

Djupt gripna åsågo Sina och professorn detta uppträde.

»Min spådom!» hviskade han.

»Är ännu ej helt uppfylld», svarade hon. »Ännu har ej Sten Wilén räddat Adolf.»

»Men jag kan se, att så kommer att ske», hviskade han tillbaka.

»Tyst», sade Sina, »nu stiger han upp!»

Sten Wilén reste sig. Hans ansikte strålade.

»Ljus!» sade han. »Viken hädan, mörka skuggor, från mitt sinne!»

Han tände det elektriska ljuset i takkronan, borttog sin dubbla, blågula lampa och insatte åter skrifbordslampan och dess kupa. Så vred han på dess knapp och nu var rummet helt och hållet upplyst. Sedan hämtade han en handduk, blötte den i handfatet och närmade sig Adolf hvars ansikte han öfverfor med handduken.

Häraf väcktes Adolf till sans. Han spratt upp ur stolen och såg sig förundrad omkring.

»Hvad har händt?» frågade han.

»Doktor Herling», sade Sten. »Ni ser här framför er en man, som kom hit till er i en nedrig afsikt. Jag hade fått reda på en del af edert förflutna lif – jag ville slå fördel af att få veta resten.»

»Jag förstår ej.»

»Ni har en brud.»

»Ja, Sina Wosloff.»

»Jag vet det. Det var henne jag ville äga.»

»Ni älskar henne?»

»Uppriktigt sagdt – nej.»

»Men?»

»Hennes hemgift var god. Hennes figur hade passat till en professorskas, hon är intelligent.»

Adolf knöt händerna.

»Förhasta er icke, jag ber. Hör mig.»

»Nå.»

»Jag sade: jag *kom* i en nedrig afsikt. Det är ock sant. Men jag *står hår nu* i en god. Och för detta har jag eder att tacka, och ni själf har er själf endast att berömma, alls icke mig. Gläd eder, herr doktor, för er begynner ett nytt lif! Jag vet hela er forntid och kan lägga den klart fram för eder.»

»Hvad säger ni? Är det sant?» och den öfverlycklige astronomen ville omfamna Sten Wilén. »Hvarför kommer ni och gör en främmande människa denna stora, stora tjänst?»

»Därför att ni har visat mig att det finns en Gud.»

»Har jag?»

»Ja, jag har söft eder.»

»Och så?»

»Så bevisade ni mig det. Dessutom har ni visat mig att Gud är god.»

»På hvad sätt?»

»Endast därigenom, att två så ädla karaktärer kunna finnas i världen som eder och Sina Wosloffs. Sådana skapas ej af atomers blinda lek, doktor, nej, sådant måste en styrande makt skapa, dana. Och den makten måste vara god.»

»Hvad känner ni då af Sina Wosloffs karaktär?»

»Jag känner mer än ni, doktor.»

»Såå?» sade Adolf häpen.

»Sina Wosloff är den på jorden, som i himlarnes djup bar namnet – *Soma.»*

»Soma – Soma» sade Adolf.

»Ja, eder älskade, henne som ni sökte i milliarder af år.»

Det blef för mycket för Sina. Hon ville störta ut, omfamna Adolf och tacka filosofen. Men Simon grep henne med våld i armen och hviskade:

»Stör ej den vackra synen! Visa eder icke, det är synd om Wilén.»

»Soma – Soma,» sade Adolf blott. Han sökte fåfängt en bild i sitt minne.

»Ja, ja», sade Sten. Så förde han handen till sin innerficka. »Se här!» sade han. »Här finner ni en detaljerad berättelse om en serie af drömmar hvilka fullständigt till sitt innehåll passa samman med det, som ni nu har omtalat för mig.»

Han räckte Herling ett sammanviket papper.

»Läs!» sade han. »Ni är Amir – hon är Soma.»

Adolf satt med papperet i sin hand.

»Men berätta mig dock det som ni nu hört mig omtala!»

»Icke i afton. Läs först mina anteckningar. I morgon träffas vi åter. Då!»

»Jag lämnar eder nu», fortsatte han. Haf tack för den rika skörd som mitt sinne genom eder gjort.»

Han tryckte varmt Herlings hand och gick.

I detsamma öppnades dörren till gömstället och Sina trädde ut. Hon öppnade sina armar och slöt Adolf till sitt fulla hjärta. Två människor voro förenade för jordelifvet.

INNEHÅLL:

Noter

1)

Bemärk de ytterst intressanta experiment som utförts af doktor *Redard* i Genf med söfning medelst blåa ljusstrålar. Se härom i *Société Suisse d'Odontologie.* Ofta kunde narkosen under flera minuter vara så fullkomlig, att man därunder kunde utdraga en tand utan att patienten förnam ett spår af smärta. Violetta och gröna strålar verka mindre kraftigt och gula och röda strålar gifva alls ingen verkan i ofvan antydda riktning.

2)

Jag anser mig här böra närmare förklara Somas mening. Den elektriska tensionskedjan är: *syre*, svafvel, selen, *kväfve*, klor, brom, jod, fluor, fosfor, *kol*, guld, platina, silfver, kvicksilfver, vismut, antimon, koppar, tenn, blykobolt, nickel, järn, kadmium, zink, *väte*, mangan, aluminium, beryllium, magnesium, kalcium, strontium etc. – Nu, menade gudinnan, när *syre* och *kväfve*, som bilda vår atmosfär, finnas i jordens yttersta lager – så måste enligt nämnda tabell vätet förekomma hos sina grannar i kedjan. Dessa äro metallerna, som finnas i jordens innandöme, och det säger sig då själf, att vätets ursprungliga plats var i jordens djup, hvarifrån det på grund af sin lätthet steg mot ytan. *Förf.*

3)

I beskrifningen af Mars har författarens åsikt att den är obebodd och att »kanalerna» äro bergskedjor, på hvilkas sidor snön har smält, fått vika för den logik, som nekar en nutida vetenskapsman som Sten Wilén att tro annat än den store auktoriteten; författaren har följt den »officiella åskådningen», som naturligtvis är felaktig.

Förf. anm.

4)

Just i metallens oerhörda förmåga att bibehålla sin art *oförändrad* ser jag ett bevis för *utvecklingen* inom denna, det dödas värld. En paradox? Ingalunda! Hvad är mest värdt att behållas? Det, som man genom långa tider har kämpat för och slutligen vunnit. I utvecklingen inom det dödas värld var målet att nå den form, som kunde visa sig stabil – som kunde bestå i de omgifvande förhållandena. Att sedan *bibehålla* denna, är icke det *utveckling?* Ja, är det ej det, då vet ej jag hvad man skall mena med det ordet. Hur länge har ej människan bibehållit sig *som människa* så godt som oförändrad. Oerhörda tider igenom! Säkerligen voro människorna, som lefde för 5,000 år sedan, så godt som vår afbild. Arten har bibehållits – den har nått ett visst jämnviktsläge – *men*, har därför utvecklingen slutat? Långt därifrån! Det är en oerhörd skillnad i utveckling mellan forntidens och nutidens människor. Och så menar jag, är ock utvecklingen inom de stabila former, som den döda världen nu visar oss. De *inre* egenskaperna utvecklas just genom det, att ett tryggt jämnviktsläge har nåtts. Se mera härom i Otto Witt, Järnet, Grundämnenas Moderämne, C. E. Fritzes förlag, 1907. *Förf.*

5)

För den, som intresserar sig för de faktiska bevis som finnas för ett visst lif hos det »döda», rekommenderar jag »The Response af Matter» af professor S. Chunder Bose i Kalkutta. Han visar i denna bok huru metaller

kunna »svara» på en gjord retning etc. etc. *Förf.*

6)

Otto Witt, *Kanalteorien*, 1907, sidan 220 och följande.

7)

Moldaviterna äro högeligen intressanta företeelser. Det antages allmänt, att de hafva kosmiskt ursprung. De påträffas i ofvan nämnda trakter i de lösa jordlagren och hafva utseendet af små tillplattade kulor, hvilkas ytor framvisa ett »sintradt» utseende, och bestå af gräsgrön till flaskgrön obsidian och äro halfgenomskinliga. Freibergs bergakademi äger en vacker samling af dem – bland annat finnes där en sådan boll som flyter på vatten och sålunda måste vara ihålig. *Förf.*